

Komentari Hrvatskog Telekoma d.d.

na Prijedlog analize tržišta
veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi,

Prijedlog analize tržišta veleprodajnog
širokopojasnog pristupa

i

Prijedlog izmjene analize tržišta maloprodaje
širokopojasnog pristupa Internetu

16. svibnja 2013.g.

U okviru javne rasprave koju je Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (dalje u tekstu: HAKOM) otvorila dana 10. travnja 2013.g. u vezi s postupcima analize tržišta veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi (dalje u tekstu: tržište 4) i veleprodajnog širokopojasnog pristupa (dalje u tekstu: tržište 5), u nastavku iznosimo komentare Hrvatskog Telekomu d.d. (dalje u tekstu: HT) na objavljeni Prijedlog odluke HAKOM-a o analizi tržišta veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi (dalje u tekstu: Prijedlog odluke za tržište 4) i Prijedlog odluke HAKOM-a o analizi veleprodajnog širokopojasnog pristupa (dalje u tekstu: Prijedlog odluke za tržište 5). Pored navedenog, ovim putem također dostavljamo i komentare HT-a na Prijedlog odluke HAKOM-a o izmjenama odluke o analizi maloprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa Internetu od 21. ožujka 2012.g. (klasa: UP/I-344-01/11-07/07), vodeći računa o povezanosti predmetnog prijedloga s postupcima analize tržišta 4 i 5.

I) KLJUČNA PITANJA U PRIJEDLOZIMA ANALIZA TRŽIŠTA 4 I 5

1. Geografska podjela tržišta na područja Tip 1 i Tip 2, uz pripadajuću diferencijaciju regulatornih obveza
2. Potreba za detaljnijom analizom izdvojenih geografskih područja u kojima postoje paralelne pristupne mreže (npr. paralelne svjetlovodne mreže, kabelske mreže itd.)
3. Pitanje opravdanosti uvođenja novih regulatornih obveza (određivanja novih veleprodajnih usluga) na tržištu 4
4. Metodologija definiranja veleprodajnih cijena na tržištima 4 i 5
5. Detaljnija razrada modela komercijalnih cijena u područjima Tip 2
6. Prijedlog odluke o izmjeni analize tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa Internetu
7. Financijski uvjeti za pružanje veleprodajnih usluga na tržištima 4 i 5
8. Definiranje kvota i tolerancija kod podnošenja zahtjeva za veleprodajnim uslugama na tržištima 4 i 5

Ad 1

Geografska podjela tržišta na područja Tip 1 i Tip 2, uz pripadajuću diferencijaciju regulatornih obveza

Hrvatski Telekom smatra kako nakon razdoblja od četiri godine izrazito stroge regulacije u pogledu optičke pristupne mreže u RH, što je imalo za posljedicu usporavanje a u konačnici i izostanak ulaganja u optiku, prijedlog kojeg je HAKOM iznio u objavljenim dokumentima ne predstavlja pomak u odnosu na trenutno stanje niti će potaknuti daljnja ulaganja u optiku u RH.

Smatramo kako bi jedini pravi poticaj za nastavak ulaganja u pristupne mreže novih generacija u RH bio prijedlog koji bi ponudio blažu razinu regulacije optike na cjelokupnom području RH, jer bi jedino ublažavanje postojećih regulatornih ograničenja moglo djelovati poticajno na investitora.

Naime, prijedlog HAKOM-a svodi se na poticaje investitoru ulagati u područja koja nisu komercijalno isplativa, dok se za područja koja mogu investitoru osigurati odgovarajući povrat na ulaganja ne daju nikakvi poticaji, makar i u tim područjima ima značajan broj lokacija na kojima do sada nije bilo investicija u optiku (čak više od 50% lokacija inicijalno predviđenih za Tip 1). Dapače, u tim područjima se uvode stroža regulatorna ograničenja, s obzirom da je HAKOM odustao od načela „razumne cijene“ za definiranje veleprodajnih cijena na optici, što nikako ne može biti poticaj ulaganjima, već upravo suprotno, poruka investitoru kako ulaganja u optiku ne predstavljaju regulatorni prioritet HAKOM-a.

Stoga, Hrvatski Telekom smatra kako za cijelo područje RH treba predvidjeti regulatorne uvjete za optiku kako su isti predloženi za Tip 2, jer će jedino takva regulatorna situacija u pogledu optičke pristupne mreže potaknuti buduća ulaganja u sektor.

Također, ako je prioritet ovog sektora potaknuti ulaganja u optiku, onda cjelokupni pravni okvir koji definira uvjete pod kojima investitor može ulagati treba prilagoditi te osigurati odgovarajuće poticaje u svim sferama ulaganja. U tom smislu svakako treba revidirati postojeće cijene za korištenje prava puta, kako bi se investitoru olakšalo graditi mrežu, kao i postojeće tehničke propise koji definiraju osobito otegotna pravila po pitanju tehničkih uvjeta izgradnje optičkih distribucijskih mreža. Sva navedena pitanja treba promatrati zajedno te dati odgovarajuće poticaje u svim navedenim područjima. U protivnom, ulaganja će izostati.

Stoga, prijedlog kojeg je HAKOM iznio u objavljenim dokumentima konceptualno nije jednake kvalitete niti će dovesti do istih rezultata kao prijedlog kojeg smo upravo iznijeli, međutim, kako je isti predmet javne rasprave, o njemu se u nastavku očitujemo i dajemo prijedloge koji bi mogli poboljšati njegov već ionako ograničeni investicijski potencijal neovisno o konkretnom konceptu ulaganja u optičku pristupnu mrežu, bilo po FttH konceptu bilo po FttN/FttC konceptu.

Komentari na HAKOM-ov prijedlog

Prijedlog Analize tržišta 4 i 5 predviđa geografsku segmentaciju RH na područja Tip 1 i Tip 2, na način da se u područja tip 2 svrstavaju glavni razdjelnici (dalje u tekstu: MDF) u HT-ovoj mreži na kojima postoji slabiji komercijalni interes za ulaganja u pristupnu mrežu, odnosno na kojima alternativni operatori uopće (gotovo uopće) ne nude usluge na temelju izdvojene lokalne petlje.

Takvom podjelom HAKOM indirektno tvrdi kako su sva područja koja su uvrštena u Tip 1 komercijalno zanimljiva potencijalnim ulagačima.

Ovaj zaključak mogao bi doći u obzir u pogledu ulaganja u postojeću bakrenu pristupnu mrežu, s obzirom da Tip 1 u pravilu uključuje MDF-ove na kojima su alternativni operatori uložili u kolokacije i pružanje usluga putem izdvojene lokalne petlje.

Međutim, takav zaključak nije ispravan u pogledu optike, s obzirom da na velikom broju MDF-ova koji su prema kriterijima HAKOM-a uvršteni u područje Tip 1, niti jedan operator nije uložio značajnija sredstva u izgradnju optičke pristupne mreže. Primjerice, od ukupno 543 glavna razdjelnika u Tipu 1, HT je uložio u određene elemente optičke pristupne mreže na području 192 razdjelnika, **što znači da su ulaganja u dijelu optičke mreže potpuno izostala na preostalih 351 glavna razdjelnika.**

Dakle, na 351 lokaciji koje su uvrštene u Tip 1 nije postojao komercijalni interes za ulaganja u optičku pristupnu mrežu te stoga nije jasno po kojem je kriteriju HAKOM podveo predmetne lokacije pod stroži regulatorni režim.

Prijedlogom Analize pojašnjeno je kako je podjela na područja Tip 1 i Tip 2 provedena kako bi se, između ostalog, primjenom blažih regulatornih obveza u Tip 2 područjima potaknula ulaganja u modernizaciju bakrene mreže te u optičke pristupne mreže što je uvjet za ostvarenje ciljeva definiranih Strategijom razvoja širokopojasnog pristupa Internetu u RH od 2012 – 2015. Međutim, glavni razdjelnici koji obuhvaćaju većinu trenutne korisničke baze širokopojasnog pristupa Internetu, a koja predstavlja ključnu korisničku bazu za buduće usluge na optičkoj pristupnoj mreži, uvršteni su upravo u područja Tip 1 gdje će vrijediti stroža regulacija uslijed čega će značajnija ulaganja vrlo vjerojatno izostati. Stoga, ako će se poticaji za ulaganja zadržati isključivo na područjima koja su prema Prijedlogu Analize svrstana u Tip 2, izostat će ulaganja u veliki broj područja gdje je investicijski interes do sada bio slab (ili gotovo nikakav) a gdje su investicije nužne za ostvarenje značajnije dostupnosti i penetracije usluga na optici.

Stoga, jedini način da HAKOM-ov prijedlog ima ikakav suštinski utjecaj na investicijski potencijal je revidirati isti na sljedeći način:

1) Revidirati parametre predloženih kriterija za definiranje područja Tip 1 i Tip 2

Kao što je gore navedeno, predloženi kriteriji za podjelu na područja Tip 1 i Tip 2 imaju za posljedicu primjenu strože regulacije i na određeni broj lokacija u HT-ovoj mreži na kojima su izostala ulaganja pa se postavlja pitanje ostvarivosti ulaganja na tim područjima.

Blaža regulacija veleprodajnih usluga na optičkoj pristupnoj mreži po FttH konceptu izgradnje, odnosno po FttN/FttC konceptu izgradnje kako su isti predviđeni za područja Tip 2 svakako mogu poslužiti kao poticaj za daljnja ulaganja a time i za ostvarenje ciljeva definiranih Strategijom razvoja širokopojasnog pristupa u RH/Digitalnom Agendum Europske unije. Ovo potvrđuje i činjenica da je HT inicijalno bio planirao znatno veći opseg ulaganja u optičke pristupne mreže, **ali su takva ulaganja izostala/zaustavljena 2009.g. nakon što je HAKOM odredio HT-u stroge regulatorne obveze u pogledu optičke pristupne mreže (i to dok je ista bila tek u fazi planiranja i nastajanja).** U tom smislu, uvođenje blaže regulacije svakako će otvoriti novi prostor za ulaganja te je stoga potrebno povećati doseg područja Tip 2 i dati poticaj investitoru za intenzivnija ulaganja u usporedbi s inicijalnim Prijedlogom Analize.

Upravo lokacije na kojima su operatori već uložili u eksploataciju bakrene pristupne mreže (lokacije s kolokacijama) predstavljaju područja gdje treba dati dodatni poticaj ulaganjima jer na takvim lokacijama nema opasnosti od monopolizacije pristupne mreže nove generacije. Na takvim lokacijama operatori već imaju kolokacije i moći će ih koristiti za eksploataciju pristupne mreže nove generacije, što im znatno olakšava konkuriranje investitoru (HT-u).

S obzirom na navedeno, investicije u pristupnu mrežu na takvim lokacijama u interesu su kako alternativnih operatora tako i HT-a, te dapače upravo na tim lokacijama treba dati poticaj novim ulaganjima.

Istovremeno smatramo da blaža regulacija u smislu komercijalnih cijena za veleprodajne pristupne proizvode na FttH konceptu u području Tip 2 neće imati ograničavajući učinak na razvoj konkurencije s obzirom da će postojeći ULL operatori jednostavnije i bez dodatnih infrastrukturnih troškova moći početi koristiti veleprodajne usluge na FttH konceptu.

Stoga, parametre predloženih kriterija za podjelu na područja Tip 1 i Tip 2 treba izmijeniti na način da iznose:

- a) broj aktivnih korisnika po MDF-u: manji od 1000
- b) ili je više od 50 % ruta dulje od 2,5 km
- c) ako na MDF-u postoji kolokacija, u područje Tip 2 ulaze sve lokacije na kojima je izdvojenih lokalnih petlji manje od 30% (te se na takve lokacije primjenjuju regulatorni uvjeti predviđeni za Tip 2)

Primjenom navedenih parametara potaknula bi se ulaganja u dodatnih cca. 300 MDF-ova u RH na kojima HT do sada nije ulagao a koji su prema HAKOM-ovom prijedlog bili svrstani u Tip 1, što svakako smatramo pozitivnim poticajem za ulaganja neovisno o konkretnom konceptu ulaganja u optičku pristupnu mrežu, bilo po FttH konceptu bilo po FttN/FttC konceptu.

2) Prijedlog dodatnog kriterija za podjelu područja na Tip 1 i Tip 2 (dalje u tekstu: Kriterij penetracije i MTBF).

U današnje vrijeme kada širokopojasne usluge preuzimaju primat nad tradicionalnim glasovnim uslugama u pristupnoj mreži nameće se potreba za modernizacijom pristupnih mreža koje su motivirane s jedne strane željom za omogućavanjem većih pristupnih brzina, a s druge strane željom za poboljšanjem kvalitete pristupa koja je izravno motivirana uslugom distribucije televizijskog signala. Kako kriteriji navedeni u Prijedlogu Analize djelomično podržavaju upravo navedeno, predlažemo uvođenje dodatnih kriterija koji bi olakšali investicije u pristupne mreže na područjima gdje za to postoji potreba, a bez diskriminacije alternativnih operatora.

Dodatni kriteriji koje HT ovime predlaže su:

- penetracija širokopojasnih priključaka na području određenog MDF-a na način da više od 40% izvoda u određenoj mreži ima penetraciju širokopojasnih usluga veću od 40%
 - o naime, moguća brzina na širokopojasnoj pristupnoj liniji ovisi o udaljenosti korisnika od pristupnog čvora ali jednako tako i o penetraciji širokopojasnih korisnika u osnovnoj grupi. U ovisnosti o penetraciji značajno opada i maksimalna brzina koju korisnik može dobiti. Navedena penetracija se može smatrati rubnom penetracijom kod koje buduća uključanja širokopojasnih multimedijalnih usluga neće imati zadovoljavajuću kvalitetu.

- MTBF (*mean time between failures*) na mreži manji ili jednak 15 godina (uključuju se sve greške koje su klasificirane kao greške na kabele od MDF-a do kućne instalacije korisnika, dakle ne uključuju servisni sloj)
 - o s obzirom da prosječni MTBF na mreži HT-a iznosi 15 godina, HT smatra da sve mreže koje imaju MTBF manji od prosjeka potencijalno spadaju u mreže koje je potrebno rekonstruirati

Naime, ključni poticaj za ulaganje pristupnu mrežu treba fokusirati na područja gdje je kvaliteta postojeće mreže slabija, kako zbog preopterećenosti postojećim širokopoljnim korisnicima, tako i zbog učestalosti smetnji te zastarjele tehnologije.

Takva područja u pravilu su kandidati za modernizaciju mreže. Budući je svako takvo područje topološki specifično, HT bi kao investitor ovisno o području i ovisno o poslovnom modelu trebao moći odabrati najefikasniji način modernizacije dotičnog područja, tj. hoće li se na dotičnom području ulagati u izgradnju optičke mreže bilo putem FttH koncepta, bilo putem FttN, odnosno FttC koncepta izgradnje. Predmetna modernizacija detektiranih područja u interesu je svih tržišnih sudionika, što svakako uključuje i alternativne operatore koji koriste HT-ovu pristupnu mrežu za pružanje vlastitih usluga, jer će ista rezultirati boljom kvalitetom usluge za krajnje korisnike.

Prema HT-ovim procjenama, primjena kriterija koji su navedeni u Prijedlogu Analize rezultira uključanjem u Tip 1 određenih MDF-ova na kojima je HT detektirao značajnu potrebu što skorije modernizacije. U pravilu radi se o glavnim razdjelnicama gdje je penetracija širokopoljnih usluga visoka (viša od 40 % na 40% izvoda) te gdje je učestalost smetnji na kabelema veća od prosjeka za HT-ovu mrežu. Također, potražnja za širokopoljnim uslugama je na takvim lokacijama u pravilu također visoka (neovisno o operatoru), dostupnost usluge se smanjuje uslijed preopterećenja mreže, dok je kvaliteta usluge u opadanju. S obzirom na navedeno, predmetne lokacije zahtijevaju brzu i učinkovitu modernizaciju pristupne mreže, što nije moguće provesti prema uvjetima predviđenima za Tip 1 područja (u kojima postoji opasnost da se potrebna modernizacija odgodi za čak 5 godina).

Smatramo kako na takvim područjima treba primijeniti jednostavniji i brži postupak modernizacije, kako je ista predviđena za područja Tip 2 te stoga predlažemo primijeniti gore navedene dodatne Kriterije penetracije i MTBF.

Primjenom samo ovog dodatnog kriterija potaknula bi se ulaganja u dodatnih 242 MDF-a u odnosu na HAKOM-ov prijedlog, što svakako smatramo pozitivnim poticajem za ulaganja.

Pri tome treba osigurati da se na sve MDF-ove koji prema upravo predloženim kriterijima budu uvršteni u područje Tip 2, primjenjuju regulatorni uvjeti predviđeni Prijedlogom odluke za veleprodajne usluge na FttH tehnologiji u području Tip 2, i to neovisno o tome postoje li na istima kolokacije za ULL. Kao što je to već gore navedeno, postojanje kolokacije na MDF lokaciji predstavlja dodatno jamstvo razvoja učinkovite konkurencije na tržištu usluga koje će se u budućnosti pružati putem optičke pristupne mreže, pa stoga postojanje kolokacije treba upravo sugerirati područja na kojima treba poticati ulaganja u optiku.

3) Dodatni kriterij za definiranje područja Tip 1a

Dodatno na sve gore navedeno, HT smatra kako sve MDF-ove na kojima HT do sada nije ulagao u optiku a koji bi uz primjenu gore navedenih kriterija ostali u Tip 1, treba izdvojiti u zaseban podtip 1a u kojem bi vrijedile drugačije regulatorne obveze od predloženih za Tip 1.

Naime, u područjima gdje do sada nije bilo ulaganja u optiku trebaju vrijediti drugačija pravila u smislu povoljnijih regulatornih uvjeta koji će ipak dati odgovarajući poticaj investitoru. U tom smislu smatramo da u području Tip 1a investitoru mora biti zajamčen odgovarajući povrat na uloženo, da mora postojati mogućnost pravedne raspodjele rizika ulaganja između investitora i operatora korisnika optičke mreže kao i da način definiranja veleprodajnih cijena treba biti fleksibilan kako bi cijene mogle odražavati upravo navedeno.

Stoga, naš prijedlog je da se u područjima Tip 1a veleprodajne cijene za pristupne produkte na optičkoj mreži postave na razinu „razumne cijene“, pri čemu jedan od modela definiranja razumne cijene može biti i metodologija „maloprodajna cijena minus X%“. Međutim, u svakom slučaju smatramo da X% u navedenim područjima mora biti niži od trenutno primjenjivog postotka za veleprodajne produkte na FttH mreži za brzine veće od 20 Mbit/s, kao i da razdoblje na koje operator ugovara pristup optičkoj mreži HT-a mora biti duže od godine dana.

U protivnom, ako se bilo koje područje na kojemu do sada nije bilo investicija u optiku zadrži pod konceptom stroge regulacije predviđene za Tip 1, velika je vjerojatnost da će investicijski interes izostati

4) Izmijeniti regulatorne uvjete u Tipu 1 i Tipu 2 vezano uz modernizaciju mreže na FttN konceptu izgradnje

Prijedlog izmjene regulatornih uvjeta za Tip 1

Regulatorni uvjeti za modernizaciju mreže po FttN konceptu izgradnje u područjima Tip 1 definirani su na način da je HT dužan najaviti operatorima i HAKOM-u rekonstrukciju mreže po pojedinom MDF-u minimalno 5 godina unaprijed, ali da navedeni rok može biti kraći ako je ispunjen nekih od sljedećih uvjeta:

- ulaganje alternativnog operatora je amortizirano,
- ukidanje je već bilo najavljeno u vrijeme investicije alternativnog operatora,
- HT je operatoru spreman nadoknaditi neamortizirani dio ulaganja,
- postoji alternativni proizvod koji je ekvivalentan starom pristupnom proizvodu.

Tako definirani uvjeti primjene kraćeg roka od 5 godina za rekonstrukciju mreže nisu dovoljno precizni s obzirom da nije jasno definirano na koji će se način i u kojem roku utvrditi iznos neamortiziranog dijela ulaganja alternativnog operatora. U takvim uvjetima moguća je situacija u kojoj bi operatori uskratili HT-u potrebne podatke za utvrđivanje predmetnog iznosa, odnosno, u kojoj bi HT bio dužan pokrenuti spor pred HAKOM-om radi ostvarenja uvjeta nadoknade neamortiziranog dijela ulaganja, a bez jamstva da bi predmetni spor bio dovršen i rekonstrukcija pokrenuta i prije isteka roka od 5 godina.

Stoga smatramo opravdanim izričito definirati rok najave planirane rekonstrukcije mreže u kojem bi se utvrdio iznos neamortiziranog dijela ulaganja operatora, kako bi HT isti mogao podmiriti prije početka rekonstrukcije mreže. Naš prijedlog je definirati predmetni rok u trajanju od godine dana.

Dodatno, držimo kako bi u Prijedlogu odluke trebalo utvrditi obvezu operatora dostaviti HT-u i HAKOM-u sve potrebne podatke za izračun neamortiziranog dijela ulaganja, nakon čega bi HAKOM utvrdio predmetni iznos te isti dostavio HT-u na očitovanje. U svakom slučaju HT-u bi trebalo ostaviti mogućnost da nakon konačnog utvrđenja iznosa neamortiziranog dijela ulaganja odluči želi li nastaviti s predmetnim procesom, tj. modernizirati mrežu s kraćim rokom najave uz nadoknadu neamortiziranog dijela ulaganja, ili od istoga odustaje.

Prijedlog izmjene regulatornih uvjeta za Tip 2

Naime, regulatorni uvjeti za modernizaciju mreže po FttN konceptu u područjima Tip 2 definirani su na način da je HT dužan najaviti operatorima i HAKOM-u rekonstrukciju po pojedinom MDF-u minimalno 180 dana unaprijed, uz to što je HT dužan operatorima ponuditi alternativno *bitstream* rješenje po cijeni ULL-a za sve krajnje korisnike koji bi zbog promjena u arhitekturi mreže ostali bez usluga koje im je operator do tada pružao.

Što se tiče obveze ponude bitstream usluge po cijeni ULL-a na način kako je predviđena Prijedlogom Analize, tj. na način da se predmetna pogodnost primjenjuje na operatore neograničeno dugo, držimo kako ista nije opravdana jer predstavlja prekomjerno opterećenje za operatora investitora. Naime, jasno je da u slučaju modernizacije pristupne mreže HT-a operatori ne bi smjeli biti dovedeni u situaciju trpljenja štete, međutim, također je činjenica da operatori ne bi smjeli biti dovedeni niti u situaciju u kojoj će ostvarivati neopravdanu korist time što bi neograničeno dugo koristili skuplju uslugu po cijeni jeftinije. Uostalom, takav model dovodi u pitanje koncept regulacije koji se temelji na tzv. „ljestvici ulaganja“, kao i nužnost konzistentnog odnosa između cijena različitih veleprodajnih usluga po ljestvici ulaganja, kao i načelo troškovne usmjerenosti HT-ovih veleprodajnih cijena, sve na štetu investitora, što smatramo neopravdanim.

Stoga, prijedlog HT-a je i u Tipu 2 predvidjeti pravo HT-a da operatoru nadoknadi iznos neamortiziranog ulaganja, umjesto omogućavanja bitstream usluge po cijeni ULL-a. Smatramo da takav prijedlog jamči da niti jedna strana u predmetnom odnosu (HT i operatori korisnici) neće biti oštećena: operatori korisnici neće biti na gubitku jer će im biti nadoknađen neamortizirani dio ulaganja, niti će na štetu HT-a ostvarivati neopravdanu i prekomjernu korist u vidu neograničenog korištenja skuplje usluge po cijeni jeftinije.

5) Jasno definirati sve primjenjive kriterije i iste konzistentno primjenjivati

HAKOM na nekoliko mjesta ističe kako određeni glavni razdjelnici po primijenjenim kriterijima ulaze u područje Tip 2, ali ih HAKOM ipak svrstava u Tip 1 iz nerazjašnjenih razloga. Takvo odstupanje od propisanih kriterija stvara nesigurnost i dovodi u pitanje definiranje kriterija kao takvih.

HT smatra da svi kriteriji trebaju biti jasno navedeni u dokumentu Analize te da HAKOM ne bi smio od istih odstupati na temelju vlastite diskrecijske ocjene.

Ad 2

Potreba za detaljnijom analizom izdvojenih geografskih područja u kojima postoje paralelne pristupne mreže (npr. paralelne svjetlovodne mreže, kabelske mreže itd.)

U urbanim područjima u RH postoje izdvojena područja na kojima već postoje paralelne pristupne infrastrukture (svjetlovodne pristupne mreže, kabelske mreže).

Na takvim područjima postoji infrastrukturna konkurencija pa stoga treba utvrditi postoji li na istima i dalje tržišni poremećaj, odnosno, postoji li na takvim područjima i dalje opravdanje za određivanje regulatornih obveza HT-u. Naime, regulacija tržišta opravdana je isključivo u slučaju postojanja tržišnog poremećaja pa se stoga u slučaju

postojanja infrastrukturne konkurencije na nekom području otvara pitanje zakonitosti određenih regulatornih ograničenja.

Prema točki 56. Smjernica Europske komisije o analizi mjerodavnih tržišta i procjeni postojanja operatora sa značajnom tržišnom snagom¹, geografska dimenzija mjerodavnog tržišta utvrđuje se izdvajanjem geografskog područja na kojem su uvjeti konkurentnosti slični ili u dovoljnoj mjeri homogeni, a koje područje se razlikuje od susjednih područja na kojima su uvjeti konkurentnosti u značajnijoj mjeri različiti.

Broj poduzetnika koji djeluju na nekom geografskom području, kao i dostupnost različitih paralelnih mrežnih infrastruktura na tom istom području, svakako predstavljaju važan ulazni podatak za utvrđivanje razine tržišnog natjecanja na nekom području. Stoga, ako je temeljem prikupljenih podataka u postupku analize tržišta moguće izdvojiti geografska područja u kojima već postoje paralelne pristupne mreže, takva područja zaslužuju detaljniju analizu s obzirom da se po svojim ključnim tržišnim pokazateljima (broj poduzetnika, postojanje paralelnih mrežnih infrastruktura) značajno razlikuju od ostalih područja u RH gdje korisnicima nisu dostupne paralelne pristupne mreže.

Na takvim izdvojenim geografskim područjima, koja imaju specifičnu tržišnu dinamiku i značajniju razinu tržišnog natjecanja temeljenu na infrastrukturnoj konkurenciji, upitna je mogućnost postojanja operatora sa značajnom tržišnom snagom prvenstveno iz razloga što postojanje paralelnih mrežnih infrastruktura negira vjerojatnost nastanka ključnih pokazatelja značajne tržišne snage, a to su, sukladno točki 78. Smjernica Europske komisije:

- visoki tržišni udjeli
- nadzor na infrastrukturu koju nije moguće duplicirati
- tehnološka superiornost nad konkurentima.

Naime, na područjima na kojima postoji infrastrukturna konkurencija, a osobito ako postoje paralelne svjetlovodne mreže/napredne kabela mreže koje omogućavaju visoke brzine prijenosa podataka, nije moguće tvrditi kako isključivo jedan operator ima nadzor nad ključnom infrastrukturu za pružanje usluge, niti da je isti tehnološki superioran nad konkurencijom, te je vrlo vjerojatno da će na takvim područjima i tržišni udjeli operatora ukazivati na manje-više učinkovito konkurentno tržište.

Predmetne stavove potvrđuju naše analize koje pokazuju kako je na područjima gdje je dostupna paralelna kabela mreža, HT-ov udjel na maloprodajnom tržištu u opadanju.

Prema određenim analizama dostupnosti pristupne mreže u RH, došli smo do podatka kako od ukupno 543 MDF-a koji su po kriterijima iz Prijedloga Analize uključeni u područje Tip 1, na čak 131 MDF-a postoji paralelna pristupna infrastruktura. Drugim riječima, na predmetnih 131 MDF-a postoji razvijena infrastrukturna konkurencija pa se ne čini opravdanim na istima zadržavati postojeću, otegotnu razinu regulatornih ograničenja u dijelu optike.

S obzirom na navedeno, ako na predmetnim izdvojenim geografskim područjima nema tržišnih poremećaja na maloprodajnoj razini, postavlja se pitanje opravdanosti i razmjernosti određivanja bilo kakvih veleprodajnih obveza HT-u, a naročito opravdanost zadržavanja postojeće razine regulacije te stoga predlažemo HAKOM-u detaljnije

¹ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services (2002/C, 165/03)

analizirati predmetno pitanje. U konačnici, naš prijedlog je takve lokacije na kojima postoji paralelna pristupna mreža, uvrstiti u područja Tip 2.

Ad 3

Pitanje opravdanosti uvođenja novih regulatornih obveza (određivanja novih veleprodajnih usluga) na tržištu 4

HAKOM Prijedlogom odluke za tržište 4 predviđa uvođenje novih regulatornih obveza za HT, odnosno predviđa uvođenje sljedećih novih veleprodajnih usluga u veleprodajni portfelj HT-a:

- VULA
- FA PON,
- *backhaul*.

HAKOM u Prijedlogu odluke za tržište 4, međutim, ne obrazlaže iz kojih razloga smatra nužnim odrediti HT-u obvezu pružanja čak 3 nove veleprodajne usluge te ničim ne potkrjepljuje tvrdnju da su predmetne obveze razmjerne i opravdane s obzirom na regulatorne načela i ciljeve iz članka 5. ZEK-a. Stoga Prijedlog odluke za tržište 4 u ovom dijelu smatramo nedovoljno obrazloženim te u tom smislu, bez daljnjih podataka, određivanje novih regulatornih obveza smatramo neopravdanima.

HAKOM pritom predlaže odrediti HT-u obvezu u roku od 90 dana od donošenja konačne odluke ponuditi predmetne veleprodajne usluge, dok bi u roku od 60 dana od donošenja konačne odluke predmetne standardne ponude morale biti objavljene.

Navedeno bi značilo da bi HT bio obavezan u iznimno kratkim rokovima implementirati funkcionalnosti novih veleprodajnih usluga te razviti procese za iste, što iziskuje značajne resurse i sredstva na strani HT-a, neovisno o tome da li će ijedan od operatora korisnika ikada zatražiti bilo koju od spomenutih veleprodajnih usluga. Ovako postavljene obveze pružanja novih veleprodajnih usluga ne smatramo niti razmjernima niti opravdanima s obzirom na svrhu i ciljeve regulacije.

Stoga, ukoliko HAKOM određivanje HT-u obveze pružanja novih veleprodajnih usluga smatra nužnim i razmjernim, tada bi isto moralo biti primjenjivo nakon što određeni operator iskaže stvaran interes za predmetnu veleprodajnu uslugu. Ovo znači da bi obveza implementacije nove veleprodajne usluge i objave veleprodajnih uvjeta za istu nužno morala postojati tek u određenom razdoblju od zaprimanja prvog razumnog zahtjeva, a kao što je to HAKOM već predvidio za izdvojeni pristup lokalnoj petlji na temelju svjetlovodne niti na način poveznica od točke do točke ili za uslugu *bitstream* pristupa na DSLAM razini na temelju bakrene parice. Na ovaj se način postiže omogućavanje operatorima novih oblika veleprodajnog pristupa tek nakon što je poznato da ih oni zaista žele koristiti, te se u tom smislu HT-u nameće resursni i financijski trošak novih veleprodajnih funkcionalnosti tek kada postane izvjesno da za njih postoji stvarni interes.

Kao primjer nerazmjerne i neopravdane obveze pružanja veleprodajnih funkcionalnosti ističemo slučaj iz 2005. godine kada je HT bio obavezan implementirati uslugu predodabira operatora na način da operatorima omogućiti ugovaranje niza različitih profila usluge predodabira operatora (profil nacionalni pozivi, profil lokalni pozivi, profil pozivi prema pokretnim mrežama, profil međunarodni pozivi itd.), iako su svi operatori onda i do današnjeg dana

zahtijevali i koristili isključivo uslugu predodabira operatora s profilom „svi pozivi“. Na ovaj način HT je bio primoran utrošiti značajna sredstva za omogućavanje veleprodajne funkcionalnosti koja u praksi nikada nije zaživjela.

Vežano uz rok po zaprimanju razumnog zahtjeva koji bi pritom obvezivao HT na implementaciju nove veleprodajne usluge i izradu standardne ponude, ističemo kako rok od 60 dana za objavu standardne ponude a time i predviđanje svih funkcionalnosti i procesa određene veleprodajne usluge nije dovoljan niti adekvatan. Neovisno o tome što HAKOM u Prijedlogu odluke za tržište 4 navodi da bi standardna ponuda bila primjenjiva po isteku 90 dana od kada je obveza njezine izrade aktivirana, HT bi *de facto* imao rok od 60 dana, budući da bi do tog trenutka nužno morale biti definirane sve pojedinosti određene veleprodajne usluge. S obzirom da razvoj i implementacija nove veleprodajne usluge nužno utječe na niz IT sustava te veleprodajnih procesa u HT-u, upravo adekvatan rok za uvođenje nove veleprodajne usluge smanjuje rizik kasnijih grešaka i problema u njezinom pružanju. S tim u vezi, skrećemo HAKOM-u pažnju na dopis HT-a koji je HAKOM upućen 8. ožujka 2013. godine (interna oznaka HT-a JOP 18010255 IC) te sastanak održan u HAKOM-u dana 2. travnja 2013. godine na kojem je izložena kompleksnost i složenost HT-ovih sustava i procesa te vrijeme potrebno za uvođenje promjena i novih funkcionalnosti.

Stoga, ukoliko HAKOM konačnom odlukom odredi HT-u obvezu pružiti određene nove veleprodajne usluge (drugačije u odnosu na usluge koje HT danas pruža), HT predlaže da se Prijedlogom odluke za tržište 4 predvidi da je HT obvezan objaviti standardne ponude kojima će ponuditi veleprodajne usluge VULA, FA PON te *backhaul*, u roku od 90 dana od zaprimanja razumnog zahtjeva za pojedinu veleprodajnu uslugu. Primjena standardnih ponuda bi pak uslijedila nakon dodatnih 30 dana, u kojem bi roku HAKOM imao mogućnost provjeriti da su iste usklađene s HT-ovim regulatornim obvezama. Pri tome svakako upućujemo HAKOM na komentare iznesene pod točkom 2 niže, u kojoj smo dali naš stav vezano uz opravdanost uvođenja VULA-e kao obveze ukoliko će HT i dalje imati obvezu nuđenja BSA usluge na OLT razini.

HT ovim putem ujedno pozdravlja prijedloge analiza u dijelovima gdje se navodi obveza HT-a objaviti standardnu ponudu u određenom razdoblju prije njezine primjene „*kako bi se utvrdilo jesu li uvjeti u standardnoj ponudi u skladu s obvezama određenim analizom tržišta.*“. Na ovaj se način osigurava pravna sigurnost, kako na strani HT-a tako i na strani operatora korisnika, da tekst standardne ponude koji bude objavljen, danom njezine primjene odgovara regulatornim obvezama kako su one predviđene u samim odlukama o analizi tržišta. Međutim, da bi spomenuta pravna sigurnost zaista postojala, odnosno da bi na strani adresata obveze objave standardne ponude (ovdje HT-a) bilo nedvojbeno da protekom roka od objave do primjene standardne ponude te uz prihvaćanje eventualnih komentara HAKOM-u tom razdoblju, u standardnoj ponudi ne postoje neusklađenosti s odlukom o analizi tržišta, navedeno bi na ovaj način izričito trebalo biti propisano odlukama o analizi tržišta. U protivnom, dodatni rok u razdoblju od objave do primjene standardne ponude gubi svoju svrhu i smisao. Stoga, smatramo nužnim radi pravne sigurnosti da HAKOM u odlukama analizi tržišta, u sklopu obveze transparentnosti, predvidi sljedeću formulaciju:

„Ukoliko HAKOM u razdoblju od dana objave standardne ponude do dana primjene standardne ponude ne obavijesti HT o svojim primjedbama na tekst standardne ponude i/ili ukoliko HT do dana primjene standardne ponude uvaži primjedbe HAKOM-a u tekstu standardne ponude, smatra se da je standardna ponuda od dana primjene u potpunosti usklađena s regulatornim obvezama određenim analizom tržišta. Navedeno ne isključuje mogućnost pokretanja postupka izmjene standardne ponude nakon dana njezine primjene.“

Ad 4

Metodologija određivanja veleprodajnih cijena na tržištima 4 i 5

a) Potreba za fleksibilnijim načinom definiranja metodologije određivanja veleprodajnih cijena na tržištima 4 i 5

U poglavlju 7.4. Prijedloga odluka za tržišta 4 i 5 navedeno je kako HAKOM određuje HT-u sljedeće obveze u pogledu veleprodajnih cijena usluga koje je HT dužan pružati na tržištu 4:

- nadzor cijena, uključujući i obvezu troškovne usmjerenosti cijena, i
- obveza vođenja troškovnog računovodstva

Pored toga, za svaku reguliranu veleprodajnu uslugu na predmetnim tržištima definirana su posebna pravila određivanja cijena, pri čemu je kod svih usluga načelno navedeno da će HT biti dužan u svoju standardnu ponudu ugraditi *cijene koje će HAKOM odrediti u zasebnom postupku na temelju rezultata iz troškovnih modela*. (Pri tome treba napomenuti kako u pogledu usluga koje se pružaju putem optičke pristupne mreže predmetna obveza vrijedi isključivo za veleprodajne usluge na FttH u područjima uvrštenim u Tip 1.)

Dodatno, u Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5 navedeno je kako je HAKOM u veljači 2012.g. donio odluku o metodologiji izrade i primjene troškovnih modela za nepokretnu i pokretnu mrežu i univerzalnu uslugu te kako će rezultat troškovnih modela za nepokretnu uslugu, čija je provedba trenutno u tijeku, biti izračun jediničnih troškova reguliranih usluga. Također, u Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5 na više je mjesta navedeno kako će HAKOM po dovršetku predmetnih troškovnih modela, u zasebnom postupku definirati cijene veleprodajnih usluga na temelju troškovnih modela.

Za razliku od upravo navedenog, prema trenutno važećoj odluci o analizi tržišta 4 i 5, cijene veleprodajnih usluga na FttX tehnologiji utvrđuju se po načelu „razumne cijene“, koje uzima u obzir rizik ulaganja u pristupne mreže nove tehnologije te stoga osigurava investitoru mogućnost razumne stope povrata na uloženo. Ovo načelo istovremeno omogućava definirati predmetne cijene na fleksibilniji način što otvara prostor za pravednu raspodjelu rizika ulaganja između investitora i operatora korisnika optičke mreže.

Nasuprot tome, Prijedlozi odluke za tržišta 4 i 5 predviđaju definirati cijene za veleprodajne pristupne usluge na FttX mreži isključivo na načelu troškovne usmjerenosti i to na temelju rezultata troškovnih modela koje provodi HAKOM, što smatramo **značajnim pogoršanjem postojećih regulatornih obveza** na tržištima 4 i 5 te dodatnim opterećenjem za investitora.

Utoliko analiza mora ostaviti investitoru slobodu određivanja cijene za veleprodajne pristupne proizvode na optičkoj mreži vodeći pri tome računa da investitor osigura da drugi operatori (korisnici optičke pristupne mreže) mogu replicirati njegove maloprodajne cijene za usluge na optici, no istovremeno da operatori korisnici preuzmu odgovarajući/pravedan iznos rizika ulaganja.

Dodatno, ako bi jedini temelj za definiranje HT-ovih veleprodajnih cijena na tržištima 4 i 5 bili troškovni modeli HAKOM-a, kako je to trenutno predviđeno u Prijedlozima odluka, postavlja se pitanje svrshodnosti modela troškovnog računovodstva kojeg je HT izradio po nalogu HAKOM-a kao i opravdanost i razmjernost određivanja

HT-u obveze troškovnog računovodstva i izrade troškovnih modela kako je ista navedena u poglavlju 7.5. Prijedloga Analize.

Naime, HAKOM je svojim rješenjem od 18. studenog 2008.g. (klasa: 130-01/06-01/09, ur.broj: 376-11-18) propisao HT-u način provedbe računovodstvenog razdvajanja i troškovnog računovodstva, s ciljem utvrđivanja troškova koje HT ima u pružanju reguliranih usluga. Temeljem istoga HT je uložio značajne ljudske i financijske resurse kako bi već od 2009.g. započeo izrađivati na godišnjoj osnovi regulatorna financijska izvješća (RFI) koja sadržavaju izračun jediničnih troškova HT-a na godišnjoj osnovi.

Sva su regulatorna financijska izvješća koja je HT do danas izradio, potvrđena od strane neovisnog revizora da su ista u potpunosti izrađena u skladu s uvjetima za troškovno računovodstvo propisanim gore navedenim rješenjem HAKOM-a.

Ispunjenje ove obveze je do danas za HT prouzročilo višemilijunski trošak, a na ime implementacije troškovnog modela u HT-ove sustave, angažman ljudskih resursa (uključeno 120 zaposlenika) i vanjske stručne pomoći (konzultanata).

Ističemo da ovime ne želimo osporiti zakonsko ovlaštenje HAKOM-a da primijeni metodologiju troškovnog računovodstva neovisno o metodologiji koju primjenjuje operator ili metodu referentnih vrijednosti.

Međutim, ističemo da iako su rezultati troškovnog računovodstva HT-a dostupni već treću godinu za redom i to za niz reguliranih usluga (preko 30-ak različitih proizvodnih područja), do sada je HAKOM kod određivanja veleprodajnih reguliranih usluga iste koristio samo jednom i to za određivanje samo jedne veleprodajne usluge HT-a, konkretno usluge pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji.

Stoga, imajući u vidu znatne troškove HT-a koji su utrošeni za vođenje troškovnog računovodstva na način kako je to propisano rješenjem HAKOM-a, te dodatne troškove koje generira izrada HAKOM-ovog zasebnog troškovnog modela, kao i činjenicu da postoje revidirana regulatorna financijska izvješća koja daju izračun jediničnih troškova HT-a, ne možemo ne postaviti pitanje opravdanosti i svrhe izrade troškovnih modela HT-a ukoliko iste HAKOM ne koristi za određivanje reguliranih cijena, odnosno ako HAKOM iste ne namjerava koristiti niti u budućnosti.

Dakle, ukoliko rezultati troškovnog računovodstva HT-a ne bi bili primjenjivi za određivanje reguliranih cijena, čime bi HT-u bilo onemogućeno da cijene svojih usluga odredi prema troškovima koje ima, uključujući razumnu stopu povrata ulaganja, a istovremeno se od HT-a traže značajna ulaganja za vođenje troškovnog računovodstva iz kojeg proizlaze ti troškovi, nedvojbeno da mjera koju je HAKOM odredio HT-u/koju HAKOM predlaže odrediti HT-u i za naredno razdoblje (obveza računovodstvenog razdvajanja iz poglavlja 7.5. Prijedloga odluke) nije objektivna ni razmjerna, a ne potiče djelotvorna ulaganja i inovacije, što je u suprotnosti s odredbama Zakona o elektroničkim komunikacijama i potrebama RH, osobito u okolnostima trenutne gospodarske situacije.

Stoga, prijedlog HT-a je izmijeniti Prijedloge odluka na način da se istima predvidi mogućnost definiranja veleprodajnih cijena na tržištima 4 i 5 (za usluge u području Tip 1) i na temelju HT-ovih troškovnih modela, odnosno na temelju nekog drugog prihvatljivog modela definiranja cijena, čime bi se osigurala svrha i smisao HT-ove obveze troškovnog računovodstva i računovodstvenog razdvajanja. Također, time bi se HAKOM-u pružila dovoljna razina fleksibilnosti što bi omogućilo definiranje veleprodajnih cijena u skladu sa stanjem na tržištu i potrebom poticanja ulaganja u infrastrukturu, odnosno, potrebom ostvarenja ostalih ciljeva regulacije tržišta.

Prijedlozi izmjena u Prijedlogu odluke za tržište 4:

• **Tekst postojeće odredbe na str. 77 Poglavlja 7.4.:**

„HAKOM će pomoću troškovnog modela za pristup u nepokretnoj mreži izračunati troškove za usluge koje su predmet ovog tržišta prema metodologiji iz 2012.godine. Po završetku postupka izračuna troškova pomoću troškovnih modela, HAKOM će u zasebnom postupku odrediti cijene veleprodajnih usluga.“

Prijedlog nove odredbe:

„HAKOM će pomoću troškovnog modela za pristup u nepokretnoj mreži izračunati troškove za usluge koje su predmet ovog tržišta prema metodologiji iz 2012.godine. HAKOM će u zasebnom postupku odrediti cijene veleprodajnih usluga, pri čemu za određivanje cijena može primijeniti troškovne modela HAKOM-a, HT-ove troškovne modele i/ili neku drugu prihvatljivu metodologiju definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 77 Poglavlja 7.4. a) Usluga potpunog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju bakrene parice:**

„HT je obvezan primjenjivati navedenu cijenu do donošenja odluke o određivanju cijena na temelju rezultata troškovnog modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„HT je obvezan primjenjivati navedenu cijenu do donošenja odluke o određivanju cijena, pri čemu se takva odluka HAKOM-a može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 78 Poglavlja 7.4. b) Usluga dijeljenog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju bakrene parice:**

„HT je propisanu metodologiju obvezan primjenjivati sve do trenutka dok se cijene usluge dijeljenog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji ne odrede u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnog modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„HT je propisanu metodologiju obvezan primjenjivati sve do trenutka dok se cijene usluge dijeljenog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji ne odrede u zasebnom postupku, pri čemu se takva odluka HAKOM-a može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 78 Poglavlja 7.4. c) Usluga izdvojenog pristupa lokalnoj potpetlji na temelju bakrene parice:**

„Navedena cijena će se primjenjivati do izračuna cijene u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnog modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„Navedena cijena će se primjenjivati do izračuna cijene u zasebnom postupku pri čemu se takva odluka HAKOM-a može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 78 Poglavlja 7.4. d) Usluga virtualnog izdvojenog pristupa:**

„Vezano uz uslugu virtualnog izdvojenog pristupa, a u skladu s regulatornom obvezom pristupa i regulatornom obvezom transparentnosti određenim ovim dokumentom, HT je obvezan u zasebnu standardnu ponudu ugraditi cijenu dobivenu u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnog modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„Vezano uz uslugu virtualnog izdvojenog pristupa, a u skladu s regulatornom obvezom pristupa i regulatornom obvezom transparentnosti određenim ovim dokumentom, HT je obvezan u zasebnu standardnu ponudu ugraditi cijenu dobivenu u zasebnom postupku, pri čemu se odluka HAKOM-a o određivanju cijene može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 78 Poglavlja 7.4. e) Usluga izdvojenog pristupa na lokaciji djelatnika u FTTH PON konceptu:**

„Vezano uz uslugu izdvojenog pristupa na lokaciji djelatnika, a u skladu s regulatornom obvezom pristupa i regulatornom obvezom transparentnosti određenim ovim dokumentom, HT je obvezan u zasebnu standardnu ponudu ugraditi cijenu dobivenu u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnog modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„Vezano uz uslugu izdvojenog pristupa na lokaciji djelatnika, a u skladu s regulatornom obvezom pristupa i regulatornom obvezom transparentnosti određenim ovim dokumentom, HT je obvezan u zasebnu standardnu ponudu ugraditi cijenu dobivenu u zasebnom postupku, pri čemu se odluka HAKOM-a o određivanju cijene može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 79 Poglavlja 7.4. f) Usluga izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju svjetlovodne niti na način poveznica od točke do točke:**

„HT je obvezan u roku od 90 dana od zaprimanja razumnog zahtjeva, unutar standardne ponude izdvojenog pristupa lokalnoj petlji i pripadajućim sadržajima ugraditi troškovno usmjerenu cijenu usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju svjetlovodne niti na način poveznica od točke do točke koja se odnosi na mjesečni najam petlje i svih pratećih usluga koje se tiču izdvojenog pristupa lokalnoj petlji, koju će HAKOM odrediti u zasebnom postupku na temelju rezultata iz troškovnih modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„HT je obvezan u roku od 90 dana od zaprimanja razumnog zahtjeva, unutar standardne ponude izdvojenog pristupa lokalnoj petlji i pripadajućim sadržajima ugraditi troškovno usmjerenu cijenu usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju svjetlovodne niti na način poveznica od točke do točke koja se odnosi na mjesečni najam petlje i svih pratećih usluga koje se tiču izdvojenog pristupa lokalnoj petlji, koju će HAKOM odrediti u zasebnom postupku. Odluka HAKOM-a o određivanju predmetne cijene može se temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena .“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 79 Poglavlja 7.4. 4) Usluga povezivanja jezgrene mreže i pristupne mreže (backhaul):**

„HT je obvezan u roku od 90 dana od donošenja konačne odluke unutar Standardne ponude HT-a za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji ugraditi troškovno usmjerene cijene za tražene usluge koje se odnose na mjesečni najam i sve prateće usluge, koje će HAKOM odrediti u zasebnom postupku na temelju rezultata iz troškovnih modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„HT je obvezan u roku od 90 dana od donošenja konačne odluke unutar Standardne ponude HT-a za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji ugraditi troškovno usmjerene cijene za tražene usluge koje se odnose na mjesečni najam i sve prateće usluge, koje će HAKOM odrediti u zasebnom postupku. Odluka HAKOM-a o određivanju predmetnih cijena može se temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena .“

Prijedlozi izmjena u Prijedlogu odluke za tržište 5:

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 76 Poglavlja 7.4.:**

„Stoga se metodom maloprodajna cijena minus promiče održivo tržišno natjecanje u prijelaznom razdoblju do određivanja cijena u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnih modela.“

Do trenutka dok ne bude završen projekt koji uključuje izradu troškovnog modela koji će u konačnici omogućiti provedbu načela troškovne usmjerenosti cijena, a radi prepreka razvoju tržišnog natjecanja koje su prepoznate u poglavlju 6.3.1. i 6.3.2. ovog dokumenta, obveza nadzora cijena će biti postavljena na temelju metode maloprodajna cijena minus na način kako je definiran u važećoj standardnoj ponudi.

Slijedom navedenog, u područjima tipa 1 do donošenja odluke o određivanju cijena na temelju rezultata troškovnih modela HAKOM određuje obvezu nadzora cijena na sljedeći način:“

Prijedlog nove odredbe:

„Stoga se metodom maloprodajna cijena minus promiče održivo tržišno natjecanje u prijelaznom razdoblju do određivanja cijena u zasebnom postupku na temelju rezultata troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.

Do trenutka donošenja odluke o određivanju cijena, koja se odluka može temeljiti na troškovnim modelima HAKOM-a, HT-ovim troškovnim modelima i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena, a koja će u konačnici omogućiti provedbu načela troškovne usmjerenosti cijena, a radi prepreka razvoju tržišnog natjecanja koje su prepoznate u poglavlju 6.3.1. i 6.3.2. ovog dokumenta, obveza nadzora cijena će biti postavljena na temelju metode maloprodajna cijena minus na način kako je definiran u važećoj standardnoj ponudi.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 77 Poglavlja 7.4. a) Usluga bitstram pristupa na DSLAM razini na temelju bakrene parice:**

„HT je obvezan u skladu s rokom određenim u obvezi transparentnosti, unutar standardne ponude veleprodajnog širokopojsnog pristupa ugraditi cijene usluge bitstream pristupa na DSLAM razini na temelju bakrene parice koje će HAKOM odrediti u zasebnom postupku na temelju rezultata iz troškovnih modela.“

Prijedlog nove odredbe:

„HT je obvezan u skladu s rokom određenim u obvezi transparentnosti, unutar standardne ponude veleprodajnog širokopojsnog pristupa ugraditi cijene usluge bitstream pristupa na DSLAM razini na temelju bakrene parice koje će HAKOM odrediti u zasebnom postupku, pri čemu se odluka HAKOM-a o određivanju cijene može temeljiti na primjeni troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

➤ **Tekst postojeće odredbe na str. 77/78 Poglavlja 7.4. b) Usluga bitstream pristupa na IP, Ethernet i DLSAM razini ili odgovarajućoj točki na temelju FTTC rješenja:**

„HT je obvezan u skladu s rokom određenim u obvezi transparentnosti, unutar standardne ponude veleprodajnog širokopojsnog pristupa ugraditi cijene usluge bitstream pristupa na temelju FTTC rješenja na način da se primjenjuju veleprodajne cijene kao za cijenu usluge bitstream pristupa na temelju bakrene parice, i to do trenutka kada će HAKOM u zasebnom postupku odrediti cijene na temelju rezultata iz troškovnih modela.

Prijedlog nove odredbe:

„HT je obvezan u skladu s rokom određenim u obvezi transparentnosti, unutar standardne ponude veleprodajnog širokopojsnog pristupa ugraditi cijene usluge bitstream pristupa na temelju FTTC rješenja na način da se primjenjuju veleprodajne cijene kao za cijenu usluge bitstream pristupa na temelju bakrene parice, i to do trenutka kada će HAKOM u zasebnom postupku odrediti cijene na temelju

rezultata troškovnih modela HAKOM-a, HT-ovih troškovnih modela i/ili na nekoj drugoj prihvatljivoj metodologiji definiranja veleprodajnih cijena.“

b) Komentar vezan uz nacrt Preporuke Europske komisije o konzistentnoj primjeni obveze nediskriminacije i troškovnih metodologija s ciljem promicanja tržišnog natjecanja i poticanja ulaganja u širokopojasni pristup² (dalje u tekstu: Preporuka o troškovnim metodologijama i načelu nediskriminacije)

Kako je nacrt Preporuke Europske komisije o troškovnim metodologijama i načelu nediskriminacije još uvijek u fazi razmatranja pred nadležnim tijelima Europske unije, smatramo da bi bilo kakve procjene konačnog doseg predmetne Preporuke kao i finalnih stavova Europske komisije po predmetnim pitanjima u ovom trenutku bile preuranjene.

Međutim, ipak smatramo važnim voditi računa o načelima na kojima se predmetna Preporuka treba temeljiti, a čiju važnost je u svojim govorima naglasila upravo gđa. Neelie Kroes, povjerenica Europske komisije za elektroničke komunikacije.

Tako se u ključnoj poruci N. Kroes iz srpnja 2012.g. ističe neprocjenjivost važnosti ulaganja u optičke mreže s aspekta prednosti koje optički pristup pruža, u smislu novih aplikacija i usluga koje će oplemeniti kvalitetu života europskih građana ali i potaknuti razvoj europske ekonomije. Međutim, prema mišljenju gđe. Kroes ključni problem leži u nedostatku ulaganja, pri čemu se ističe kako po tom pitanju najveći teret leži na privatnim ulagačima koji moraju moći računati na odgovarajući povrat na ulaganje prije nego uopće donesu investicijsku odluku.

U tom smislu gđa. Kroes zaključuje kako regulacija telekomunikacijskog sektora ne smije biti prepreka već poticaj za ulaganje u optičke mreže, što se najbolje očituje kroz sljedeća načela iznesena od strane gđe. Kroes:

- 1. Regulatori trebaju biti svjesni da regulacija postojeće bakrene mreže može utjecati na profitabilnost ulaganja u nove tehnologije. Smanjenje vrijednosti postojeće bakrene mreže ima negativan učinak na ulaganja u optičku mrežu;** Kroes ističe kako nakon analize svih okolnosti, te uzimajući u obzir ekonomsko-investicijsku povezanost bakrenih i optičkih mreža, Komisija smatra da smanjenje vrijednosti bakrene mreže u smislu smanjenja cijena pod kojima alternativni operatori koriste postojeću bakrenu mrežu nacionalnog operatora, neće potaknuti investicije u optičku mrežu.
- 2. U EU zemljama u kojima su cijene korištenja bakrene infrastrukture na razini ili iznad prosjeka EU (9 €), vidljivo je povećanje investicija u optičku mrežu; u tom smislu Kroes predlaže stabilizirati cijene bakrene mreže u EU.**
- 3. Intenzivna regulacija ograničava fleksibilnost ulaganja u optičke mreže; ulagači moraju imati veću fleksibilnost** kod definiranja uvjeta i cijena pod kojima će optička mreža biti dostupna ostalim operatorima na korištenje

² Draft Commission Recommendation on consistent non-discrimination obligations and costing methodologies to promote competition and enhance the broadband investment environment, dostupno na:
http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=9162

4. **Regulacija ne bi trebala ograničavati odabir tehnologije i arhitekture optičke mreže (načelo tehnološke neutralnosti);** Kroes ističe kako nije moguće unaprijed odrediti koja će tehnologija/arhitektura mreže biti najučinkovitija za tržište i krajnje korisnike te stoga predmetno pitanje treba prepustiti investitorima.
5. **Cijene korištenja optičke mreže ne smiju biti preniske, kako bi potaknule operatore da ulažu** u vlastitu infrastrukturu u područjima gdje je to ekonomski opravdano.

S obzirom na skorašnje pridruženje Republike Hrvatske Europskoj uniji, smatramo kako gore navedenim načelima treba dati osobitu važnost te kako na istima treba temeljiti odluke HAKOM-a o analizama tržišta 4 i 5 kao i očekivane odluke HAKOM-a o definiranju veleprodajnih cijena reguliranih usluga na predmetnim tržištima.

Ad 5

Detaljnija razrada modela komercijalnih cijena u područjima Tip 2

a) Pojašnjenje prava HT-a vezanih uz komercijalne cijene u područjima Tip 2

U Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5 navedeno je kako je HT ovlašten u područjima Tipa 2 odrediti cijene veleprodajnih usluga za pristup FttH mreži/veleprodajnog širokopojasnog pristupa Internetu na temelju FttH rješenja na komercijalnoj osnovi te da će se takve cijene primjenjivati dvije godine od početka pružanja usluge na području pokrivanja pojedinog ODF-a. Također, u Prijedlozima odluka navedeno je kako komercijalne cijene za područja tip 2 moraju biti objavljene u skladu s obvezom transparentnosti i nediskriminacije.

HT svakako pozdravlja prijedlog HAKOM-a prema kojem će se cijene veleprodajnih usluga na tržištima 4 i 5 određivati sukladno poslovnoj odluci HT-a, bez dodatnih regulatornih ograničenja te svakako bez nadzora regulatora. Držimo kako isto predstavlja važan poticaj za ulaganja u sektor elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga u RH.

Međutim, držimo kako je ipak potrebno detaljnije definirati određena HT-ova prava vezano uz ponudu komercijalnih veleprodajnih cijena u područjima tipa 2, kako ne bi bilo dvojbi po pitanju primjene ostalih regulatornih obveza HT-a u kombinaciji s komercijalnim veleprodajnim cijenama u području tipa 2.

Ovdje prvenstveno ističemo regulatornu zabranu uskraćivanja već odobrenog pristupa, prema kojoj HT ne može operatoru korisniku uskratiti već odobreni pristup bez odgovarajuće najave uz pridržavanje propisanih rokova. Naime, kako će HT moći slobodno definirati komercijalne veleprodajne cijene na područjima tipa 2, što svakako daje HT-u pravo i mijenjati inicijalno definirane komercijalne cijene u propisanom razdoblju od 2 godine od početka pružanja usluge, potrebno je Prijedlogom odluke izričito definirati:

- a) obvezu operatora prihvatiti eventualne izmjene HT-ovih komercijalnih veleprodajnih cijena na područjima tipa 2, kao i
- b) pravo HT-a jednostrano raskinuti postojeći ugovor za korištenje veleprodajnih usluga na FttH mreži na tržištima 4 i 5, za slučaj da operator korisnik ne pristane na naknadnu izmjenu komercijalnih cijena HT-a

U protivnom, ako gore navedena pitanja ne budu izričito definirana Prijedlogom odluke, otvorit će se prostor za različita tumačenja HT-ovih regulatornih obveza, od kojih neka mogu ići i u smjeru da HT ne bi bio ovlašten uskratiti odobreni pristup operatoru koji se protivi naknadnoj izmjeni cijena. Mogućnost takvih tumačenja dovest će HT u poziciju pravne nesigurnosti te bi HT mogao biti izložen inspekcijskim nadzorima, što će umanjiti daljnje poticaje HT-u za ulaganja u modernizaciju i razvoj mreže, a time i dovesti u pitanje ostvarenje ciljeva predmetnih analiza tržišta 4 i 5.

Prijedlog:

Uzimajući navedeno u obzir predlažemo dopuniti zadnji paragraf u poglavlju 7.4. Prijedloga odluke za tržište 4 i predzadnji paragraf u poglavlju 7.4. Prijedloga odluke za tržište 5 na način da se na kraju istih dodaju sljedeće rečenice.

„HT može mijenjati komercijalne cijene veleprodajnih usluga na područjima tipa 2 bez ograničenja, sukladno vlastitoj poslovnoj odluci. HT je dužan objaviti sve izmjene komercijalnih cijena sukladno obvezi transparentnosti i nediskriminacije. Izmjene komercijalnih cijena veleprodajnih usluga na područjima tipa 2 početi će se primjenjivati na operatore korisnike u pogledu ugovorenih veleprodajnih usluga na FttH tehnologiji po isteku 30 dana od dana objave novih komercijalnih cijena, pod uvjetom da se operator korisnik istome pisanim putem ne usprotivi. U slučaju protivljenja operatora primjeni novih komercijalnih cijena, HT je ovlašten jednostrano raskinuti ugovor o korištenju predmetne veleprodajne usluge na FttH tehnologiji i operatoru korisniku uskratiti već odobreni pristup. Ako izmjena komercijalnih cijena predstavlja sniženje postojećih cijena, takva izmjena početi će se primjenjivati na ugovorene veleprodajne usluga na FttH tehnologiji od datuma njihove objave.“

b) Pojašnjenje dodatnih uvjeta vezanih uz pružanje komercijalnih cijena u područjima tipa 2

S obzirom da Prijedlozi odluka za tržišta 4 i 5 daju HT-u pravo naplaćivati komercijalne cijene za veleprodajne usluge na FttH tehnologiji na područjima tipa 2, u svrhu izbjegavanja dvojbi i neželjenih inspekcijskih nadzora/prekršajnih postupaka, važno je u Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5 izričito navesti koja su sve prava uključena u pojam „komercijalnih cijena“.

Smatramo da se pod komercijalnim cijenama smatraju cijene koje operator slobodno definira, sukladno vlastitoj poslovnoj odluci, bez nadzora regulatornog tijela. Jasno je da takve cijene u konačnici moraju biti objavljene, kako bi se zajamčilo poštivanje načela transparentnosti i nediskriminacije, te se HT s istim slaže.

Međutim, kako je HT slobodan definirati komercijalne cijene sukladno vlastitoj procjeni, te kako HAKOM nema nadzor nad tako definiranim cijenama HT-a, smatramo da HT ne bi imao nikakve dodatne obveze prema HAKOM-u u pogledu inicijalnog definiranja i naknadne izmjene takvih cijena već bi se na takve cijene primjenjivala isključivo obveza iz čl. 42.a. st. 4. Zakona o elektroničkim komunikacijama, prema kojoj su operatori dužni obavijestiti HAKOM o izmjenama cjenika svojih usluga najmanje osam dana prije njegove objave.

Dodatno, s obzirom da pojam „komercijalna cijena“ obuhvaća pravo slobodnog definiranja veleprodajnih cijena, bez bilo kakvih dodatnih ograničenja, smatramo kako HT ne bi bio dužan vršiti bilo kakve veleprodajne replikacije svoje maloprodajne ponude u odnosu na veleprodajne komercijalne cijene.

Ovdje ističemo primjer trenutne HT-ove regulatorne obveze prema kojoj je HT dužan svaku maloprodajnu promotivnu akciju na tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa Internetu, veleprodajno replicirati u odnosu na

veleprodajne cijene za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa Internetu (bitstream) po metodologiji „maloprodajna cijena minus“ te operatorima korisnicima omogućiti odgovarajuće veleprodajne pogodnosti kako bi isti mogli replicirati HT-ovu maloprodajnu ponudu. Naravno, predmetna regulatorna obveza primjenjiva je isključivo u odnosu na regulirane veleprodajne cijene, s obzirom da u pogledu takvih cijena HT ima obvezu osiguravanja propisane razine marže operatorima korisnicima.

Za razliku od reguliranih veleprodajnih cijena, kod komercijalnih veleprodajnih cijena nema pravila niti ograničenja koji bi se HT morao pridržavati prilikom njihovog definiranja, pa stoga smatramo da u pogledu istih ne bi bilo u primjeni niti regulatorno ograničenje replikacije maloprodajnih promotivnih ponuda. U protivnom, HT-ove veleprodajne cijene u područjima tipa 2 ne bi se mogle smatrati komercijalnim cijenama, jer ih HT ne bi mogao slobodno definirati, te bi u takvom slučaju izostao poticaj HT-u za ulaganja u mrežnu infrastrukturu, uslijed čega bi izostali i ključni ciljevi podjele RH na područja tipa 1 i tipa 2.

Prijedlog:

S obzirom na gore navedeno, predlažemo dodatno specificirati značenje pojma „komercijalne cijene“ na način da se zadnji paragraf u poglavlju 7.4. Prijedloga odluke za tržište 4 i predzadnji paragraf u poglavlju 7.4. Prijedloga odluke za tržište 5 dodatno dopune, na način da se iza dodatnih rečenica predloženih pod točkom a) gore, doda sljedeći tekst:

„Na inicijalno definiranje komercijalnih cijena i njihovu naknadnu izmjenu od strane HT-a, primjenjuje se obveza obavještanja HAKOM-a o izmjenama cjenika, kako je ista propisana člankom 42.a. stavak 4. Zakona o elektroničkim komunikacijama. Regulatorna obveza opisana pod točkom 2 u poglavlju 7.2., a prema kojoj je HT dužan u tijeku svake promotivne akcije prema krajnjim korisnicima ponuditi operatorima promotivne uvjete na veleprodajnoj razini, nije primjenjiva u odnosu na veleprodajne usluge na FttH tehnologiji koje HT nudi u područjima tipa 2.“

Ad 6

Prijedlog odluke o izmjeni analize tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu

U skladu sa našim osnovnim komentarom na regulatorne uvjete koji bi se primjenjivali na područjima gdje su izostala ulaganja, smatramo da bi također i na maloprodajnoj razini trebalo slijediti principe deregulacije i to na način da neovisno o podjeli područja na Tip 1 i Tip 2, HT ima slobodu definirati komercijalne cijene i bez ograničenja primjenjivati promotivne ponude maloprodajnih proizvoda na optičkoj pristupnoj mreži, i to neovisno o konceptu izgradnje.

Pored navedenog, HT u nastavku daje svoje komentare na konkretan prijedlog HAKOM-a.

Prijedlogom odluke o izmjeni analize tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu HAKOM predlaže, radi poticanja ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu na područjima na kojima postoji smanjeni interes operatora, te radi poticanja potražnje za maloprodajnim uslugama širokopojasnog pristupa internetu na temelju FTTH tehnologije, u području Tip 2 olakšati postojeće uvjete regulacije promotivnih ponuda za maloprodajne usluge koje se temelje na FTTH tehnologiji.

HT pozdravlja predmetnu odluku, budući da ista vodi računa o nužnosti poticanja krajnjih korisnika na korištenje novih usluga na mrežama nove generacije, međutim, smatramo kako bi ona ujedno trebala uključivati i ukidanje obveze troškovne usmjerenosti i obveze prethodne notifikacije 45 dana prije objave za maloprodajne usluge temeljene na FTTH tehnologiji na područjima Tip 2. Naime, s obzirom da HAKOM ulaganja na predmetnim područjima želi potaknuti mogućnošću definiranja komercijalnih veleprodajnih cijena, ista bi doza fleksibilnosti nužno morala postojati i na maloprodajnoj razini. Naime, ukoliko je veleprodajna cijena određena komercijalno, tada bi operator koji je ujedno i investitor trebao imati mogućnost i maloprodajnu cijenu kreirati na isti način, te isto tako, imati mogućnost novim ponudama brzo reagirati na promjene u tržišnom okruženju. Pritom bi taj operator, naravno, imajući u vidu pravila koja proizlaze iz prava tržišnog natjecanja, i dalje imao obvezu voditi računa o zabrani predatornih cijena.

Dodatno, predlažemo da HAKOM razmotri predviđanje blažih uvjeta promotivnih ponuda maloprodajnih usluga koje se pružaju temeljem FTTH tehnologije također i na području Tip 1. Naime, nesporno je da se kod usluga temeljenih na FTTH tehnologiji radi o novim uslugama, koje korisniku pružaju novo i kvalitetnije korisničko iskustvo. Upravo zato onaj operator koji pruža predmetne nove usluge treba imati mogućnost promotivnim uvjetima potaknuti korisnike na ugovaranje istih. Mogućnost kreiranja za korisnike poticajnih i zanimljivih promotivnih ponuda stoga je jedan od elemenata povećanja vjerojatnosti bržeg širenja novih usluga koje pruža te time i bržeg povrata investicije u novu infrastrukturu. Prema tome, upravo povećanje fleksibilnosti na maloprodajnoj razini može biti jedna od mjera poticanja ulaganja također i u područje Tip 1. Slijedom toga, predlažemo da HAKOM izmjenom odluke o analizi tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu ujedno predvidi ukidanje ograničenja trajanja primjene pogodnosti iz promotivne ponude kao i ukidanje maksimalnog iznosa pogodnosti na razini tri mjesečne naknade također i za područje Tip 1.

Pritom, ublažavanje ograničenja promotivnih ponuda u smislu trajanja ili iznosa pogodnosti ne može biti od utjecaja na održivo tržišno natjecanje na mjerodavnom maloprodajnom tržištu, budući da bi HT-u i kod kreiranja predmetnih promotivnih ponuda i dalje vrijedila obveza njihove troškovne usmjerenosti.

Ad 7

Financijski uvjeti za pružanje veleprodajnih usluga na tržištima 4 i 5

Prijedlozima odluka za tržište 4 i 5 HT-u se kao operatoru sa značajnom tržišnom snagom određuje regulatorna obveza transparentnosti, te se isti u skladu s navedenim obvezuje u Standardnu ponudu ugraditi odredbe vezane za instrumente osiguranja plaćanja, rokove plaćanja novčanih obveza, postupak i rokove naplate potraživanja, na način opisan na str. 71 i 72 Prijedloga odluka.

HT se u cijelosti protivi predloženim odredbama iz niže navedenih razloga.

Člankom 5. stavak 1. te člankom 7. stavak 1. ZEK-a, propisano je da je HAKOM nacionalna regulatorna agencija za obavljanje regulatornih i drugih poslova „u okviru djelokruga i nadležnosti propisanih ovim Zakonom...“. HAKOM je po utvrđenju nedostatne djelotvornosti tržišnog natjecanja na određenom mjerodavnom tržištu elektroničkih komunikacija, a u skladu sa člankom 56. ZEK-a, ovlašten odlukom o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom odrediti istom, između ostalog, i obvezu transparentnosti.

Sadržaj obveze transparentnosti propisan je pak člankom 58. ZEK-a, koji HAKOM-u daje ovlast da naloži operatoru sa značajnom tržišnom snagom da:

1. učini javno dostupnim određene podatke (npr. računovodstvene podatke, tehničke specifikacije, mrežne značajke, rokove i uvjete ponude i uporabe te cijene);
2. objavi standardnu ponudu na temelju koje operatori neće biti obvezni plaćati dodatne troškove koji nisu nužni za pružanje zatražene usluge.

Slijedom navedenog, HAKOM je ovlašten operatoru sa značajnom tržišnom snagom u okviru regulatorne obveze transparentnosti naložiti upravo gore zakonom izrijekom navedene obveze. Međutim, **propisivanjem instrumenata osiguranja plaćanja, rokova plaćanja novčanih obveza, postupka i rokova naplate potraživanja HAKOM izravno ulazi u područje obveznopравnih odnosa** između operatora sa značajnom tržišnom snagom kao prodavatelja usluga i operatora korisnika kao kupaca istih. Na taj način HAKOM utvrđuje sadržaj uvjeta pod kojima je operator sa značajnom tržišnom snagom ovlašten pružati usluge, odnosno regulira njegovo financijsko poslovanje, iako **navedeno nije dio njegovih ovlasti niti može biti sadržaj obveze transparentnosti iz članka 58. ZEK-a.**

Dakle, instrumenti osiguranja plaćanja, rokovi plaćanja, postupak i rokovi naplate potraživanja, koji su predmet Prijedloga odluka za tržište 4 i 5 u okviru regulatorne obveze transparentnosti, ne ulaze u nadležnost HAKOM-a te stoga ne mogu biti predmet njegove regulacije. Propisivanjem takvih odredbi, HAKOM postupa protivno članku 58. ZEK-a, a u svezi s člankom 5. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. ZEK-a, izlazeći sadržajem Prijedloga odluka za tržište 4 i 5 izvan djelokruga i nadležnosti koje su mu kao javnopravnom tijelu dane ZEK-om.

Pod pretpostavkom da je HAKOM u okviru regulatorne obveze transparentnosti ovlašten ulaziti u obveznopравne odnose između ugovornih strana i određivati instrumente osiguranja plaćanja, rokove plaćanja, rokove i postupak naplate potraživanja, sukladno članku 22. stavku 1. ZEK-a, HAKOM je dužan prijedlog mjere objaviti s pripadajućim obrazloženjem u svrhu provedbe javne rasprave, kako bi svim zainteresiranim stranama omogućio davanje mišljenja, primjedaba i prijedloga u vezi s predloženom mjerom. Sasvim suprotno navedenom zakonskom određenju, iz Prijedloga odluka za tržište 4 i 5 nije vidljivo koje su to okolnosti koje opravdavaju propisane obveze. Budući da nedostaje obrazloženje i ukazivanje na odlučne činjenice za određivanje obveza, iste nisu pravno i činjenično opravdane te se ne mogu niti ispitati. Dakle, HT-u kao zainteresiranoj strani faktično je uskraćena mogućnost da se u postupku javne rasprave očituje o svim činjenicama, a time je unaprijed i zakinut za eventualno učinkovito podnošenje pravnog lijeka protiv ovdje raspravljanih odluka HAKOM-a. Sukladno čl. 26 Ustava RH svi su jednaki pred tijelima koja imaju javne ovlasti, a prema odredbi čl. 16 Ustava RH slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi, te pravni poredak, javni moral i zdravlje. Čl. 18 Ustava RH jamči se pravo na pravnu zaštitu, a čl. 19 Ustava RH zahtijeva se da pojedinačni akti tijela koja imaju javne ovlasti moraju biti utemeljeni na zakonu te se jamči sudska kontrola zakonitosti takvih akata. S tim u vezi HT ukazuje na odluku Ustavnog suda RH broj U-I-284/94 od 13. studenog 1996. (NN br. 103/96), u kojoj je između ostalog rečeno:

„...Iz ovih ustavnih odredbi (op.a. čl.16, 18, 19 i 26. Ustava RH) slijedi da se pravo na žalbu, odnosno drugu pravnu zaštitu, može učinkovito ostvarivati samo ako tijelo koje je donijelo rješenje navede razloge za to rješenje, koji se onda mogu pobijati u obrani žaliteljevih prava i na zakonu zasnovanih interesa. Bez upućenosti u te razloge onemogućeno je ili bitno otežano učinkovito korištenje ustavnim pravom na žalbu odnosno drugu pravnu zaštitu.

Samo osoba kojoj su razlozi rješenja poznati može ga uspješno pobijati, a isto tako i doći do uvjerenja o bezizglednosti žalbe protiv tog rješenja, čime se pridonosi načelima efikasnosti i ekonomičnosti postupka.“

Obrazloženje određenog rješenja učvršćuje načelo zakonitosti, te djeluje protiv eventualne samovolje i proizvoljnosti. Preko obrazloženja najlakše se utvrđuje da li se je upravno tijelo vodilo načelom zakonitosti i postupalo tako da u vođenju postupka i u odlučivanju strankama omogućuje da što lakše zaštite svoja prava, vodeći računa i o tome da ostvarenje njihovih prava ne bude u suprotnosti sa zakonom utvrđenim javnim interesom.

Stajalište je ovog Suda da se nenavođenjem razloga za određeno rješenje vrijeda navedena ustavna odredba članka 26. jer su u povoljnijem položaju pred sudovima i drugim državnim i inim tijelima, koja imaju javne ovlasti, osobe koje se žale protiv pojedinačnih akata što sadrže i razloge na kojima se zasnivaju, od onih osoba koje su prisiljene štiti svoja prava pravnim sredstvima protiv pojedinačnih akata što ne sadrže obrazloženje.“

Slijedom navedenog, HT smatra kako su mu zbog uskraćivanja obrazloženja obveza navedenih u Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5, povrijeđena gore nabrojana ustavna prava.

Tako iz str. 71 Prijedloga odluka za tržište 4 i 5 proizlazi samo paušalno obrazloženje kako se HT obvezuje ugraditi u Standardnu ponudu navedene odredbe „s ciljem harmoniziranja standardnih ponuda koje su obvezni objaviti operatori koji na mjerodavnim tržištima imaju status operatora sa značajnom tržišnom snagom...“

HT ističe da je neosnovano svako pozivanje na potrebu harmonizacije rokova kada je člankom 56. ZEK-a propisano kako u slučaju utvrđenog nedostatka tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, HAKOM može odrediti **regulatorne obveze koje se moraju temeljiti na prirodi utvrđenog nedostatka na predmetnom tržištu.** Drugim riječima, svaka regulatorna mjera mora biti posljedica utvrđenog nedostatka na točno odgovarajućem tržištu, a ne razlog ujednačavanja s mjerama na nekim drugim tržištima. Kada to ne bi bilo tako, HAKOM ne bi uopće trebao analizirati pojedina tržišta, već bi mogao unaprijed automatizmom na svim tržištima propisati operatorima sa značajnom tržišnom snagom jednake obveze. No, obzirom da svako tržište ima svoje specifičnosti, **HAKOM ne bi smio usklađivati odredbe kojima razrađuje pojedine regulatorne obveze bez identificiranja stanja na svakom pojedinom tržištu jer različita tržišta mogu imati različite karakteristike pa time i različite nedostatke.** U protivnom sam postupak analize pojedinog tržišta gubi smisao.

U nastavku HT iznosi komentare vezano za pojedine odredbe koje se u okviru regulatorne obveze transparentnosti nalažu HT-u ugraditi u Standardnu ponudu, kao i vlastite prijedloge izmjena predmetnih odredaba.

▪ A) Izbor instrumenta osiguranja plaćanja

Tekst postojeće odredbe:

„Jedan od instrumenata osiguranja plaćanja koje će HT utvrditi unutar Standardne ponude mora biti zadužnica.“

Prijedlog:

„HT kao vjerovnik ima pravo izbora instrumenata osiguranja plaćanja, s time da jedan od instrumenata osiguranja plaćanja koje će HT utvrditi unutar Standardne ponude mora biti javnobilježnički solemnizirana (potvrđena) bjanko zadužnica.“

Na zahtjev HT-a operator korisnik je obavezan istovremeno, a najkasnije u roku od 7 (sedam) dana od dana sklapanja ugovora, dostaviti HT-u zatraženi instrument osiguranja plaćanja. U slučaju kad se radi o tek planiranim uslugama, instrumenti osiguranja plaćanja glase na iznos koji se utvrđuje prema procijenjenom ukupnom iznosu računa za razdoblje od šest (6) mjeseci. Ako se radi o već pruženim uslugama, instrumenti osiguranja plaćanja utvrđuju se u ukupnom iznosu računa za prethodno razdoblje od šest (6) mjeseci.“

Obrazloženje:

HT predlaže da mu se kao vjerovniku ugovornog odnosa, omogući unijeti u Standardnu ponudu odredbu koja bi HT-u davala pravo izbora instrumenta osiguranja plaćanja. Sukladno navedenom prijedlogu, predlaže se i odgovarajuća izmjena članka 4. stavka 2. Pravilnika o standardnim ponudama (NN br. 37/09).

U uvjetima krize i recesije svaki vjerovnik, pa tako i HT ima pravo i obvezu iznaći način za osiguranje svojih potraživanja, uspješnu naplatu istih te uspostaviti funkcionalan sustav naplate. U sveprisutnoj nelikvidnosti smanjenje rizika u naplati tražbina može se postići samo uz osiguranje odgovarajućim instrumentom osiguranja plaćanja. Spremnost davanja određenog instrumenta osiguranja plaćanja odražava stvarnu namjeru plaćanja dužnika, a ujedno je i dokaz boniteta dužnika. Dosadašnje praksa je pokazala kako operatori korisnici prilikom ulaska u ugovorni odnos u pravilu najčešće dostavljaju HT-u kao instrument osiguranja plaćanja bjanko zadužnicu, koja za svakog vjerovnika, pa tako i za HT, predstavlja najrizičniji instrument osiguranja plaćanja, čiji nedostaci najbolje dolaze do izražaja u situaciji kada na računima dužnika u trenutku njezine aktivacije nema sredstava ili su novčana sredstva nedostatna s priljevom koji ne omogućuje namirenje ili su drugi vjerovnici već u blokadi računa dužnika. Stoga se davanjem operatoru korisniku prava izbora instrumenta osiguranja plaćanja s jedne strane i s druge strane obvezivanjem HT-a da jedan od instrumenata osiguranja plaćanja mora biti zadužnica, rizik naplate unaprijed „dodjeljuje“ HT-u, a **što je u izravnoj koliziji s pravom i obvezom svakog poslovnog subjekta da upravlja vlastitim kreditnim rizikom.**

U odnosu na optičku mrežu posebno se važnim ukazuje HT-u kao investitoru omogućiti instrument osiguranja plaćanja koji će na adekvatan način osigurati zaštitu investitora u odnosu na potencijalno neispunjavanje obveza na strani operatora korisnika. Budući da izgradnja optičke mreže predstavlja značajan financijski rizik za investitora, utoliko i davanje iste na korištenje trećima treba podvrgnuti većim osiguranjima za investitora. U protivnom, investitor je prisiljen uložiti u optičku mrežu te ju dati trećima na korištenje, bez osiguranja da će predmetno korištenje faktično moći naplatiti. Stoga se uskraćivanjem prava na izbor odgovarajućeg instrumenta osiguranja plaćanja, HT znatno ograničava u poslovnoj odluci kako zaštititi vlastita potraživanja, a time i kako osigurati sredstva za daljnja ulaganja u mrežu.

Niže prikazujemo stanje dospjelih neizvršenih osnova za plaćanje poslovnih subjekata na dan 31. ožujak 2013. godine, a koje ukazuje kako u trenutnim gospodarskim uvjetima u Republici Hrvatskoj, **neodgovarajući instrument osiguranja plaćanja može biti bezvrijedan.**

Tablica I. Broj blokiranih POSLOVNIH SUBJEKATA i iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje, na dan 31. ožujak 2013. godine – prema ročnosti

Iznosi u tisućama kuna

Trajanje blokade	Broj blokiranih poslovnih subjekata	Struktura u %	Iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje	Struktura u %
do 30 dana	4.174	6,2	585.576	1,5
31 – 60 dana	1.572	2,3	486.848	1,3
61 – 180 dana	5.106	7,6	1.324.361	3,5
181 – 360 dana	5.669	8,5	3.165.409	8,2
više od 360 dana	50.498	75,4	32.857.027	85,5
UKUPNO	67.019	100,0	38.419.221	100,0

Izvor: FINA, 26. travnja 2013. godine

Tablica II. Pregled broja blokiranih PRAVNIH OSOBA, broj zaposlenih i iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje, na dan 31. ožujak 2013. godine.

Iznosi u tisućama kuna

Trajanje blokade	Broj blokiranih pravnih osoba	Struktura u %	Iznos prijavljenih neizvršenih osnova za plaćanje	Struktura u %
do 30 dana	1.884	5,9	476.140	1,6
31 – 60 dana	839	2,7	445.603	1,5
61 – 180 dana	2.835	8,9	1.153.056	3,8
181 – 360 dana	3.128	9,9	2.740.539	9,1
više od 360 dana	23.030	72,6	25.191.506	84,0
UKUPNO	31.209	100,0	30.006.844	100,0

*Od 31.716 blokiranih pravnih osoba, njih 30.199 ili 95,2% odnosi se na pravne osobe iz sektora gospodarstva.

Izvor: FINA, 26. travnja 2013. godine

Nadalje, HT predlaže izmjenu postojećih iznosa na koje glase instrumenti osiguranja plaćanja kako bi osigurao svoju ukupnu financijsku izloženost u trajanju od šest mjeseci.

- B) Dostava instrumenata osiguranja plaćanja u slučaju urednog podmirenja obveza

Tekst postojeće odredbe:

„Ukoliko operator u razdoblju od jedne godine od dana sklapanja ugovora uredno podmiruje svoje obveze, nakon jedne godine nije obavezan dostavljati instrumente osiguranja plaćanja.“

Prijedlog:

HT predlaže da se predmetna odredba briše.

Obrazloženje:

Predložena odredba se treba brisati jer uredna povijest plaćanja ne znači nužno da će u budućnosti operator korisnik doista podmirivati svoje novčane obveze. U protivnome se HT onemogućava da zaštiti svoja potraživanja u budućnosti, a sukladno poslovnoj politici upravljanja kreditnim rizikom, odnosno rizikom naplate potraživanja.

- C) Automatsko umanjivanje računa za iznos naknade po osnovi zakašnjenja prilikom izdavanja računa za veleprodajne usluge

Tekst postojeće odredbe:

„HT je obvezan, prilikom izdavanja računa za predmetne veleprodajne usluge, umanjiti račun za iznos naknade po osnovi zakašnjenja.“

Prijedlog:

HT predlaže da se predmetna odredba briše.

Obrazloženje:

HT skreće pozornost kako naknada po osnovi zakašnjenja predstavlja ugovornu kaznu koju sukladno odredbama Zakona o obveznim odnosima (NN br. 35/05, 41/08, 125/11) vjerovnik i dužnik mogu ugovoriti za slučaj da dužnik zakasni s ispunjenjem svoje obveze. Kao takva, ugovorna kazna predstavlja pravo vjerovnika, a ne i njegovu obvezu. Nijedno javnopravno tijelo ne može pravo vjerovnika na potraživanje ugovorne kazne pretvoriti svojim tumačenjem u njegovu obvezu. Navedeno je razvidno i iz prisilne odredbe članka 353. stavka 5. Zakona o obveznim odnosima iz kojeg proizlazi kako *vjerovnik ne može zahtijevati isplatu ugovorne kazne zbog zakašnjenja, ukoliko nije bez odgađanja priopćio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu*. Drugim riječima, vjerovnik je taj koji svojom slobodnom voljom odlučuje da li će od dužnika u slučaju zakašnjenja ispunjenja obveze potraživati isplatu ugovorne kazne ili neće. Tako i u konkretnom slučaju, svoje pravo na naknadu za zakašnjenje operator korisnik može, ali i ne mora ostvariti – njegova tražbina može zastarjeti, može je se izrijekom odreći, a može to pravo i izgubiti po članku 353. stavku 5. Zakona o obveznim odnosima. Ako želi ostvariti isplatu naknade za zakašnjenje, operator korisnik sukladno odredbama Zakona o obveznim odnosima mora (i) postaviti HT-u takav zahtjev i to u (ii) određenim vremenskim okvirima. Stoga, HAKOM nije ovlašten donijeti odredbu po kojoj bi HT bio obvezan sam, bez prethodno postavljenog zahtjeva, obračunavati i plaćati naknadu za zakašnjenje.

Dodatno, iz mišljenja Ministarstva financija, Porezne uprave – središnjeg ureda od 18. veljače 2013. godine (klasa: 410-19/12-01/787, ur.broj: 513-07-21-01/13-2), izdanog povodom upita HAKOM-a, proizlazi sljedeće: *„U vezi namjere HAKOM-a da propiše postupak naplate penala na način da se prilikom uspostavljanja računa za određenu veleprodajnu uslugu obračuna i kašnjenje te da se račun umanjí za pripadajuće penale, napominjemo da se sukladno zakonskim odredbama ne može propisati takav način naplate penala obzirom da se porezna osnovica odnosno naknada za određenu isporuku ne može umanjivati za penale.“* Slijedom navedenog, budući da je i samo

Ministarstvo financija skrenulo pozornost na nezakonitost ovakvog postupka naplate naknade za zakašnjenje, HT predlaže da se ista odredba briše.

▪ D) Rok dospijea plaćanja računa

Tekst postojeće odredbe:

„Rok dospijea plaćanja računa je 60 dana od dana slanja računa, pri čemu HT šalje pisanu opomenu tek po isteku roka dospijea.“

Prijedlog:

„Rok dospijea plaćanja računa je 30 dana od dana izdavanja računa, pri čemu HT šalje pisanu opomenu tek po isteku roka dospijea. Prigovori na račune podnose se u pisanom obliku unutar roka dospijea računa. Ukoliko operator korisnik ne ospori račun unutar njegova roka dospijea, smatra se da je prihvatio račun.“

Obrazloženje:

HT ističe kako iz Prijedloga odluka za tržište 4 i 5, protivno članku 22. stavku 1. ZEK-a, nije vidljivo iz kojih razloga se predlaže produljenje roka dospijea plaćanja računa s 30 na 60 dana. Stoga, HT opetovano ističe kako je uslijed trenutne financijske i gospodarske situacije sveprisutan problem podmirenja obveza, kako u cijelome svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj. U veljači 2011. godine stupila je na snagu Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima (2011/7/EU), koja upravo ima za cilj spriječiti zluporabu slobode ugovaranja na račun vjerovnika. Članice EU imale su rok za implementaciju Direktive u svoja nacionalna gospodarstva do 16. veljače 2013. godine. Odredbama Direktive predviđene su sankcije novčane kazne u slučaju nepridržavanja rokova plaćanja. Rokovi plaćanja u privatnom sektoru ne smiju prelaziti iznos od 60 dana, a dulja plaćanja su dopuštena jedino u slučaju postojanja takve izričite obostrane volje ugovornih strana i pod uvjetom da navedeno nije na štetu vjerovnika.

Budući da Republika Hrvatska uskoro postaje punopravna članica EU, upravo sljedeći predmetnu Direktivu, donesen je Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (NN br. 108/12, 144/12) koji u članku 11. stavku 3. presumira da između poduzetnika postoji rok plaćanja od 30 dana, ukoliko nešto drugo nije dogovoreno. Dakle, naš zakonodavac polazi od toga da bi općenito rok dospijea plaćanja ne bi trebao biti duži od 30 dana. Podredno, Zakon pod prijetnjom ništetnosti predviđa obvezu poduzetnika ugovoriti rok ispunjenja novčane obveze maksimalno do 60 dana. Štoviše, isti utvrđuje da su odredbe ugovora kojima bi se ugovorio rok ispunjenja novčanih obveza duži od 60 dana ništetne, ako na temelju okolnosti slučaja, a posebno trgovačkih običaja i naravi predmeta obveze, proizlazi da je takvom ugovornom odredbom, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzročena očigledna neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika. Valja uzeti u obzir kako je u ovom konkretnom slučaju, vjerojatnost nastupa štete za HT kao vjerovnika veća nego za druge poslovne subjekte, budući da je HT zbog regulatorne obveze pristupa prisiljen ulaziti u ugovorne odnose s drugim operatorima korisnicima, neovisno o svojoj slobodnoj volji. Dakle, HT nema mogućnost vlastitog izbora i procjene subjekta s kojim će ući u ugovorni odnos.

U situaciji u kojoj Prijedlozi odluka za tržište 4 i 5 bez obrazloženja predviđaju rok od 60 dana za dospijea plaćanja računa i dodatan rok od 30 dana od zaprimanja opomene, nakon kojeg je tek HT ovlašten pokrenuti postupak naplate potraživanja odnosno privremeno obustaviti pružanje usluge, može se zaključiti da se de facto rok dospijea plaćanja za operatore korisnike određuje u trajanju od 90 dana. Naime, operator korisnik ima

... ..

mogućnost u roku od 90 dana od dana slanja računa dobrovoljno ispuniti svoju novčanu obvezu prema HT-u, bez da HT kao vjerovnik ima mogućnost prije isteka predmetnog roka namiriti svoja potraživanja iz dostavljenog instrumenta osiguranja plaćanja. Stoga je predmetni prijedlog u suprotnosti kako sa izričajem i svrhom Direktive i odredbe Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, tako i sa politikom ove države koja nastoji iznaći rješenje za smanjenje nelikvidnosti, odnosno suzbiti široko prisutno kašnjenje dužnika u ispunjavanju svojih novčanih obveza prema vjerovnicima.

Produljenje roka dospjeća plaćanja mimo volje HT-a, smatramo izravnim osiguranjem dodatne likvidnosti operatora korisnika kao dužnika na račun (trošak) HT-a kao vjerovnika. Predloženom regulacijom HT je stavljen u poziciju kreditiranja drugih operatora te se u predmetnom razdoblju nema mogućnosti naplatiti od operatora dužnika niti ima mogućnosti prestati mu pružati usluge za koje nije plaćeno dugovanje, a dugovi operatora se gomilaju. Drugim riječima, HT-u je nametnuto – dakle, ne radi se o njegovoj poslovnoj odluci niti izričitoj obostranoj volji ugovornih strana - operatoru korisniku kao drugoj ugovornoj strani odobriti duže razdoblje trgovačkog kredita. U ekonomskom smislu, pojmom „trgovački kredit“ naziva se odgoda plaćanja, odnosno ugovaranje dospjeća novčane obveze za dan koji dolazi nakon proteka određenog vremenskog razdoblja od dana kada je roba isporučena ili usluga pružena. Trgovački kredit je stoga „kredit“ koji prima operator korisnik kad kupuje usluge od HT-a bez istodobnog plaćanja te time zapravo predstavlja oblik beskamatnog kratkoročnog financiranja operatora korisnika. Budući da navedeno nije rezultat slobodnog izbora, odnosno poslovne odluke HT-a kao vjerovnika, valja uzeti u obzir kako je ovdje predložena regulacija protivna smislu i značenju Direktive Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima. Nadalje, sve da se navedeno i nametne kao obveza HT-a, neovisno o riziku izlaganja Republike Hrvatske nepostupanju po odredbama Direktive, potrebno je Prijedloge odluka za tržišta 4 i 5 nadopuniti odredbama kojima bi HT osigurao svoju ukupnu financijsku izloženost. Sukladno tome, predlaže se definirati da je operator korisnik obavezan dostaviti HT-u u trenutku stupanja na snagu konačnih Odluka za tržišta 4 i 5, bankarsku garanciju u visini tromjesečne novčane obveze operatora korisnika ili jamstvo HAKOM-a za plaćanje novčanih obveza operatora korisnika.

Umjesto da se uvede financijska disciplina na tržištu elektroničkih komunikacija te da oni operatori koji nisu u mogućnosti podmirivati svoja dugovanja, provedu financijsko restrukturiranje, odnosno konsolidiraju svoje financijsko stanje i nastave s poslovanjem, predloženom regulacijom potiče se da operatori dužnici, uzimajući i dalje nove usluge, kontinuirano povećavaju iznose dospjelih, a neplaćenih dugovanja prema HT-u, kao svom glavnom dobavljaču. Na ovaj način operatori povećavaju kako svoju, tako i nelikvidnost ostalih dobavljača s kojima posluju. HT smatra kako upravo navedeno izaziva ozbiljne poremećaje na tržištu te dovodi do ugrožavanja daljnje liberalizacije tržišta elektroničkih komunikacija, u smislu poticanja onih operatora koji pokazuju potencijal kroz odgovornost u svojem poslovanju. Upravo su danas na tržištu elektroničkih komunikacija Republike Hrvatske najbolje vidljive posljedice slične dosadašnjoj regulaciji, kojom je propisan rok od 30 dana za dospjeće računa uz dodatan rok od 60 dana za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja i privremenu obustavu pružanja usluge:

- gotovo niti jedan operator korisnik ne podmiruje svoje obveze prema HT-u unutar rokova dospjeća;
- prosječan rok u kojem operatori, a ujedno i najveći dužnici HT-a, ispunjavaju svoje novčane obveze iznosi oko 130 dana,
- postojanje višemilijunskih dospjelih dugovanja operatora prema HT-u.

Također, predloženom regulacijom HT se stavlja u diskriminirajući položaj u odnosu na ostale poslovne subjekte - operatore, obzirom da ovdje predloženi uvjeti plaćanja nisu dozvoljeni HT-u, kada su u pitanju potraživanja koje drugi operatori imaju prema njemu.

Nadalje, s obzirom da dan slanja računa nije uobičajen u praksi, a niti je isti zakonom predviđen kao dan od kojeg bi se računao rok ispunjenja novčane obveze, predlaže se da se rok dospjeća računa od dana izdavanja računa. Dan izdavanja je naveden na računu, poznat je objema stranama, vjerovniku i dužniku novčane obveze te se time izbjegava bilo kakav spor oko datuma dospjeća novčane obveze. Također, radi pravne sigurnosti i otklanjanja bilo kakvih dvojbi, pojašnjava se vremenski period unutar kojeg se može osporavati račun - samo unutar njegova roka dospjeća.

▪ E) Primjena postupka naplate potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja

Tekst postojeće odredbe:

„HT će primijeniti postupak naplate potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja tek ukoliko operator ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja u roku od 30 dana od dana zaprimanja pisane opomene.“

Prijedlog:

U slučaju neprihvatanja prijedloga HT-a da rok dospjeća plaćanja računa iznosi 30 dana od dana izdavanja računa, HT predlaže brisanje ovdje citirane predložene odredbe. U slučaju prihvatanja prijedloga HT-a da rok dospjeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana od dana izdavanja račun, HT predlaže da se u Prijedlog odluke za tržišta 4 i 5 unese sljedeći tekst:

„Ukoliko operator korisnik ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja u roku od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene, HT će primijeniti postupak naplate svih dospjelih i nespornih potraživanja iz dostavljenih instrumenata osiguranja plaćanja. Pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih potraživanja koja nisu osporena unutar roka dospjeća, bez utjecaja je na ovdje zajamčeno pravo HT-a na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja.“

Obrazloženje:

U slučaju da rok dospjeća plaćanja iznosi 60 dana, HT se protivi nametanju bilo kakvog dodatnog roka po isteku roka dospjeća plaćanja za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja. Prvotno, aktivacija instrumenata osiguranja plaćanja trebala bi biti rezultat poslovne odluke svakog vjerovnika. Bilo kakvo uplitanje trećih privatnih ili javnopravnih tijela u navedenu odluku **u izravnoj je koliziji sa člancima 7. i 5. Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi**, kojim odredbama je predviđena odgovornost Uprave u sklopu financijskog poslovanja za likvidnost i solventnost društva, a naročito za upravljanje rizicima, pa tako i kreditnim rizikom - *rizikom gubitka uloženi novčanih sredstava zbog zakašnjenja dužnika društva*. Predloženom odredbom onemogućuje se HT da postupi u skladu s obvezama koje proizlaze iz Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi. Nadalje, kao što je to prethodno pojašnjeno, produljenjem roka plaćanja sa 30 na 60 dana te nametanjem dodatnog roka od 30 dana od zaprimanja pisane opomene za stjecanje prava na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja, *de facto* se rok dospjeća plaćanja svodi na 90 dana, što je protivno kako Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, tako i Direktivi o borbi protiv kašnjenja u komercijalnim plaćanjima.

Slijedom svega navedenog, kao i s ciljem poboljšanja financijske discipline i doprinosa poboljšanju likvidnosti, HT predlaže da rok dospijeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana te predlaže propisivanje roka od 30 dana od dana izdavanja opomene za aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja. Na predloženi način ostvaruje se veća fleksibilnost, operatoru korisniku je daleko povoljnije da se dugovanja riješi na vrijeme kako bi se izbjegla prezaduženost odnosno smanjio rizik likvidnosti i time osiguralo nesmetano pružanje usluge i poslovanje operatora korisnika. Dakle, ovim prijedlogom smanjuje se rizik od nenaplaćenih potraživanja, a štiti se i operator korisnik od mogućih prezaduženja.

Obzirom da se račun osporava unutar roka njegova dospijeća, ukoliko do isteka roka dospijeća operator korisnik ne ospori račun, smatra se da ga prihvaća kao valjan. Stoga se radi otklanjanja bilo kakvih dvojbi, na ovome mjestu pojašnjava kako pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih, a neosporenih potraživanja, ne utječe na pravo HT-a na aktivaciju instrumenata osiguranja plaćanja.

▪ F) Privremena obustava pružanja usluge

Tekst postojeće odredbe:

„Ukoliko se HT ne može naplatiti iz instrumenta osiguranja plaćanja, HT može operatoru koji ne podmiri svoja dospjela i nesporna dugovanja privremeno obustaviti pružanje usluge. Ukoliko se radi o dugovanju operatora koji nije obvezan dostavljati instrumente osiguranja plaćanja, HT može istome privremeno obustaviti pružanje usluge u roku od 30 dana od dana zaprimanja pisane opomene.“

Prijedlog:

U slučaju neprihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa iznosi 30 dana od dana izdavanja računa, HT predlaže brisanje ovdje citirane predložene odredbe. U slučaju prihvatanja prijedloga HT-a da rok dospijeća plaćanja računa i dalje iznosi 30 dana od dana izdavanja račun, HT predlaže da se u Prijedlog odluke za tržišta 4 i 5 unese sljedeći tekst:

„Ukoliko se HT ne uspije naplatiti iz instrumenata osiguranja plaćanja nakon isteka roka od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene ili ukoliko HT ne raspolaže instrumentima osiguranja plaćanja, a operator korisnik ne podmiri bilo koji dospjeli dugovani iznos koji proizlazi iz ove standardne ponude u roku od 30 dana od dana izdavanja pisane opomene, HT može privremeno obustaviti pružanje usluge. Pokretanje bilo kakvog sudskog ili vansudskog postupka vezanog za prisilnu naplatu dospjelih potraživanja koja nisu osporena unutar roka dospijeća, bez utjecaja je na ovdje zajamčeno pravo HT-a na privremenu obustavu pružanja usluge.“

Obrazloženje:

Kao pod toč. d) i e).

▪ G) Dostava novih instrumenata osiguranja plaćanja po izvršenoj aktivaciji postojećih instrumenata osiguranja plaćanja

Tekst postojeće odredbe:

„U slučajevima kada je HT aktivirao i naplatio se iz instrumenta osiguranja plaćanja operator je obvezan dostaviti novi odgovarajući instrument osiguranja plaćanja odmah, a najkasnije u roku 15 dana od trenutka kada je HT predao instrument osiguranja plaćanja na naplatu.“

Prijedlog:

„U slučajevima kada je HT aktivirao instrument osiguranja plaćanja operator korisnik je obvezan dostaviti novi odgovarajući instrument osiguranja plaćanja odmah, a najkasnije u roku 8 dana od trenutka kada je HT predao instrument osiguranja plaćanja na naplatu.“

Obrazloženje:

HT predlaže da dostava novog instrumenta osiguranja plaćanja nije vezana uz naplatu te skraćuje rok za dostavu novog instrumenta osiguranja plaćanja sa 15 na 8 dana, polazeći od toga da je rok od 8 dana razuman i opravdan rok unutar kojeg bi svatko, pa tako i operator korisnik mogao ishoditi novi instrument osiguranja plaćanja. Svaki rok duži od 8 dana predstavljao bi time nerazuman rok.

- H) Definiranje prava HT-a privremeno obustaviti pružanje novih usluga operatoru korisniku u slučaju neizvjesnosti naplate potraživanja HT-a prema operatoru

Prijedlog:

Predlaže se u Prijedloge odluka za tržišta 4 i 5, dodati još jednu odredbu, koja bi glasila:

„U slučaju da operator korisnik Standardne ponude ima prema HT-u dospjela i nesporna dugovanja koja nisu podmirena u propisanom razdoblju od primitka pisane opomene ili ne dostavi HT-u instrument osiguranja plaćanja sukladno odredbama Standardne ponude u roku od 8 dana od zahtjeva HT-a ili ispunjava uvjet nelikvidnosti i/ili prezaduženosti sukladno važećim propisima, uključujući ali ne ograničavajući se na, Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi i/ili Stečajni zakon, ili je podnio prijedlog za otvaranje postupka predstečajne nagodbe ili stečajnog postupka, ili je vjerovnik operatora korisnika predložio otvaranje stečajnog postupka, ili je u odnosu na operatora korisnika otvoren postupak predstečajne nagodbe ili stečajni postupak, operator korisnik nema pravo podnositi HT-u zahtjeve za novim uslugama (alt. HT ima pravo odbiti zahtjeve operatora korisnika za novim uslugama).

Ispunjavanje prethodno navedenih uvjeta nelikvidnosti i/ili prezaduženosti utvrditi će se temeljem posljednjih dostupnih javno objavljenih financijskih izvješća operatora korisnika, o čemu će HT najkasnije na dan privremene obustave pružanja novih usluga operatoru korisniku obavijestiti HAKOM.

Ukoliko operator korisnik u prethodno navedenim slučajevima podnese HT-u zahtjeve za novim uslugama, ne primjenjuju se odredbe Standardne ponude o naknadama za kašnjenje na strani HT-a.“

Obrazloženje

HT se Prijedlozima odluka za tržišta 4 i 5 predlaže odrediti operatorom sa značajnom tržišnom snagom te mu se predlaže odrediti regulatorna obveza pristupa. Temeljem ove obveze, HT je dužan svakom operatoru, na njegov razuman zahtjev, omogućiti pristup svojoj mreži te realizaciju pojedinačnih zahtjeva u propisanim rokovima.

Međutim, u situaciji gdje se operator korisnik HT-ovih veleprodajnih usluga nađe u situaciji:

- značajnog kašnjenja s podmirivanjem svojih dospjelih i nespornih dugovanja prema HT-u,
- odbijanja dostave HT-u instrumenta za osiguranje potraživanja HT-a prema operatoru,
- ispunjavanja uvjeta nelikvidnosti i/ili prezaduženosti sukladno važećim propisima,
- podnošenja prijedloga za otvaranje ili otvaranja postupka predstečajne nagodbe i/ili stečajnog postupka,

obveza pristupa koja je određena HT-u prestaje biti razmjerna i opravdana, što je, sukladno članku 56. stavak 3. ZEK-a, glavna postavka njezinog određivanja.

Neispunjavanje financijskih obveza operatora, odnosno nemogućnost HT-a da naplati svoja potraživanja, opravdani je razlog za privremenu obustavu pružanja usluga operatoru, kao što proizlazi iz Prijedloga odluka za tržište 4 i 5. Međutim, radi se o krajnjoj mjeri, koja faktično dovodi do obustave usluga koje operator pruža postojećim krajnjim korisnicima i time posljedično može značiti prestanak poslovanja konkretnog operatora.

Međutim, u situaciji gdje još uvijek nisu ispunjeni uvjeti za primjenu spomenute krajnje mjere, no postoje dokazi teške financijske situacije operatora korisnika koja značajno povećava rizik naplate potraživanja HT-a, potrebno je definirati mehanizam zaštite HT-a kao vjerovnika od daljnjeg povećanja svoje financijske izloženosti. U protivnom, HT kao vjerovnik i pružatelj temeljne usluge za poslovanje operatora korisnika biva stavljen u situaciju obveze nastavka povećanja obujma poslovnog odnosa s operatorom, unatoč izraženoj neizvjesnosti da će postojeća, a poglavito buduća dugovanja operatora biti podmirena. Upravo iz ovog razloga nužno je definirati pravo HT-a odbijati zahtjeve za novim uslugama dok god postoje spomenuti rizični financijski faktori.

Navedeno je u skladu s općim propisima obveznog prava koji predviđaju sjedeće „*Ako je ugovoreno da prvo jedna strana ispunji svoju obvezu, pa se nakon sklapanja ugovora materijalne prilike druge ugovorne strane pogoršaju u toj mjeri da je neizvjesno hoće li ona moći ispuniti svoju obvezu, ili ako ta neizvjesnost proizlazi iz drugih ozbiljnih razloga, strana koja se obvezala da prva ispunji svoju obvezu može odgoditi njezino ispunjenje dok druga strana ne ispunji svoju obvezu ili dok ne dade dovoljno osiguranje da će je ispuniti.*“³.

Ističemo kako postojeće *Standardne ponude Hrvatskog Telekom d.d. za uslugu najma korisničke linije*⁴ te *Standardna ponuda Hrvatskog Telekom d.d. za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa*⁵ već predviđaju pravo HT-a odbijati zahtjeve operatora za novim uslugama u slučaju postojanja dugovanja operatora za koja je protekao rok od 60 dana od primitka pisane opomene. Slijedom toga, isto smatramo nužnim predvidjeti i u odnosu na ostale veleprodajne usluge HT-a, pa tako i za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji. Štoviše, budući da nelikvidnost operatora, prezaduženost operatora, ulazak u postupak predstečajne nagodbe ili stečajni postupak otvaraju značajno veći rizik naplate budućih potraživanja HT-a od same činjenice postojanja dugovanja „*izvan regulatornog okvira*“, tim više ove situacije treba predvidjeti kao temelje za odbijanje novih zahtjeva operatora.

Pritom je potrebno navesti sve spomenute razloge budući da su moguće situacije u kojima operator ispunjava uvjete za postupak predstečajne nagodbe ili stečajni postupak (nelikvidnost i/ili prezaduženost), no ne pokreće/njegovi vjerovnici ne pokreću predmetne postupke. Ovdje sama financijska situacija u kojoj se operator

³ Članak 359. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08)

⁴ Članak 1.4.4.

⁵ Članak 4.3. stavak 2.

nalazi pokazuje njegovu (ne)mogućnost podmirivanja postojećih i budućih financijskih obveza i time stvara značajan rizik za naplatu potraživanja HT-a. S druge strane, predlaganje pokretanja ili pokretanje nekog od spomenutih postupaka može dovesti do (i) otpisa potraživanja HT-a i/ili (ii) nemogućnosti naplate potraživanja HT-a iz stečajne mase, slijedom čega je potpuno izvjesno da u takvim slučajevima HT mora imati mogućnost zaštititi se od daljnjeg povećanja svojih postojećih potraživanja prema operatoru.

Odredbu o anuliranju naknada za kašnjenje u slučaju da operator ipak podnese zahtjeve za novim uslugama u spomenutim okolnostima, smatramo nužnim definirati za slučaj da bi HT imao obvezu na takve zahtjeve odgovoriti. U tom slučaju, u slučaju kašnjenja HT-a s odgovorom, operatori bi mogli potraživati naknade za kašnjenje, unatoč tome što se radi o zahtjevima za koje su znali da ne postoji temelj za njihovo prihvaćanje.

▪ **Dodatni komentar vezano za točke G) i H)**

Hrvatska je posljednjih godina suočena s gospodarskom krizom i recesijom. U takvim okolnostima mnogi poduzetnici i gospodarstvenici suočeni su s izazovom očuvanja stabilnog i uspješnog poslovanja, te, sukladno podacima iz točke A), mnogi se nalaze u situaciji financijskih poteškoća, odnosno u stanju nelikvidnosti i /ili insolventnosti. Upravo ovakva gospodarska situacija bila je poticaj za donošenje Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, koji bi trebao imati za cilj omogućiti poduzetnicima koji su u financijskim poteškoćama da pokušaju oporaviti i obnoviti svoje poslovanje.

Spomenute gospodarske prilike nisu zaobišle niti tržište elektroničkih komunikacija i njegove sudionike, koji su nužno zahvaćeni općenito raširenom nelikvidnošću.

Predmetno tržište je, međutim, specifično u onom dijelu gdje se HT pojavljuje kao jedini dobavljač veleprodajnih usluga za većinu alternativnih fiksnih operatora, i to po osnovi regulatorne obveze pristupa mreži koja je HT-u određena od strane HAKOM-a. Sadržaj ove obveze je, s jedne strane, omogućiti alternativnim operatorima pristup HT-ovoj mreži kako bi mogli pružati usluge krajnjim korisnicima, a s druge strane, predvidjeti pravo HT-a naplatiti troškove pružanja takvih usluga i posljedično, prestati pružati iste ukoliko operator korisnike ne podmiruje dugovanja za iste. Navedeno je nužno tako budući da operator sa značajnom tržišnom snagom ne bi smio trpjeti štetu po osnovi pružanja obveze pristupa drugim operatorima.

Tako i HAKOM u okviru regulatorne obveze transparentnosti, kako analizom tržišta iz 2009. godine, tako i ovim novim prijedlozima odluka, predviđa pravo HT-a privremeno obustaviti pružanje usluge ukoliko operator u određenim rokovima po isporuci veleprodajne usluge ne ispuni svoje financijske obveze prema HT-u. Ovo poglavito iz razloga što je operator od krajnjeg korisnika naplatio maloprodajnu cijenu, i ne postoji osnova za zadržavanje onog dijela predmetne maloprodajne cijene koji se odnosi na veleprodajnu cijenu koju operator plaća HT-u.

Nedvojbeno je, dakle, da HT kao operator sa značajnom tržišnom snagom ne može biti obvezan besplatno pružati veleprodajnu uslugu. Isto je tako nedvojbeno da financijske poteškoće na strani određenog operatora nužno ne bi morale dovesti do njegove likvidacije (do čega bi nedvojbeno došlo zbog gubitka svih maloprodajnih korisnika u slučaju obustave veleprodajnih usluga od strane HT-a), pod uvjetom da u razdoblju dok financijske poteškoće pokušava otkloniti, predmetni operator ima mogućnost nastaviti sa svojim poslovanjem, odnosno pružati

maloprodajne usluge krajnjim korisnicima. Pritom, dodatno povećavanje postojećeg zaduženja naručivanjem novih veleprodajnih usluga nužno ne bi smjelo biti dopušteno, sukladno navedenome u točki G).

Kao dodatni element treba promatrati i postojeće krajnje korisnike predmetnog alternativnog operatora, koji bi u slučaju nagle obustave veleprodajnih usluga, mogli ostati bez elektroničkih komunikacijskih usluga.

Slijedom toga, HAKOM bi u okviru svoje regulatorne politike morao razmotriti eventualne načine pomirenja predmetnih naizgled suprotnih ciljeva. Pritom, budući da je, sukladno članku 3. ZEK-a, korištenje elektroničke komunikacijske infrastrukture i elektroničke komunikacijske mreže od interesa za Republiku Hrvatsku, time se otvara prostor za definiranje dodatnih pravila koja bi za cilj imala precizno definirati uvjete za iskorištavanje ovog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku.

Potencijalni dobar smjer u cilju pronalaženja zadovoljavajućeg rješenja mogli bi predstavljati različiti modeli koji osiguravaju zaštitu potraživanja HT-a u spornom razdoblju, bilo kroz određene oblike osiguranja HT-ovih budućih potraživanja ustupom HT-u onog dijela tražbine operatora prema krajnjim korisnicima operatora koji se odnosi na veleprodajnu uslugu HT-a ili kroz eventualna zakonodavna rješenja koja bi zaštitila HT-ova buduća potraživanja prema operatoru tijekom ovršnih postupaka, postupaka predstečajne nagodbe ili stečajnog postupka.

Smatramo kako bi HAKOM u svjetlu postojeće gospodarske situacije, a imajući u vidu nedorečenost postojećeg regulatornog okvira u odnosu na propise o financijskom poslovanju, predstečajnom i stečajnom postupku, nužno morao razmotriti modalitete za adresiranje predmetne teme.

▪ **I) Poseban osvrt HT-a na financijske uvjete za pružanje veleprodajnih usluga na tržištima 4 i 5 na optičkoj mreži**

Iz ovdje iznesenih komentara, dade se zaključiti kako od HAKOM-a predložene odredbe vezane za instrumente osiguranja plaćanja, rokove plaćanja novčanih obveza, postupak i rokove naplate potraživanja, stavljaju HT u poziciju značajne financijske izloženosti, kako u odnosu na pružanje veleprodajnih usluga na tržištima 4 i 5 na bakrenoj, tako i na optičkoj mreži. Pritom poseban naglasak i važnost valja usmjeriti na optičku mrežu, koja zahtijeva značajna financijska ulaganja. Budući da je istu obvezan dati trećima na korištenje, HT smatra da je dužnost HAKOM-a kao regulatornog tijela da uz propisivanje odgovarajućih financijskih uvjeta prepozna važnost dosadašnjih ulaganja i potakne daljnja ulaganja, upravo osiguranjem zaštite HT-a kao investitora, u odnosu na potencijalno neispunjavanje obveza na strani operatora korisnika.

Ad 8

Definiranje kvota i tolerancija kod podnošenja zahtjeva za veleprodajnim uslugama na tržištima 4 i 5

1) Kvote i tolerancije

Prijedlogom odluke za Tržište 4 i Prijedlogom odluke za tržište 5 HAKOM predlaže, u okviru regulatorne obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, HT-u odrediti obvezu:

- da trećoj strani pruži pristup,

- da pregovara u dobroj vjeri s drugim operatorima koji traže pristup i, u okviru ove obveze, obvezu odgovora na svaki razuman zahtjev,
- ocjenjivanje razumnog zahtjeva provoditi u skladu s obvezom nediskriminacije i tehničkim mogućnostima vlastite mreže.

HT predlaže, u okviru regulatorne obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, dodatno definirati sljedeće:

„HT je obvezan u rokovima propisanim Standardnom ponudom na godišnjoj razini realizirati 95% od broja zaprimljenih veleprodajnih zahtjeva. Obveza isplate naknada za kašnjenje primjenjuje se na zahtjeve koji prelaze 5% dopuštene godišnje tolerancije.

Operator korisnik je ovlašten podnositi HT-u zahtjeve za novim veleprodajnim uslugama u dnevnim količinama koje odgovaraju prosječnom dnevnom broju zahtjeva koje je taj Operator korisnik dostavljao HT-u u prethodnom razdoblju od 12 mjeseci, a koje količine će se definirati u Prilogu ugovora sklopljenog između Operatora korisnika i HT-a. Prosječne količine zahtjeva, po Operatoru korisniku, će se revidirati svaka 3 mjeseca, ovisno o povećanju ili smanjenju prosječnog broja zahtjeva podnesenih od strane svakog Operatora korisnika. U slučaju novog Operatora korisnika dotične veleprodajne usluge, prosječne količine zahtjeva definirati će se po proteku 3 mjeseca od podnošenja prvog zahtjeva za veleprodajnu uslugu.

U slučaju da Operator korisnik želi promijeniti dnevne količine za naredni period u odnosu na dnevne količine određene prema prosjeku u prethodnom razdoblju od 12 mjeseci, u mogućnosti je dostaviti HT-u svoje tromjesečne planove, 60 dana prije početka kvartalnog razdoblja za koje želi primjenu novih dnevnih količina. HT je ovlašten zaprimljene planove Operatora korisnika koristiti isključivo u svrhu planiranja resursa za obradu i realizaciju veleprodajnih zahtjeva.

Ukoliko planovi dostavljeni od strane Operatora korisnika, u bilo kojih 15 uzastopnih dana predmetnog kvartalnog razdoblja, ne budu odgovarali stvarno dostavljenim količinama zahtjeva na način da je broj kumulativno podnesenih zahtjeva u tih 15 dana ispod nivoa od 25% planirane petnaestodnevne količine (15 x prosječni planirani dnevni broj zahtjeva), HT je ovlašten za ostatak kvartalnog razdoblja i sljedeće kvartalno razdoblje Prilog ugovora korigirati sukladno stvarno dostavljenim količinama zahtjeva u prethodnom kvartalnom razdoblju.

U slučaju da broj zahtjeva za novim veleprodajnim uslugama koje Operator korisnik u jednom radnom danu podnese HT-u, odstupaju za više od 25% od količina iz Priloga ugovora, za podnesene zahtjeve koji prelaze okvir „broj zahtjeva iz Priloga ugovora + 25%“, HT je obvezan realizirati zahtjeve po „best effort“ principu.

Na zahtjeve zaprimljene u tom danu koji prelaze okvir „broj zahtjeva iz Priloga ugovora + 25%“ ne primjenjuju se odredbe Standardne ponude o naknadama za kašnjenje na strani HT-a.“

Obrazloženje

Standardnom ponudom Hrvatskog Telekom d.d. za usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji i Standardnom ponudom Hrvatskog Telekom d.d. za uslugu veleprodajnog širokopojsnog pristupa regulirani su rokovi za realizaciju zahtjeva operatora korisnika za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji i uslugu veleprodajnog širokopojsnog pristupa te naknade za slučaj zakašnjenja HT-a s realizacijom pojedinačnih zahtjeva. Pritom je postojeći koncept standardnih ponuda takav da je HT u obvezi u propisanim rokovima realizirati svaki zaprimljeni

zahtjev. Naime, HT je obvezan u strogim i kratkim rokovima realizirati sve zahtjeve koje zaprimi, neovisno o dnevnoj ili mjesečnoj količini zahtjeva i neovisno o tome da li je u određenom danu ili mjesecu došlo do povećanja broja zahtjeva za konkretnu veleprodajnu uslugu. Prijedlozi odluka pak predviđaju da je HT obvezan operatorima isplatiti predviđene naknade za svaki dan zakašnjenja pojedinog zahtjeva, neovisno o tome o kojem se postotku kašnjenja od ukupnog broja zaprimljenih zahtjeva radilo i bez da HT ima mogućnost predvidjeti količine zahtjeva koje će zaprimiti od pojedinih operatora. Naime, unatoč tome što je *Standardnom ponudom Hrvatskog Telekoma d.d. za usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji* propisana obveza operatora korisnika dostavljati HT-u podatke o planiranim kapacitetima, operatori korisnici u pravilu HT-u iste ne dostavljaju.

Stoga, u ovome trenutku HT nema mogućnosti efikasno planirati svoje veleprodajne resurse budući da pojedini operatori korisnici standardnih ponuda HT-a (i) izrazito neravnomjerno dostavljaju zahtjeve za pojedinim veleprodajnim uslugama te (ii) ne najavljuju povećani volumen usluga koje će zatražiti. Tako se broj zahtjeva podnesenih u jednome danu od strane pojedinog operatora korisnika može kretati od jednog do nekoliko tisuća⁶ zahtjeva, što učinkovito planiranje resursa na strani HT-a čini gotovo nemogućim.

Na ovaj način HT je obvezi realizirati 100% zaprimljenih zahtjeva u kratkim propisanim rokovima te, sukladno prijedlozima odluka, snositi naknade za kašnjenje u realizaciji makar i jednog zakašnjelog zahtjeva, neovisno o broju zahtjeva koje je konkretan operator dostavio u pojedinom danu ili mjesecu. Ovakav regulatorni režim onemogućuje HT-u učinkovito planiranje svojih resursa te u tom smislu minimiziranje rizika kašnjenja u realizaciji veleprodajnih zahtjeva, budući da HT ne može predvidjeti obujam očekivanog posla.

Pored toga, postojeći režim operatorima ostavlja prostor zlouporabe prava na naknade za kašnjenje, budući da operatori imaju mogućnost zahtjeve za veleprodajnim uslugama dostavljati HT-u rjeđe, a u velikim količinama. Upravo navedeno faktično onemogućuje HT-u poštivati propisane u rokove u odnosu na sve zahtjeve zaprimljene u istom danu, a operatorima omogućuje potraživanje naknade za kašnjenje iako za to ne bi trebalo biti osnove.

Naime, svrha je obveze pristupa omogućiti operatorima učinkovit i pravovremen pristup mreži operatora sa značajnom tržišnom snagom. Navedeno se postiže propisivanjem rokova u kojima je operator sa značajnom tržišnom snagom obvezan operatorima omogućiti pristup svojoj mreži, kako bi se izbjeglo odugovlačenje u realizaciji veleprodajnih zahtjeva operatora. Međutim, u situaciji kada operator korisnik veleprodajne usluge zahtjeva od operatora sa značajnom tržišnom snagom ispunjenje obveze pristupa u propisanim rokovima, (i) unatoč tome što dostavljena količina zahtjeva značajno odstupa od volumena usluga koje se redovito realiziraju u uspostavljenom poslovnom odnosu te (ii) unatoč tome što operator nije u dobroj vjeri, u razumnom roku najavio povećani volumen naručenih usluga, isto predstavlja ostvarivanje prava iz odluka HAKOM-a na način kojim se otežava ispunjenje obveze operatora sa značajnom tržišnom snagom.

Ističemo kako ovakav način ostvarivanja prava iz ugovornog odnosa nije u skladu s općim propisima obveznog prava⁷ te je protivan načelu savjesnosti i poštenja kao temeljnom načelu obveznih odnosa. U tom smislu, otvaranje prostora za ovakvo postupanje operatora korisnika nikako ne bi trebao biti *ratio* postojanja naknada za kašnjenje u realizaciji veleprodajnih usluga.

⁶ Konkretnu raspodjelu količine zahtjeva po danima, u odnosu na pojedine operatore, HT ne prikazuje s obzirom na povjerljivost podataka, no iste je u mogućnosti dostaviti HAKOM-u na zahtjev.

⁷ Zakonom o obveznim odnosima propisano je „Zabranjeno je ostvarivanje prava iz obveznog odnosa suprotno svrsi zbog koje je ono propisom ustanovljeno ili priznato.“ (čl. 6), „Svatko je dužan uzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.“ (čl. 8.), „Sudionik u obveznom odnosu dužan je u ostvarivanju svog prava suzdržati se od postupka kojim bi se otežalo ispunjenje obveze drugog sudionika.“ (čl.10.st.3.).

Ovakva regulacija procesa obrade veleprodajnih zahtjeva ukazuje se kao otegotna za HT, budući da ista nije razmjerna i opravdana s obzirom na cilj koji se istom želi postići, a kako je propisano člankom 56. stavak 3. ZEK-a.

Ističemo kako je predvidljivost opterećenosti elektroničke komunikacijske mreže i resursa nužna postavka poslovanja kako HT-a tako i svakog operatora korisnika. Izostanak pak navedenog u odnosu na veleprodajno poslovanje HT-a, onemogućava HT u pravovremenoj i učinkovitoj realizaciji veleprodajnih usluga svih operatora korisnika, što posljedično najviše štete nanosi samim krajnjim korisnicima.

Upravo s obzirom na navedeno, smatramo da je nužno u okviru analize tržišta 4 i 5 definirati određena pravila vezano za dostavu zahtjeva od strane operatora korisnika. Budući da svaki operator korisnik veleprodajne usluge ima različit obujam poslovanja, smatramo primjerenim definirati da maksimalna količina zahtjeva koju HT može očekivati od pojedinog operatora odgovara prosjeku tog operatora u reprezentativnom prošlom razdoblju. Pritom, naravno, u obzir dolazi određeno odstupanje, koje, međutim, ne bi smjelo biti takvo da onemogućuje HT u pravovremenoj obradi i realizaciji svih podnesenih zahtjeva.

Ukoliko pak operator korisnik namjerava povećati obujam svog poslovanja, tada mu stoji na raspolaganju najava HT-u povećane količine zahtjeva u razumnom roku, a kako bi HT imao mogućnost svoje poslovanje prilagoditi povećanom obujmu posla. S obzirom da se radi o veleprodajnim podacima, isti bi bili korišteni isključivo za potrebe planiranja veleprodajnih procesa. Pritom, kako bi se spriječilo dostavljanje nerealnih planova i angažiranje resursa od strane HT-a koji bi na kraju ostali neiskorišteni, nužno je predvidjeti mogućnost korekcije dostavljenih planova ukoliko isti ne budu realizirani.

Ističemo da bi maksimalne količine zahtjeva nužno trebalo definirati specifično u odnosu na svakog pojedinog operatora korisnika, budući da, s obzirom na različite veličine operatora koji pružaju usluge u nepokretnoj mreži, postoje značajne razlike u količinama zahtjeva redovito dostavljenih od strane različitih operatora. U protivnom, ukoliko bi se maksimalna količina zahtjeva definirala kao jednaka za svakog operatora korisnika, isto bi nužno značilo određivanje maksimalne količine zahtjeva vodeći se količinama dostavljenim od strane najvećih operatora. Navedeno bi *de facto* predstavljalo obvezivanje HT-a na prekapacitiranje, odnosno na osiguravanje resursa za značajno veće dnevne količine zahtjeva od onih koje HT realno može očekivati. Dodatno, model s jednom količinom jedinstveno definiranom za sve operatore doveo bi do diskriminacije među operatorima korisnicima.

Međutim, i kod postojanja mogućnosti planiranja resursa i broja zahtjeva za veleprodajnim uslugama koji će u određenom razdoblju biti u obradi, s obzirom na količine zahtjeva koje HT zaprima od strane operatora na mjesečnoj razini, nije moguće u potpunosti izbjeći povremena kašnjenja na pojedinačnoj osnovi, kako zbog neizbježnih grešaka u automatiziranim sustavima preko kojih se zahtjevi obrađuju, tako i zbog mogućih komplikacija u procesima obrade pojedinačnih zahtjeva.

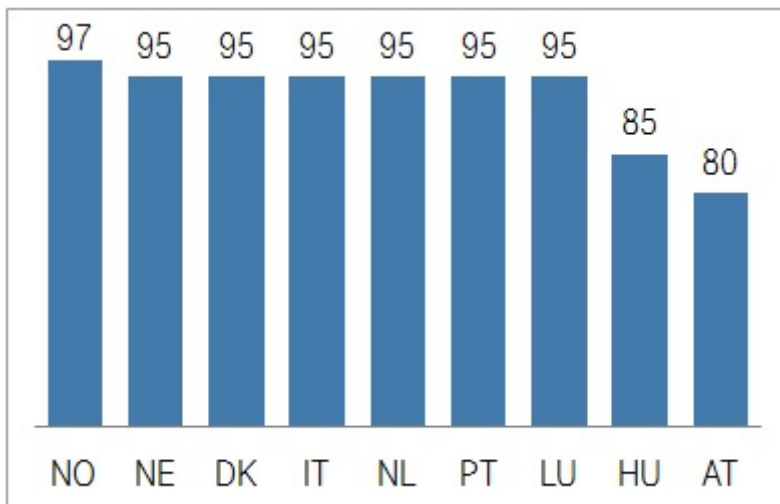
Navedeno je nužna posljedica velikog broja zahtjeva koji trebaju biti obrađeni u kratkim rokovima. U tom smislu, u nastavku je prikaz količina zaprimljenih veleprodajnih zahtjeva, po veleprodajnim uslugama, od 2009. godine do 2012. godine, iz kojih podataka proizlazi konstantan rast količine veleprodajnih zahtjeva kao i promjene u omjerima zastupljenosti pojedinih veleprodajnih usluga.

USLUGA	2009	2010	2011	2012
BSA	4.828	7.563	25.009	60.248
CPS	98.722	80.792	69.424	9.953
NP	19.355	19.992	18.415	23.367
NP+ULL	55.086	40.265	43.157	37.297
ULL	24.331	37.814	38.241	43.533
WLR	-	-	20.818	78.601
UKUPNO	202.322	186.426	215.064	252.999

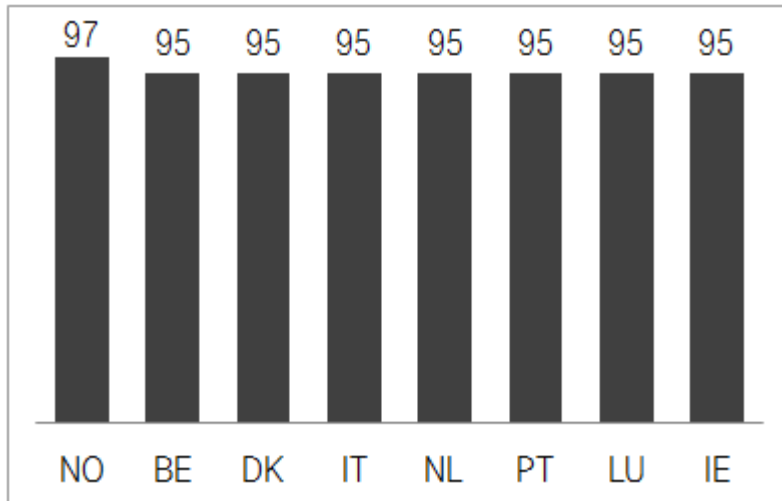
Dodatno, europska praksa također prepoznaje nužnost predviđanja određenih tolerancija u isporuci veleprodajnih usluga, i to pored obveze dostave planova od strane operatora, odnosno i u situaciji gdje je *incumbent* operator u mogućnosti planirati svoje resurse.

Ove se tolerancije u pravilu sastoje u određenom postotku zahtjeva koje je *incumbent*, gledajući kroz određeno vremensko razdoblje, obvezan realizirati u propisanim rokovima. Ovaj se postotak, prema nama dostupnim podacima, kreće od 80% do 97% kod usluge veleprodajnog širokopojasnog pristupa (BSA) ili pak 95% do 97% kod usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji (ULL). Nepoštivanje predmetnog postotka zahtjeva realiziranih u roku u pravilu znači obvezu plaćanja određenih naknada operatorima, dok s druge strane, kašnjenje koje je u okviru „dopuštenog“ ne rezultira takvom posljedicom. Konkretno tolerancije u odnosu na BSA i ULL uslugu iznosimo u nastavku.

BSA usluga (% u propisanom vremenu)

ULL usluga (% u propisanom vremenu)

Nastavno na navedeno, ističemo kako je i HT obavezan u strogim i vrlo kratkim rokovima obrađivati značajne količine veleprodajnih zahtjeva, slijedom čega u pojedinim slučajevima nužno dolazi do pojedinačnih odstupanja. Budući da HT i najvećim naporima, s obzirom na kompleksnost procesa, nije u mogućnosti takva odstupanja u potpunosti eliminirati, HT ne bi smio biti primoran trpjeti štetu u vidu obveze plaćanja naknada za pojedinačna kašnjenja koja predstavljaju iznimku. Imajući u vidu da je ovaj stav već proveden u standardnim ponudama *incumbent* operatora većine država EU te se utoliko isti nužno ukazuje kao opravdan, HT smatra nužnim implementirati ga također u regulatorni okvir u Republici Hrvatskoj.

2) Naknade za kašnjenje

Prijedlogom odluke za Tržište 4 i Prijedlogom odluke za tržište 5 HAKOM predlaže, u okviru regulatorne obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, odrediti sljedeće obveze:

- HT je obavezan za nepravodobnu (zakašnjelu/preuranjenu) realizaciju usluge isplatiti naknadu za svaki dan nepravodobne realizacije, i to na način da za prvih 10 dana nepravodobne realizacije plaća ugovornu kaznu u visini 50% mjesečne naknade za korištenje usluge za svaki pojedini dan, a od 11. dana nepravodobne realizacije 150% mjesečne naknade za korištenje usluge za svaki pojedini dan;

- u slučaju zakašnjenja u otklanjanju kvarova unutar 48 sati od isteka maksimalnog predviđenog vremena za otklanjanje kvara HT je obavezan operatoru plaćati naknadu u visini iznosa jedne mjesečne naknade za uslugu za koju se otklanja kvar po danu kašnjenja. Za kašnjenje u otklanjanju kvara dužem od 48 sati od isteka maksimalnog

predviđenog vremena za otklanjanje kvara, HT je obvezan za prva 2 dana kašnjenja (unutar 48 sati) plaćati naknadu u visini iznosa jedne mjesečne naknade za uslugu za koju se otklanja kvar, a za preostale dane zakašnjenja 120% mjesečne naknade za uslugu za koju se otklanja kvar po danu kašnjenja.

HT predlaže da se navedena odredba briše. Podredno, HT predlaže sljedeću izmjenu odredbe:

„HT je obvezan u standardnu ponudu ugraditi odredbu kojom se obvezuje isplatiti operatoru korisniku naknadu za svaki dan zakašnjenja u pružanju usluge iz točke 2. ove obveze, osim u slučaju kada je zakašnjenje posljedica više sile i/ili kada kašnjenje sukladno pravilima struke i tehničkim standardima nije bilo moguće otkloniti u propisanom roku, na način da naknada za svaki dan zakašnjenja odgovara stvarnoj šteti koju operator korisnik trpi zbog zakašnjenja.

Iznos naknada za kašnjenje utvrditi će se u zasebnom postupku pred HAKOM-om, koji postupak će se provesti do objave nove standardne ponude.“

Obrazloženje

ZEK u članku 61. stavku 3. taksativno propisuje što sve HAKOM može naložiti operatoru sa značajnom tržišnom snagom, u okviru određivanja regulatorne obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže. Naknada za zakašnjenje predstavlja mjeru koja nije izričito predviđena člankom 61. stavkom 3. ZEK-a pa je upitno postupanje HAKOM-a unutar granica nadležnosti, sukladno odredbi članka 5. stavka 1. i članka 7. stavka 1. ZEK-a.

Sve da se naknada za zakašnjenje može podvesti pod „dodatne uvjete“ koji se odnose na ispunjavanje načela pravičnosti, razumnosti i pravodobnosti u smislu članka 61. stavka 3. ZEK-a, HT skreće pozornost na obvezu postupanja HAKOM-a sukladno članku 56. stavku 3. i članku 5. ZEK-a. Naime, HAKOM je sukladno navedenim člancima ZEK-a dužan pri obavljanju regulatornih poslova poduzimati mjere primjenjujući načelo objektivnosti, transparentnosti, nediskriminacije i razmjernosti. Ovdje predložena visina iznosa naknade za zakašnjenje nije zasigurno razmjerna niti opravdana, a iz Prijedloga analize tržišta ne može se zaključiti da li se ista temelji na prirodi utvrđenog nedostatka na tržištu.

Iz samog obrazloženja prijedloga odluka ne može se zaključiti da li je razmatrana razmjernost i opravdanost određivanja kako naknade, tako i njezine visine. Kriterij za određivanje visine naknade za zakašnjenje trebala bi biti upravo stvarna šteta koju operator korisnik trpi u slučaju nastalog zakašnjenja u pružanju usluge od strane HT-a.

Iz niže priložene tablice dade se zaključiti kako ovdje predložena visina naknade za zakašnjenje u realizaciji veleprodajne usluge nije razmjerna niti opravdana, budući da je šteta koju operator korisnik trpi u slučaju zakašnjenja drastično manja od naknade koju mu je HT obvezan isplatiti.

Veleprodajna usluga	Veleprodajna cijena HT-a	Ugovorna kazna za zakašnjenje u ispunjenju – prvih 10 dana 50% mjesečne naknade po danu	Ugovorna kazna za zakašnjenje u ispunjenju – od 11. dana 150% mjesečne naknade po danu	Prosječan mjesečni prihod operatora u RH od maloprodajne usluge koju pruža, po korisniku u 2011.g.*	Prosječan prihod operatora od korisnika usluga po danu	Razlika između prosječnog prihoda operatora po danu i iznosa ugovorne kazne po danu za prvih 10 dana zakašnjenja	Razlika između prosječnog prihoda operatora po danu i iznosa ugovorne kazne po danu od 11. dana zakašnjenja	Razlika između prosječnog mjesečnog prihoda operatora od maloprodajne usluge i ugovorne kazne u slučaju mjesec dana zakašnjenja u ispunjenju po korisniku
Usluga veleprodajnog širokopolasnog pristupa Internetu	59,70** kn	29,85 kn	89,55 kn	141 kn (uključuje prihod od usluge širokopolasnog pristupa Internetu)	4,55 kn	25,3 kn	85 kn	2038,05 kn
Usluga izdvojenog pristupa lokalnoj petiji	43,61 kn	21,81 kn	65,42 kn	212 kn (uključuje prihod od usluga fiksne telefonije i širokopolasnog pristupa Internetu)	6,84 kn	14,97 kn	58,58 kn	1379,92 kn

*Podaci iz *Analysis Mason Country Report Croatia, October 2012*, izvješća o stanju tržišta elektroničkih komunikacija u Hrvatskoj konzultantske kuće Analysis Mason. Uzet je u obzir prihod operatora od onih maloprodajnih usluga koje se pružaju temeljem konkretne veleprodajne usluge HT-a.

**S obzirom na različite cijene usluge veleprodajnog širokopolasnog pristupa Internetu, ovisno o brzini i paketu prometa koji ugovori operator, prikazana cijena od 59,70 kn predstavlja ponderiranu prosječnu cijenu usluge veleprodajnog širokopolasnog pristupa koju HT pruža svim operatorima elektroničkih komunikacija, izračunata temeljem podataka za mjesec prosinac 2012. godine.

Nesrazmjernost se na isti način očituje i kod naknada za kašnjenje u otklanjanju kvarova, gdje operator korisnik ima potencijalni rizik razmjernog umanjenja mjesečne naknade krajnjem korisniku, po osnovi nemogućnosti korištenja usluge kroz određeno vrijeme. Prema tome, operator će na maloprodajnoj razini trpjeti određenu štetu u vidu gubitka prihoda, dok će na veleprodajnoj razini ostvarivati ugovornu kaznu koja po svojem iznosu drastično i višestruko prelazi iznos stvarne štete koju operator korisnik trpi.

Isto tako, a vezano za naknade za kašnjenje u otklanjanju kvarova, ističemo da zbog čestih vremenskih nepogoda (grmljavina, pijavica, poplave i sl.) koje zahvaćaju pojedine gradove, županije a ponekad i čitave regije te time veliki broj maloprodajnih i veleprodajnih korisnika HT-a, HT u pojedinim slučajevima zbog više sile nije u mogućnosti otkloniti kvarove u definiranim rokovima. Ujedno, s obzirom na kompleksnost elektroničke komunikacijske mreže i opreme, neizbježne su situacije u kojima kvar ili smetnja, sukladno prihvaćenim tehničkim standardima i pravilima struke, nije moguće otkloniti u propisanim rokovima niti uz najveće napore. U takvim slučajevima HT nužno mora biti oslobođen obveze snošenja naknada za kašnjenje u otklonu kvara, budući da je do kašnjenja došlo bez krivnje HT-a, odnosno zbog okolnosti koje se nisu mogle predvidjeti, spriječiti niti otkloniti.

Prijedlozima odluka HAKOM ujedno predlaže uvesti, pored naknada za zakašnjenje realizaciju, ujedno i naknade za preuranjenu realizaciju. Ističemo kako bi se odlukama trebalo precizno definirati da se navedeno odnosi isključivo na situaciju realizacije prije željenog datuma postavljenog od strane operatora korisnika, a ne i na situacije gdje željeni datum nije određen. Naime, u situaciji kada ne postoji željeni datum, HT je obavezan veleprodajnu uslugu

realizirati u određenom roku, dakle, ne nužno zadnji dan predmetnog roka, već i bilo koji dan prije toga. Slijedom toga, a kako bi se izbjegle nejasnoće, sugeriramo da se u prijedlozima odluka ovo precizira.

Vezano uz tekst u prijedlozima odluka u kojem se navodi da „...navedene naknade HAKOM može izmijeniti u postupku izmjene standardne ponude ukoliko utvrdi da je isto potrebno radi promicanja tržišnog natjecanja, odnosno sprječavanja narušavanja ili ograničavanja tržišnog natjecanja u području elektroničkih komunikacija, i to bez izmjene analize ovog mjerodavnog tržišta.“, ističemo kao navedenu konstrukciju smatramo pravno neutemeljenom. Naime, člankom 52. ZEK-a jasno je propisan način na koji je HAKOM dužan provoditi postupke analize tržišta, te je ujedno predviđeno da operatori mogu od HAKOM-a tražiti provođenje nove analize tržišta ako učini vjerojatnim da su nastale promjene koje imaju značajan utjecaj na mjerodavnom tržištu. Prema tome, nije moguće odlukom o analizi tržišta propisati HT-u određenu regulatornu obvezu (obvezu, u slučaju kašnjenja s isporukom veleprodajnih usluga, plaćanja određenih iznosa naknada za kašnjenje) te predmetnom odlukom predvidjeti da HAKOM može izmijeniti tu istu regulatornu obvezu bez da provodi novi postupak analize tržišta i bez da je učinjeno vjerojatnim da su nastale promjene koje na iste obveze imaju značajan učinak (?). Naime, budući da je regulatornu obvezu moguće odrediti isključivo odlukom o analizi tržišta, uz prethodno ispunjavanje svih zakonom propisanih preduvjeta (analiza mjerodavnog tržišta, utvrđivanje operatora sa značajnom tržišnom snagom itd.), isto tako eventualno ukidanje ili izmjena regulatorne obveze mogući su isključivo novom odlukom o analizi istog mjerodavnog tržišta. Sve suprotno bi značilo određivanje od strane HAKOM-a novih regulatornih obveza bez da su za to ispunjeni zakonski preduvjeti (prethodno provođenje postupka analize tržišta). Slijedom toga, a kao što je HT predložio, ukoliko HAKOM smatra da postoji zakonska osnova za propisivanje kroz predmetne odluke o analizi tržišta obveze HT-a plaćati naknade u slučaju zakašnjenja, tada isto HAKOM kroz odluku o analizi tržišta treba definirati općenito. Konkretni iznosi naknada za kašnjenje, odnosno ugovornih kazni mogu se potom utvrditi kroz postupak izrade/izmjene standardne ponude, pri čemu isti u svakom slučaju moraju odgovarati šteti koju operator potencijalno trpi zbog zakašnjenja.

II) KOMENTARI NA OSTALA PITANJA U OKVIRU ANALIZA TRŽIŠTA 4 I 5

1. Predloženi regulatorni model za FttN modernizaciju
2. Nove veleprodajne usluge na tržištu 4:
 - a. VULA
 - b. FA PON
 - c. Backhauling
3. Ključni pokazatelji kvalitete (KPI)
4. Migracijske procedure za prelazak s jedne veleprodajne usluge na drugu
5. Obveze vezane uz ukidanje postojećeg pristupa
6. Prestanak važenja trenutno važećih odluka HAKOM-a o analizama tržišta 4 i 5 (odluke iz 2009. g.)
7. Ostali prijedlozi izmjene Prijedloga odluke za tržište 4 i Prijedloga odluke za tržište 5
8. Ostali komentari HT-a

Ad 1

Predloženi regulatorni model za FttN modernizaciju

Vezano za modernizaciju HT-ove pristupne mreže primjenom FttN koncepta, u prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže na stranici 59 navedeno je kako *HT na području tipa 1 ne smije ukinuti već odobreni pristup osim ako se operatori međusobno dogovore o nekom obliku migracije. U slučaju da nema dogovora između operatora, HT je obvezan najaviti operatorima korisnicima i HAKOM-u najmanje pet godina unaprijed detaljan plan potpunog ukidanja postojeće pristupne mreže po pojedinom MDF-u, kako bi se ostavilo dovoljno vremena operatorima da isplaniraju alternativni pristup do krajnjeg korisnika.*

Navedeni rok može biti i kraći ukoliko je ispunjen neki od sljedećih uvjeta:

- ulaganje alternativnog operatora je amortizirano,
- ukidanje je već bilo najavljeno u vrijeme investicije alternativnog operatora ,
- HT je operatoru spreman nadoknaditi neamortizirani dio ulaganja,
- postoji alternativni proizvod koji je ekvivalentan starom pristupnom proizvodu.

Komentar:

Vezano za područje Tipa 1, iz prethodno citiranog teksta prijedloga odluke za tržište 4 proizlazi kako HT ne smije ukinuti već odobreni pristup prije isteka najmanje pet godina od obavijesti operatorima korisnicima o planu potpunog ukidanja postojeće pristupne mreže po pojedinom MDF-u pri čemu taj rok može biti i kraći ukoliko se operatori međusobno dogovore o nekom obliku migracije. Nadalje proizlazi kako i neovisno o tome ima li dogovora između operatora korisnika i HT-a, HT ima pravo ukinuti već odobreni pristup ukoliko se ispuni bilo koji od taksativno nabrojanih uvjeta, pri čemu je jedan od uvjeta i slučaj kada je HT spreman nadoknaditi operatoru korisniku neamortizirani dio njegova ulaganja. Kako bi se u praksi izbjegla različita tumačenja oko toga što sve ulazi u iznos neamortiziranog dijela ulaganja, kao i oko načina realizacije navedenog uvjeta, HT smatra kako je u konačnom prijedlogu odluke za tržište 4 nužno detaljnije propisati kriterije i definirati proces za nadoknadu

neamortiziranog dijela ulaganja. Osim toga, kako bi se izbjegla neopravdana odugovlačenja cijelog postupka u slučaju kada je HT spreman operatoru korisniku nadoknaditi neamortizirani dio ulaganja, potrebno je, sukladno već navedenom u ključnim komentarima, izričito definirati rok u kojem bi HT bio dužan najaviti rekonstrukciju, a operatori i HAKOM utvrditi neamortizirani dio ulaganja operatora, kako bi HT isti mogao podmiriti prije početka rekonstrukcije mreže.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeni komentar, HT predlaže odgovarajuće izmjene i dopune u poglavlju 7.1. „Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže“, točka 7, paragraf 4, na način da isti glasi kako slijedi:

„HT ima pravo ukinuti već odobreni pristup i prije isteka navedenog roka ukoliko je ispunjen neki od sljedećih uvjeta:

- ulaganje alternativnog operatora je amortizirano,
- ukidanje je već bilo najavljeno u vrijeme investicije alternativnog operatora ,
- HT je operatoru spreman nadoknaditi neamortizirani dio ulaganja,
- postoji alternativni proizvod koji je ekvivalentan starom pristupnom proizvodu.

U slučaju kada HT donese odluku o ukidanju već odobrenog pristupa prije isteka navedenog roka, na način da operatoru nadoknadi neamortizirani dio ulaganja, HT će poslati obavijest operatorima korisnicima o svojoj namjeri nadoknade neamortiziranog dijela ulaganja zajedno sa svim informacijama o planiranoj rekonfiguraciji u pristupnoj mreži jednu godinu unaprijed. Kako bi se utvrdio točan iznos neamortiziranog dijela ulaganja HT ima pravo zatražiti, a operator korisnik je obvezan HT-u i HAKOM-u, u roku od 15 dana od zaprimanja navedene obavijesti, omogućiti:

- uvid u izvadak iz bilanca, registra dugotrajne imovine u kojima je vidljiva stavka/e imovine za koju će se tražiti nadoknada; račun dobavljača sa detaljnom specifikacijom troškova opreme i izvršenih radova na određenoj lokaciji
- da izvrši uvid u prostor i opremu operatora korisnika.

Nakon što HAKOM utvrdi iznos neamortiziranog dijela ulaganja isti će dostaviti HT-u kako bi HT mogao donijeti odluku o tome da li će nastaviti s započetim postupkom rekonfiguracije pristupne mreže s kraćim rokom najave ili odustaje od započetog postupka. Krajnji rok u kojem će HAKOM utvrditi neamortizirani dio ulaganja operatora korisnika kako bi HT mogao potom isti podmiriti prije početka rekonfiguracije pristupne mreže iznosi jednu godinu od dana slanja obavijesti operatorima korisnicima o planiranim rekonfiguracijama u pristupnoj mreži u kojoj je HT ujedno izrazio i namjeru nadoknade neamortiziranog dijela ulaganja. Ukoliko HAKOM ne utvrdi iznos neamortiziranog dijela ulaganja u navedenom roku, neovisno o tome što nije izvršio isplatu, HT ima pravo ukinuti već odobreni pristup.

Nadalje, u prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, na stranici 59 i 60 navedeno je kako u području tipa 2, HT može ukinuti već odobreni pristup uz uvjet da operatore korisnike obavijesti najmanje 180 dana prije gašenja pristupne mreže. Osim toga, HT mora operatorima korisnicima ponuditi

alternativno bitstream rješenje po cijeni izdvojenog pristupa lokalnoj petlji za sve krajnje korisnike koji bi zbog promjena u arhitekturi mreže ostali bez usluga koje im je dotada Operator korisnik pružao.

Komentar:

Smatramo kako obveza ponude bitstream usluge po cijeni ULL-a na način kako je predviđena u prijedlogu odluke za tržište 4 tj. na način da se predmetna pogodnost primjenjuje na operatore neograničeno dugo, nije opravdana jer predstavlja prekomjerno opterećenje za operatora investitora. Naime, jasno je da u slučaju modernizacije pristupne mreže HT-a, operatori ne bi smjeli biti dovedeni u situaciju trpljenja štete, međutim, također je činjenica da operatori ne bi smjeli biti dovedeni niti u situaciju u kojoj će ostvarivati neopravdanu korist time što bi neograničeno dugo koristili skuplju uslugu po cijeni jeftinije. Uostalom, takav model dovodi u pitanje koncept regulacije koji se temelji na tzv. „ljestvici ulaganja“, kao i nužnost konzistentnog odnosa između cijena različitih veleprodajnih usluga po ljestvici ulaganja, kao i načelo troškovne usmjerenosti HT-ovih veleprodajnih cijena, sve na štetu HT-a, što smatramo neopravdanim.

Stoga, HT drži kako je u području Tipa 2 potrebno predvidjeti pravo HT-a da operatoru nadoknadi iznos neamortiziranog ulaganja, umjesto omogućavanja bitstream usluge po cijeni ULL-a neograničeno dugo. Smatramo da jedino takav prijedlog jamči da niti jedna strana u predmetnom odnosu (HT i operatori korisnici) neće biti oštećena: operatori korisnici neće biti na gubitku jer će im biti nadoknađen neamortizirani dio ulaganja, niti će na štetu HT-a ostvarivati neopravdanu i prekomjernu korist u vidu neograničenog korištenja skuplje usluge po cijeni jeftinije.

U protivnom, ukoliko HAKOM ne prihvati opisani prijedlog revizije regulatornih uvjeta u područjima Tipa 2, svakako smatramo da je primjenu bitstream usluge po cijeni ULL-a potrebno vremenski ograničiti i to maksimalno na razdoblje dovoljno za nadoknadu neamortiziranog dijela ulaganja operatora. Svako dulje omogućavanje bitstream usluge po cijeni ULL-a predstavljalo bi neopravdano i nerazmjerno opterećenje za investitora.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeni komentar, HT predlaže odgovarajuće izmjene i dopune u poglavlju 7.1. „Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže“, točka 7, paragraf 5, na način da isti glasi kako slijedi:

„Ukoliko se radi o području tipa 2, HT može ukinuti već odobreni pristup uz uvjet da operatore korisnike obavijesti najmanje 180 dana prije gašenja pristupne mreže te uz uvjet da operatorima korisnicima nadoknadi neamortizirani dio ulaganja. Kako bi se utvrdio točan iznos neamortiziranog dijela ulaganja HT ima pravo zatražiti, a operator korisnik je obvezan HAKOM-u i HT-u, u roku od 15 dana od zaprimanja navedene obavijesti, omogućiti:

- *uvid u izvadak iz bilanca, registra dugotrajne imovine u kojima je vidljiva stavka/e imovine za koju će se tražiti nadoknada; račun dobavljača sa detaljnom specifikacijom troškova opreme i izvršenih radova na određenoj lokaciji*
- *da izvrši uvid u prostor i opremu operatora korisnika.*

Nakon što HAKOM utvrdi iznos neamortiziranog dijela ulaganja isti će dostaviti HT-u kako bi HT mogao donijeti odluku o tome da li će nastaviti s započetim postupkom rekonfiguracije pristupne mreže s kraćim rokom najave ili odustaje od započetog postupka. Krajnji rok u kojem će HAKOM utvrditi neamortizirani dio ulaganja operatora

korisnika kako bi HT mogao potom isti podmiriti prije početka rekonfiguracije pristupne mreže iznosi 180 dana od dana slanja obavijesti operatorima korisnicima o planiranim rekonfiguracijama u pristupnoj mreži u kojoj je HT ujedno izrazio i namjeru nadoknade neamortiziranog dijela ulaganja. Ukoliko HAKOM ne utvrdi neamortizirani dio ulaganja u navedenom roku, neovisno o tome što nije izvršio isplatu, HT ima pravo ukinuti već odobreni pristup.

Podredno, ukoliko HAKOM ne prihvati prethodno navedeni prijedlog već smatra da bi HT trebao operatorima korisnicima ponuditi alternativno bitstream rješenje po cijeni izdvojenog pristupa lokalnoj petlji, kao i u slučaju da HAKOM ne prihvati opisani prijedlog revizije regulatornih uvjeta u područjima Tipa 2 kako je navedeno u ovom dokumentu pod Ad 1 ključnih komentara, HT smatra kako je tada potrebno vremenski ograničiti razdoblje unutar kojeg će operator korisnik plaćati nižu cijenu za bitstream uslugu, sve do trenutka dok HT operatoru korisniku ne izvrši povrat neamortiziranog dijela ulaganja.

U tom slučaju HT predlaže odgovarajuće izmjene i dopune u poglavlju 7.1. „Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže“, točka 7, paragraf 5, na način da isti glasi kako slijedi:

„Ukoliko se radi o području tipa 2, HT može ukinuti već odobreni pristup uz uvjet da operatore korisnike obavijesti najmanje 180 dana prije gašenja pristupne mreže. Osim toga, HT mora operatorima korisnicima ponuditi alternativno bitstream rješenje po cijeni izdvojenog pristupa lokalnoj petlji za sve krajnje korisnike koji bi zbog promjena u arhitekturi mreže ostali bez usluga koje im je dotada operator korisnik pružao. Navedenu pogodnost plaćanja bitstream usluge po cijeni za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji operator korisnik koristit će ograničeno razdoblje, sve do trenutka dok HT operatoru korisniku putem niže cijene za bitstream uslugu ne izvrši povrat neamortiziranog dijela ulaganja. Po isteku utvrđenog perioda unutar kojeg je HT operatoru korisniku isplatio utvrđeni iznos neamortiziranog dijela ulaganja, operator korisnik nastavlja plaćati puni iznos mjesečne naknade za bitstream uslugu, sukladno cijeni propisanoj u Standardnoj ponudi za uslugu veleprodajnog širokopolasnog pristupa.“

Ad 2

Nove veleprodajne usluge na tržištu 4

Ad 2.a. – Usluga virtualnog izdvojenog pristupa (VULA)

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, na stranici 58 navedeno je kako HAKOM određuje HT-u obvezu da alternativnim operatorima mora omogućiti pristup pasivnoj svjetlovodnoj mreži primjenom tehnološkog rješenja virtualnog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji (VULA). Isto tako, HAKOM obvezuje HT da mora na razuman zahtjev omogućiti izdvojeni pristup pasivnoj svjetlovodnoj mreži primjenom i drugih tehnoloških rješenja ukoliko ista omogućavaju raspetljavanje lokalne petlje u pasivnoj svjetlovodnoj mreži.

Nadalje, na stranici 70 prijedloga odluke za tržište 4 navedeno je kako je HT obvezan, u roku od 90 dana od donošenja konačne odluke, unutar zasebne standardne ponude odrediti uvjete, rokove i cijene usluge virtualnog izdvojenog pristupa u FTTC konceptu – pri implementaciji vektoriziranog VDSL-a i FTTH PON konceptu te je

obvezan objaviti standardnu ponudu 30 dana prije primjene izmijenjene standardne ponude kako bi se utvrdilo jesu li uvjeti u standardnoj ponudi u skladu s obvezama određenim analizom tržišta.

Komentar:

U prijedlogu odluke za tržište 4 predložene su obveze HT-a vezane za VULA uslugu na FTTH PON konceptu i na FTTC konceptu, premda niti na jednom mjestu u tekstu prijedloga odluke nije vidljivo što je u suštini VULA usluga te koje su njene tehničke karakteristike koje bi tu uslugu učinile različitom u odnosu na već postojeću uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa (bitstream) na OLT (i Ethernet razini) razini. Dodatno, na sastanku održanom dana 7. svibnja 2013. godine između predstavnika HAKOM-a i HT-a, koji je organiziran s ciljem pojašnjenja novih usluga koje je HAKOM predložio u prijedlogu odluke za tržište 4, HT nije dobio traženo pojašnjenje VULA usluge. Uzimajući navedeno u obzir, te imajući u vidu relevantnu EU praksu zemalja u kojima je nacionalni regulator elektroničkih komunikacija nametnuo VULA uslugu kao regulatornu obvezu, HT ovom prilikom iznosi svoje stav i razumijevanje ove usluge.

S obzirom da u tehničkom smislu ne postoji standard ili preporuka temeljem koje bi bilo moguće aplicirati VULA uslugu na jedinstveni način, HT je proučio dostupnu dokumentaciju iz zemalja u kojima se primjenjuje VULA usluga (Austrija, Italija, Velika Britanija). Prema navedenoj dokumentaciji VULA usluga prema svojim tehničkim karakteristikama, po tehnologiji, elementima, te funkcionalnom opisu u potpunosti odgovara usluzi veleprodajnog širokopojasnog pristupa (bitstream) na OLT razini koje usluge HT već pruža na veleprodajnoj razini temeljem Standardne ponude za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa. Naime, usluga veleprodajnog širokopojasnog pristupa na OLT razini omogućava različite brzine, 4 VLAN-a za usluge, multicast promet, te različite QoS. Kombiniranjem ovih različitih parametara, operatori mogu definirati usluge za krajnje korisnike koje se razlikuju od HT-ovih usluga. Operator korisnik može pristupiti OLT i Ethernet razini, tj povezati OLT sa svojom kolokacijom putem vlastitog voda ili putem voda koju pruža HT.

S obzirom na navedene funkcionalnosti već postojeće veleprodajne bitstream usluge, HT ne pronalazi ništa po čemu bi se VULA usluga razlikovala od postojeće bitstream usluge na OLT razini.

Prethodno navedeno tumačenje iz kojeg proizlazi da je VULA usluga u svojoj suštini isto što i bitstream usluga na OLT razini dokazuje i EU praksa⁸ iz koje proizlazi da su obvezu pružanja VULA usluge propisali regulatori elektroničkih komunikacija u onim zemljama gdje operatori nemaju regulatornu obvezu pružanja bitstream usluge na OLT razini (primjer Austrija i Italija).

Dodatno, u pogledu VULA usluge na FTTC konceptu, ističemo kako u ovom trenutku u mreži HT-a nema vektoriziranog VDSL-a, niti HT planira kroz sljedeće dvogodišnje razdoblje isti implementirati. Stoga, prijedlog HAKOM-a iz kojeg proizlazi kako je HT obvezan u roku od roku od 90 dana od donošenja konačne odluke unutar zasebne standardne ponude odrediti uvjete, rokove i cijene usluge virtualnog izdvojenog pristupa u FTTC konceptu u ovom trenutku s obzirom na okolnosti nemaju smisla.

Prijedlog:

⁸ <http://www.cullen-international.com>

S obzirom da iz prethodno navedenog proizlazi kako je VULA usluga jednaka bitstream usluzi na OLT razini, HT smatra kako je potrebno brisati sve one dijelove prijedloga odluke za tržište 4 gdje se spominje VULA pristup u FTTH PON i FTTC konceptu.

Podredno, ukoliko HAKOM smatra da je VULA usluga drugačija usluga u odnosu na veleprodajnu bitstream uslugu na OLT razini, tada HT predlaže sljedeću proceduru:

- Po zaprimanju zahtjeva operatora korisnika za VULA uslugu, HT će o istom obavijestiti HAKOM;
- HAKOM donosi prijedlog odluke o implementaciji VULA usluge u kojoj će biti predloženi svi tehnički detalji te usluge;
- HAKOM raspisuje javnu raspravu o prijedlogu odluke za implementaciju VULA usluge;
- Po očitovanju svih zainteresiranih strana, HAKOM donosi konačnu odluku o tome postoji li potreba za implementacijom VULA usluge te, u slučaju da postoji, propisuje sve tehničke detalje te usluge kao i ev. obvezu HT-a da u određenom roku objavi zasebnu standardnu ponudu za VULA uslugu.

Ukoliko prethodno navedeni postupak rezultira donošenjem konačne odluke HAKOM-a o implementaciji VULA usluge tada HT predlaže sljedeće:

- a) Kode VULA usluge na FTTH PON konceptu - HT predlaže da se tada VULA usluga primjenjuje samo na područjima gdje je HT obavijestio HAKOM o gradnji pasivne svjetlovodne mreže prije stupanja na snagu Pravilnika o tehničkim i uporabnim uvjetima za svjetlovodne distribucijske mreže (NN 108/2010). Ta je mreža građena po principu krutog spajanja svih spojeva od ONT – optičkog pristupnog čvora i krajnjeg korisnika, te na tim područjima nije moguće napraviti fizičko izdvajanje optičkih niti (za razliku od mreže koja je građena po principu otvorenog tipa gdje je moguće fizičko izdvajanje optičkih niti).
- b) Kod VULA usluge na FTTC konceptu – HT predlaže da se obveza objave uvjeta, rokova i cijena vezano za VULA uslugu na FTTC konceptu primjenjuje nakon što HT po puštanju u rad vektoriziranog VDSL-a zaprimi razuman zahtjev operatora korisnika.

Ad 2.b – Pristup pasivnoj svjetlovodnoj mreži na lokaciji djelatelja (FA PON)

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže na stranici 59 navedeno je kako HT mora omogućiti *pristup pasivnoj pristupnoj svjetlovodnoj mreži na lokaciji djelatelja* (eng. *fibres access - FA*). U istom prijedlogu odluke, okviru obveze transparentnosti na stranici 71 navedeno je potrebno definirati rok za objavu uvjeta za pristup PON mreži na lokaciji djelatelja te je HT obavezan, *u roku od 90 dana od donošenja konačne odluke, unutar zasebne standardne ponude ugraditi uvjete, rokove i cijene usluge pristupa pasivnoj pristupnoj svjetlovodnoj mreži na lokaciji djelatelja.*

Komentar:

Svjetlovodna mreža koju je HT do sada sagradio ne podliježe obvezi pristupa na lokaciji djelatelja budući da na toj lokaciji nije moguć fizički pristup. Također, HT nije do sada objavio gradnju niti jedne nove mreže prema načelu otvorenog pristupa mreži sukladno Pravilniku o tehničkim i uporabnim uvjetima za svjetlovodne distribucijske mreže. Stoga, HT u ovom trenutku nema uvida u tehničke i komercijalne uvjete pristupa pasivnoj svjetlovodnoj

mreži na lokaciji djelatitelja (dalje u tekstu: FA PON usluga), a što je preduvjet za sastavljanje standardne ponude za navedenu uslugu. Uzimajući spomenuto u obzir, smatramo opravdanim izradu uvjeta, rokova i cijena za FA PON uslugu vezati najranije uz trenutak kada HT zaprimi razuman zahtjev operatora korisnika za tu uslugu, a nakon uvođenja navedenog koncepta u mrežu.

Prijedlog:

HT predlaže odgovarajuće izmjene i dopune u poglavlju 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 3 c), paragraf 2, na način da isti glasi kako slijedi:

„Pod točkom b) određen je HT-u rok objave standardne ponude za uslugu virtualnog izdvojenog pristupa lokalnoj petlji u FTTH PON konceptu. Međutim, potrebno je definirati i rok za objavu uvjeta za pristup PON mreži na lokaciji djelatitelja (fibre access – FA). Stoga, nakon uvođenja u mrežu usluge pristupa pasivnoj svjetlovodnoj mreži na lokaciji djelatitelja (slijedom najave HT-a o izgradnji po otvorenom modelu) HT je obavezan, u roku od 90 dana od zaprimanja razumnog zahtjeva operatora korisnika za tu uslugu, unutar zasebne standardne ponude ugraditi uvjete, rokove i cijene usluge pristupa pasivnoj pristupnoj svjetlovodnoj mreži na lokaciji djelatitelja.“

Dodatno pojašnjenje (pilot svjetlovodne mreže u Donjoj Bistri)

HT je u sklopu pilota pristupne svjetlovodne mreže u Donjoj Bistri (pilot koji je imao za cilj pokrivanje zaokruženog područja svjetlovodnom infrastrukturom i koji bi trebao poslužiti za pilot migracije svih krajnjih korisnika sa bakrene na svjetlovodnu pristupnu infrastrukturu) na jednom malom dijelu izvršio modifikaciju projekta kako bi se, u suradnji s HAKOM-om, pilotirao princip gradnje prema načelu otvorenog pristupa mreži, sukladno Pravilniku o *tehničkim i uporabnim uvjetima za svjetlovodne distribucijske mreže*.

HT drži kako se navedeni čvor ne može smatrati odgovarajućim primjerom na temelju kojeg bi HT mogao definirati sve tehničke i komercijalne uvjete koji su nužni za definiranje standardne ponude budući da je isti sagrađen u ruralnom području, potencijala od 170 kućanstava, distribucijski dio mreže pokriva isključivo obiteljske kuće, te je realiziran isključivo kao zračna mreža.

Ukoliko bilo koji operator iskaže interes za FA PON uslugu, dostupnim korisnicima na dijelu područja Donja Bistra, HT je spreman na zahtjev izraditi ponudu koja bi vrijedila samo za navedeno područje.

Ad 2.c – Backhauling usluga

2.c.a) U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže na stranici 61 navedeno je kako HT mora omogućiti operatorima korisnicima pristup do pristupnih točaka primjenom sljedećih tehničkih rješenja, *ovisno o izboru operatora korisnika:*

- HT mora osigurati zajedničko korištenje kabelaške kanalizacije, odnosno omogućiti korištenje kabelaške kanalizacije do centrale te do vanjskog kabineta operatora ili neke druge sabirne točke u skladu s člankom 30. ZEK-a i Standardnom ponudom HT-a o načinu i uvjetima pristupa i zajedničkog korištenja elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme (kabelaške kanalizacije);
- HT mora operatoru iznajmiti svjetlovodnu nit/svjetlovodne niti bez prijenosne opreme (eng. dark fibre);

- HT mora osigurati pristup na bazi valne duljine (xWDM pristup) preko niti koje HT koristi za svoje potrebe, a u svrhu povezivanja aktivne opreme operatora korisnika na mrežu.

Komentar:

HT razumije namjeru HAKOM-a koji želi omogućiti svakom operatoru korisniku pristup do pristupnih točaka primjenom jednog od danih modela ovisno o izboru pojedinog operatora korisnika. Međutim, za HT ova obveza znači kako ovisno o želji operatora korisnika uvijek mora imati spremne sve tri mogućnosti pa onda po zahtjevu operatora korisnika treba omogućiti jednu od njih: pristup putem kabelske kanalizacije ili pristup putem svjetlovodne niti bez prijenosne opreme (dalje u tekstu: dark fibre) ili pristup na bazi valne duljine (dalje u tekstu: xWDM pristup). HT smatra kako je opravdano ovu obvezu regulirati na način da se pristup omogući prvenstven putem kabelske kanalizacije, te tek ukoliko u kabelskoj kanalizaciji nema mjesta tada pristup putem dark fibre, a ukoliko nema mogućnosti pristupa niti na taj način onda pristup na bazi valne duljine.

BEREC također predviđa mogućnost omogućavanja pristupa putem dark fibre na način da obveza omogućiti takav pristup postoji tek u slučajevima gdje nema uopće kabelske kanalizacije ili kada nema mjesta u kabelskoj kanalizaciji ili kada pristup putem kabelske kanalizacije nije održiv⁹. Takav oblik regulacije dark fibre pristupa na područjima pristupnih mreža slijedeće generacije primjenjuje se u Austriji, Njemačkoj i Portugalu¹⁰. Na isti način reguliran je sada pristup potpetlji u važećoj analizi za tržište 4 iz 2009. godine¹¹.

U pogledu pristupa putem xWDM-a držimo kako isti ne može biti izbor operatora korisnika, već bi se takav pristup trebao koristiti jedino u slučaju da na zahtijevanoj trasi nema mogućnosti realizacije putem dark fiber-a. Naime, pristup preko xWDM-a podrazumijeva instalaciju aktivne opreme koja nije opravdana u slučaju da postoje pasivne metode povezivanja (prostor u cijevima, odnosno podredno dark fiber).

Također treba naglasiti da je xWDM tehnički neprimjenjiv za pristup alternativnog operatora u slučaju pristupa distribucijskom čvoru – ukoliko je isti realiziran isključivo kao pasivni čvor (u skladu s prijedlogom Pravilnika o svjetlovodnim distribucijskim mrežama). Naime, u tom slučaju operator može pristupiti jedino svjetlovodnim nitima distribucijskog dijela mreže, a samom čvoru (preko MPoP-a) može pristupiti jedno vlastitim kabelom (kroz prostor u kanalizaciji) ili preko dark fiber-a. Jedino ukoliko HT kao investitor distribucijskog čvora isti namjerava realizirati i kao aktivni, tada i operator korisnik može staviti u čvor i svoju aktivnu opremu (sukladno proceduri iz Pravilnika o svjetlovodnim distribucijskim mrežama), te bi tada bila i mogućnost eventualne ugradnje aktivne WDM opreme u svrhu povezivanja.

Dodatni komentar:

⁹ Navedeno proizlazi iz BEREC dokument pod nazivom: „BEREC COMMON POSITION ON BEST PRACTICE IN REMEDIES ON THE MARKET FOR WHOLESALE (PHYSICAL) NETWORK INFRASTRUCTURE ACCESS (INCLUDING SHARED OR FULLY UNBUNDLED ACCESS) AT A FIXED LOCATION IMPOSED AS A CONSEQUENCE OF A POSITION OF SIGNIFICANT MARKET POWER IN THE RELEVANT MARKET“, BoR (12) 104

¹⁰ [bor11_69_technicalannex.xlsx](#)

¹¹ Stranica 64 dokumenta *Analiza tržišta veleprodajnog (fizičkog) pristupa mrežnoj infrastrukturi (uključujući dijeljeni ili potpuni izdvojeni pristup) na fiksnoj lokaciji iz 2009. godine (kao dio Odluke HAKOM-a Klasa: 344-01/09-01/1080; Urbroj: 376-11-09-01, od 17. srpnja 2009. godine)*

2.c.b) Radi izbjegavanja svake dvojbe oko tumačenja usluge backhaul tj. povezivanja pristupnih čvorova s jezgrenom mrežom operatora korisnika vrlo je važno da HT navedenu uslugu shvaća na ispravan način pa slijedom toga, HT ovim putem iznosi svoje razumijevanje navedene usluge, a kako proizlazi i iz prakse na tržištu EU¹².

Backhaul usluga podrazumijeva povezivanje kolokacije operatora korisnika i pristupnog čvora (splitter, distribucijski kabinet i sl.) i to prilikom rekonstrukcije ili izgradnje pristupne mreže slijedeće generacije.

Operatori korisnici na rubovima svoje jezgrene mreže na postojećim kolokacijama imaju mogućnost smještaja čvorova Ethernet agregacije ili IP čvorova, te time korištenjem usluge kolokacije na nadređenim lokacijama područja gdje se radi rekonstrukcija mogu optimalno koristiti dostupne resurse elektroničke komunikacijske infrastrukture. U tom smislu, backhaul usluga se odnosi na povezivanje pristupnih čvorova u mrežama slijedeće generacije na najbližu nadređenu lokaciju na kojoj Operator korisnik koristi uslugu kolokacije (na svakoj kolokaciji operator korisnik ima mogućnost instalacije Ethernet čvorova). Svaki drugi scenarij realizacije ove usluge, kao što je primjerice povezivanje pristupne mreže HT-a s jezgrenom mrežom operatora korisnika na nekoj udaljenijoj lokaciji u jezgrenom mreži operatora korisnika u odnosu na lokaciju postojeće kolokacije, u nekim slučajevima predstavljalo bi zauzimanje infrastrukture u dijelu jezgrene mreže koja je ograničenog kapaciteta te (prema razumijevanju HT-a) ne predstavlja uslugu backhuala.

Backhaul usluga kako je prethodno opisana primjenjuju se u Sloveniji („*Vzročna ponudba za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo*“). Takva regulacija u skladu je i s EU preporukom o reguliranju NGA pristupa¹³ te razumijevanju backhaul usluge kao usluge koja ima za svrhu savladavanje „uskih grla“ prilikom izgradnje pristupnih mreža slijedeće generacije i povezivanje novih pristupnih čvorova/točaka s lokacijom na kojoj operatori korisnici već koriste uslugu kolokacije za pristup krajnjim korisnicima putem izdvojene lokalne petlje te na kojoj već imaju svu potrebnu infrastrukturu za spajanje na vlastitu jezgrenom mrežu.

Podredno, ukoliko HAKOM smatra da HT-ovo razumijevanje backhaul usluge ne odgovara HAKOM-ovom shvaćanju te usluge, tada treba uzeti u obzir redefiniranje točke backhaulinga u kojoj se ostvaruje pristup jezgrenom mreži (backbone) na način da ista odgovara hijerarhiji HT-ove jezgrene mreže u svrhu optimalnog korištenja ograničenih resursa jezgrene mreže (povezivanje pristupnih točaka na jednak način za HT i za operatore korisnike).

Prijedlog:

S obzirom na sve prethodno navedeno, te uzimajući u obzir HT-ovo shvaćanje backhaul usluge, HT predlaže odgovarajuće izmjene i dopune u poglavlju 7.1. „Obveza pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže“, točka 11, paragraf 1, na stranici 61, na način da isti glasi kako slijedi:

„HT je obvezan omogućiti operatorima korisnicima pristup do pristupnih točaka u mrežama slijedeće generacije na slijedeći način:

¹² U ovim komentarima izneseno shvaćanje backhaul usluge odgovara navedenom u slovenskom RUO („*Vzročna ponudba za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo*“) te sa dostupnih informacija na stranici Cullen Internationala (http://www.cullen-international.com/report/7518/t8465#_NGA_regulation_-)

¹³ Commission Recommendation of 20 September 2010 on regulated access to Next Generation Access Networks (NGA) (2010/572/EU)

- HT mora osigurati zajedničko korištenje kabelaške kanalizacije, odnosno omogućiti korištenje kabelaške kanalizacije do centrale te do vanjskog kabineta operatora ili neke druge sabirne točke u skladu s člankom 30. ZEK-a i Standardnom ponudom HT-a o načinu i uvjetima pristupa i zajedničkog korištenja elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme (kabelaške kanalizacije);

- HT mora operatoru iznajmiti svjetlovodnu nit/svjetlovodne niti bez prijenosne opreme (eng. dark fibre), ukoliko nema dovoljno prostora u kabelaškoj kanalizaciji kako je navedeno u prethodnoj alineji;

- HT mora osigurati pristup na bazi valne duljine (xWDM pristup) preko niti koje HT koristi za svoje potrebe (osim u slučaju isključivo pasivnog distribucijskog čvora), a u svrhu povezivanja aktivne opreme operatora korisnika na mrežu, ukoliko na traženoj trasi ne postoji slobodnih svjetlovodnih niti kako je navedeno u prethodnoj alineji."

Ad 3

Ključni pokazatelji učinkovitosti (KPI)

a) Obveza HT-a da operatorima korisnicima omogući na tromjesečnoj razini putem B2B servisa uvid u rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti za maloprodajni dio HT-a i njegova povezana društva

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze transparentnosti, na stranici 73 i 74 i u prijedlogu odluke za tržište 5 na stranici 73, navedeno je kako je HT obavezan operatorima korisnicima putem B2B servisa pružati:

- pristup KPI podacima vezanim za njihove aktivnosti;

- rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti prosječno za sve operatore korisnike, zasebno za maloprodajni dio HT-a i zasebno za povezana društva na tromjesečnoj razini.

Komentar:

HT razumije potrebu HAKOM-a da u skladu s načelima transparentnosti i nediskriminacije proširi opseg podataka koje će HT dostavljati HAKOM-u na tromjesečnoj razini u okviru izvješća o KPI vrijednostima s podacima za maloprodajni dio HT-a i njemu povezana društva koja koriste veleprodajne usluge na tržištu 4. Međutim, HT drži kako nije opravdano da maloprodajni podaci HT-a i povezanih društava budu dostupni ujedno i operatorima korisnicima i to iz sljedećih razloga:

- Navedenim prijedlogom operatorima korisnicima veleprodajnih usluga HT-a na tržištima 4 i 5 omogućen je uvid u poslovanje maloprodajnog dijela HT-a i Iskona a ujedno maloprodaja HT-a (i Iskona) nemaju uvid u podatke operatora korisnika. Smatramo bitnim za spomenuti kako su svi podaci operatora korisnika kojima raspolaže veleprodajni sektor unutar HT-a radi realizacije veleprodajnih usluga nedostupni maloprodajnom sektoru HT-a što znači da maloprodajni sektor HT-a nema uvida u one podatke koji bi uvođenjem ovog prijedloga kao konačnog raspolagali maloprodaja operatora korisnika. Stoga, ukoliko HAKOM smatra da ipak nema prepreka da navedeni prijedlog postane važeći dio konačne odluke na tržištima 4 i 5, tada je potrebno osigurati da i maloprodajni sektor HT-a i Iskona ima jednako tako uvid u maloprodajne podatke operatora korisnika i njihove pojedinačne

tromjesečne KPI izvještaje. U suprotnom, HT (i Iskon) bi se našli u nepovoljnijoj poziciji u odnosu na ostale operatore korisnike.

- Svi podaci za maloprodajni dio HT-a i njegova povezana društva bit će dostupni HAKOM-u u okviru tromjesečnog izvještaja o KPI vrijednostima, koje će se dostavljati HAKOM-u nakon kvartalne objave financijskih izvještaja HT Grupe, a sukladno obvezama prema burzi i dioničarima. HAKOM ima uvid u kompletni izvještaj o KPI vrijednostima, te će kao i do sada pratiti navedene vrijednosti i provjeravati je li došlo do kršenja načela nediskriminacije. U slučaju da HAKOM uoči određene nepravilnosti u postupanju HT-a i i/ili Iskona kontaktirat će HT, Iskon i/ili operatora korisnika te poduzeti odgovarajuće radnje. Uzimajući u obzir prethodno navedeni postupak HAKOM-a, smatramo stoga kako je nepotrebno da maloprodajni podaci HT-a i Iskona budu dostupni dodatno i operatorima korisnicima putem B2B sučelja.

Prijedlog:

Slijedom svega prethodno navedenog, HT predlaže da se u poglavlju 7.3. prijedloga odluke za tržište 4 „Obveza transparentnosti“, točka 6, paragraf 7, te u poglavlju 7.3. prijedloga odluke za tržište 5 „Obveza transparentnosti“, točka 7, paragraf 7, kao i na svim ostalim mjestima unutar navedenog poglavlja 7.3. izbriše dio koji se odnosi na obvezu HT-a da operatorima putem B2B servisa omogući uvid na tromjesečnoj razini uvid u podatke za maloprodajni dio HT-a i za povezana društva .

b) Rok za početak prikupljanja podataka za maloprodajni dio HT-a i povezana društva

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze transparentnosti, na stranici 73 i u prijedlogu odluke za tržište 5 na stranici 73, navedeno je kako je HT *obvezan prikupljati podatke zasebno za maloprodajni dio HT-a počevši za prvo tromjesečje nakon donošenja konačne odluke*. Nadalje, u prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze transparentnosti, na stranici 74 i u prijedlogu odluke za tržište 5 na stranici 73, navedeno je kako je HT obvezan operatorima korisnicima *objaviti rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti prosječno za sve operatore korisnike, zasebno za maloprodajni dio HT-a i zasebno za povezana društva počevši s rezultatima za prvo tromjesečje nakon donošenja konačne odluke*.

Komentar:

S obzirom da je obveza prikupljanja i objava podataka za maloprodajni dio HT-a i povezana društva nova obveza koju se predlaže nametnuti HT-u, skrećemo HAKOM-u pozornost kako je za ispunjenje te obveze potrebno izvršiti odgovarajuće nadogradnje u IT sustavima HT-a. Budući da u ovom trenutku HT ne može sa sigurnošću znati puni opseg navedene usluge kao niti kome će navedeni maloprodajni podaci biti sve dostupni, HT će pristupiti implementaciji navedene obveze po donošenju konačnih odluka HAKOM-a za tržišta 4 i 5. Pritom ističemo kako nije svejedno hoće li konačne odluke biti donesene na početku ili krajem određenog kvartala. U slučaju da konačne odluke budu donesene sredinom, a osobito ako iste budu donesene krajem kvartala postoji opravdana opasnost kako HT neće imati dovoljno vremena za implementaciju te obveze.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, HT predlaže odgovarajuće izmjene u prijedlogu odluke za tržište 4 u poglavlju 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 6, paragraf 6, druga rečenica, te u prijedlogu odluke za tržište 5, poglavlje 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 7, paragraf 5, druga rečenica, na način da isti glasi kako slijedi:

„Podatke zasebno za maloprodajni dio HT-a, HT je obavezan prikupljati počevši za prvo tromjesečje 2014. godine.“

c) Rok u kojem je HT obavezan učiniti dostupnim rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti za pojedino tromjesečje

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze transparentnosti, na stranici 74 i u prijedlogu odluke za tržište 5 na stranici 73, navedeno je kako je HT obavezan *rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti za pojedino tromjesečje učiniti dostupnim HAKOM-u i operatorima 20 dana nakon proteka tog tromjesečja.*

Komentar:

HT smatra kako je potrebno produljiti rok u kojem je HT obavezan učiniti dostupnim rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti za pojedino tromjesečje iz slijedećih razloga:

- Uzimajući u obzir veliku količinu podataka koje je HT obavezan obraditi u okviru KPI izvješća, te osobito vodeći računa o tome da će se stupanjem na snagu konačne odluke za tržišta 4 i 5 količina tih podataka još povećati;
- Dostava podataka za periodička izvješća HAKOM-u trebaju biti usklađena s rokovima objave kvartalnih financijskih izvješća HT-a, sukladno obvezi prema burzi i dioničarima (objava treba uslijediti najkasnije 30 dana od završetka razdoblja);
- Sukladno dogovoru s HAKOM-om dosadašnja praksa unosa periodičkih izvješća o poslovanju HT-a HAKOM-u putem sustava pokazatelja (SPOK) poklapala se s objavom kvartalnih financijskih izvješća HT-a.
- Opravdano je da se ujednače svi rokovi za dostavu izvješća za koje HT ima obvezu dostavljati HAKOM-u za određeno kvartalno razdoblje, sukladno prethodno navedenom.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, HT predlaže odgovarajuće izmjene u prijedlogu odluke za tržište 4 u poglavlju 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 6, paragraf 10, te u prijedlogu odluke za tržište 5, poglavlje 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 7, paragraf 9, na način da isti glasi kako slijedi:

„Rezultate glavnih pokazatelja učinkovitosti za pojedino tromjesečje HT treba učiniti dostupnim HAKOM-u i operatorima 30 dana nakon proteka tog tromjesečja.“

d) Sadržaj izvješća o KPI vrijednostima na tržištu 4

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze transparentnosti, na stranici 73 navedeno je što sve mora sadržavati izvješće o KPI vrijednostima, pa je tako pod rednim brojem 11. navedeno kako to izvješće mora sadržavati podatak o *prosječnom vremenu otklona kvara na prijenosnim kabelima.*

Komentar:

Praćenje navedenog podatka *prosječno vrijeme otklona kvara na prijenosnim kabelima* nema smisla iz razloga što operatori korisnici koriste vlastite prijenosne kabele pri čemu HT nema uvida u vrijeme otklona smetnji na infrastrukturi operatora korisnika. Sukladno članku 25.3. trenutno važeće Standardne ponude HT-a za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji za popravak kvara/smetnje na prijenosnom kabelu odgovoran je operator korisnik dok HT pruža podršku u otklanjanju kvarova/smetnji i to isključivo na izričit zahtjev operatora korisnika. Slijedom navedenog, HT nema uvida o prosječnom vremenu otklona kvara na prijenosnim kabelima te stoga taj podatak ne može učiniti dostupnim HAKOM-u putem tromjesečnog KPI izvještaja.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, HT predlaže u odluci za tržište 4, u poglavlju 7.3. „Obveza transparentnosti“, točka 6, paragraf 3 gdje se spominje što sve mora sadržavati izvješće o KPI vrijednostima, brisanje podatka pod rednim brojem 11. *prosječno vrijeme otklona kvara na prijenosnim kabelima*. Sukladno navedenom, navedeni paragraf 3. glasi kako slijedi:

„Izvješće o KPI vrijednostima osobito mora sadržavati sljedeće:

- 1. broj zaprimljenih/odbijenih/realiziranih zahtjeva (zasebno odvojiti zahtjeve povezane s prijenosom broja);*
- 2. prosječno vrijeme realizacije zahtjeva (zasebno odvojiti zahtjeve povezane s prijenosom broja);*
- 3. broj nepravovremenih (zakašnjelih/preuranjenih) realizacija zahtjeva (zasebno odvojiti zahtjeve povezane s prijenosom broja);*
- 4. prosječno vrijeme kašnjenja realizacije zahtjeva (zasebno odvojiti zahtjeve povezane s prijenosom broja);*
- 5. broj zaprimljenih/odbijenih/realiziranih zahtjeva za ponudu kolokacije/proširenja kolokacije po tipu kolokacije (fizička unutarnja, fizička vanjska, udaljena ili virtualna);*
- 6. uspostava kolokacije (fizička unutarnja, fizička vanjska, udaljena ili virtualna) - prosječno u danima;*
- 7. prosječan broj realiziranih kolokacija (fizička unutarnja, fizička vanjska, udaljena ili virtualna) izvan određenog roka (prosjeck);*
- 8. broj prijavljenih kvarova (smetnji);*
- 9. prosječno vrijeme otklona kvara;*
- 10. prosječno vrijeme otklona kvara posrednih kabela;*
- 11. prosječno vrijeme otklona kvara kod napajanja električnom energijom;*
- 12. postotak otklonjenih kvarova izvan definiranog vremena po operatoru.“*

Ad 4

Migracijske procedure za prelazak s jedne veleprodajne usluge na drugu

HT želi naglasiti da je već sada omogućio migraciju korisnika veleprodajnih usluga kao i prelazak krajnjih korisnika s jednog operatora korisnika na drugog, sukladno obavezama iz važećih standardnih ponuda. Zavisno od veleprodajne usluge koja se želi uključiti, primjenjuje se važeća SP koja definira traženu veleprodajnu usluge. Sukladno tome, rokovi i cijene već su definirani.

Također, HT smatra da se migracija korisnika veleprodajnih usluga mora ograničiti samo na one veleprodajne usluge kod koji dolazi do potpune zamjene jedne veleprodajne usluge drugom (npr. ULL na NBSA i obrnuto). Naime, veleprodajne usluge koje su koncipirane na način da postojeći krajnji korisnik želi postati istovremeno krajnji korisnik neke od maloprodajnih usluga HT-a te neke od veleprodajnih usluga kod drugog operatora korisnika (npr. BSA) ne može se smatrati migracijom. U tom slučaju konkretni krajnji korisnik koji je do tada bio isključivo krajnji korisnik nekog od operatora korisnika, mora sam pristupiti maloprodajnom dijelu HT-a dok se veleprodajna usluga može zatražiti isključivo od strane operatora korisnika. Stoga držimo da takav proces ne može predstavljati migraciju veleprodajnih usluga budući da tada ne radi isključivo o veleprodajnim uslugama.

U slučaju kada dolazi do zahtjeva za WLR usluge u odnosu na korisnika koji je na ULL usluzi, HT smatra da se i takav slučaj trenutno ne može smatrati migracijom između veleprodajnih usluga budući da je potrebno dosta pripremnih radnji prije nego bi se ovakav proces mogao omogućiti.

Naime, s obzirom da krajnji korisnik nije u mreži HT-a, HT za takve korisnike ne vodi evidenciju te nema nikakve podatke o njemu. Stoga, operator korisnik koji želi krajnjem korisniku pružiti uslugu WLR-a mora od krajnjeg korisnika dobiti informaciju koji operator mu je trenutni pružatelj usluge. Zatim mora kontaktirati tog operatora kako bi dobio informaciju o ULL ID-u. Također je važno istaknuti da isključenjem ULL usluge krajnji korisnik ostaje bez svih usluga koje je imao kod „starog“ operatorom, a HT nema uvid u količinu i vrstu maloprodajnih usluga krajnjeg korisnika.

Preduvjet za realizaciju WLR usluge je da je krajnji korisnik fizički spojen na HT-ovu mrežu, odnosno da je broj prenesen iz mreže ULL operatora u HT-ovu mrežu. S obzirom da HT nije, niti će biti, u pretplatničkom ili bilo kakvom drugom odnosu s krajnjim korisnikom WLR/ULL usluge, HT ne može u CADB-u podnijeti zahtjev za krajnjeg korisnika prilažući svu dokumentaciju sukladno Pravilniku o prenosivosti broja. Komunikaciju s krajnjim korisnikom stoga mora obavljati operator koji želi aktivirati WLR uslugu, a isti operator mora tražiti i prijenos broja u HT-ovu mrežu. Budući da niti CADB niti Pravilnik o prenosivosti broja trenutno ne omogućavaju podnošenje ovakvog zahtjeva, prije definiranja bilo kakve veleprodajne procedure bilo bi potrebno u CADB-u omogućiti novu funkcionalnost kojom će novi operator, koji želi WLR uslugu, tražiti prijenos broja od postojećeg operatora, koji koristi ULL u HT-ovu mrežu. Prilikom procedure prijena broja, postojeći operator morao bi u CADB upisati ULL ID.

U slučaju da je operator koji želi WLR, ujedno i postojeći operator koji koristi ULL uslugu, također je potrebno razviti novu funkcionalnost u CADB-u kojom operator davatelj broja zahtjeva prijenos broja u mrežu primatelja.

Aktivnosti koje je HT mora terminski uskladiti i izvršiti kako bi krajnjem korisniku mogla biti aktivirana tražena usluga su:

- provjera tehničke mogućnosti migracije s ULL-a na WLR;
- eventualni *upgrade* pristupnog čvora (instalacija MSAN POTS porta ukoliko se radi o području koje je u potpunosti migrirano na VOIP tehnologiju);
- dogovoriti datum i vremenski okvir za portiranje i prijenos broja;

- izlazak tehničara na MDF te promjene na ožičenju MDF-a;
- aktivacija novog priključka kroz sustave;
- aktivacija CPS usluge na centrali;
- aktivacija WLR usluge.

Istovremeno, operator će morati izvršiti i određene promjene na korisničkoj instalaciji i CPE opremi ovisno o vrstama usluga koje je krajnji korisnik imao na ULL-u.

Zaključno želimo još jednom istaknuti koji su preduvjeti potrebni kao bi se mogao ULL korisniku isključiti korištena usluge te mu aktivirati WLR uslugu:

- u CADB-u je potrebno omogućiti novu funkcionalnost kako bi operator korisnik mogao za krajnjeg korisnika unijeti zahtjev za prijenosom broja u treću mrežu (HT);
- izmijeniti Pravilnik o prenosivosti broja na način da se uvede mogućnost slanja zahtjeva za NP u mrežu trećeg operatora;
- „novi“ operator korisnik mora od „starog“ operatora korisnika prikupiti sve informacije o uslugama koje koristi krajnji korisnik te sukladno tome prikupiti svu potrebnu dokumentaciju (osobito ULL ID) i dostaviti ga u dijelu zahtjeva koji se odnosi na ULL isključenje;
- na zahtjevu s dijelom koji se odnosi na WLR aktivaciju moraju biti dostavljeni jasni podaci o svim uslugama koje treba aktivirati;
- „novi“ operator korisnik mora komunicirati s krajnjim korisnikom, HT-om i „starim“ operatorom korisnikom te usuglasiti datum isključenja ULL i aktivacije WLR usluge.

Zaključno, želimo naglasiti da je prilikom realizacije migracije krajnjih korisnika izuzetno bitno da i operatori korisnici pravilno dostavljaju sve potrebne podatke vezane uz jedinstveni zahtjev za veleprodajnim uslugama sukladno odredbama standardnih ponuda.

Ad 5

Obveze vezane uz ukidanje postojećeg pristupa

U prijedlogu odluke za tržište 4 u okviru obveze nediskriminacije, na stranici 65 navedena je obveza HT-a da unaprijed obavještava operatore korisnike o planiranim rekonfiguracijama u pristupnoj mreži i to: 5 godina unaprijed kod preusmjerenja dijela mreže na novi nezavisni čvor u području tipa 1; 6 mjeseci unaprijed kod preusmjerenja dijela mreže na novi nezavisni čvor u području tipa 2; te 3 mjeseca unaprijed kod otvaranja novog zavisnog čvora neovisno o području. Ujedno, navedeno je kako operatori korisnici moraju imati potpune informacije o navedenim promjenama u mreži (i putem B2B sučelja) kako bi mogli donijeti odluku o ulaganjima na novoj pristupnoj lokaciji, pri čemu obavijest operatorima mora sadržavati najmanje niz informacija koje su u prijedlogu odluke za tržište 4 na stranici 66 navedene pod rednim brojevima od 1.-12, kako slijedi:

- 1. ukupan broj parica koje će biti završene na razdjelniku u kabinetu ili novom nezavisnom čvoru kao i broj slobodnih parica;*
- 2. broj parica koje završavaju na unutrašnjim, odnosno na vanjskim izvodima;*

- 3. tipovi, konstrukcije i električne karakteristike kabela (opisno najmanje sljedeći podaci: promjer žile, tip izolacije, radni kapacitet parice) koji će biti u novoformiranoj pristupnoj mreži;*
- 4. korisnike putem izdvojenog pristupa lokalnoj petlji svakog pojedinog operatora korisnika s njegovim pripadajućim jedinstvenim identifikatorom (ID-om);*
- 5. podatak je li novouvedeni čvor pristupne mreže lociran tik na postojeći primarni kabel ili od njegove lokacije od postojećeg kabela postoji određena udaljenost, te kolika je udaljenost (izraženo u metrima) i kojim tipom kabela će biti realiziran taj privod;*
- 6. podatak o vlastitom slabljenju na frekvenciji od 1 MHz (ili duljine po segmentima kabela različitih električnih karakteristika) na dionici postojeći čvor pristupne mreže - novi čvor;*
- 7. podatak o vlastitom slabljenju na frekvenciji od 1 MHz (ili duljine po segmentima kabela različitih električnih karakteristika) najdulje pretplatničke petlje novo uvedenog čvora;*
- 8. podatak o kabelskoj kanalizaciji i odgovarajućem slobodnom prostoru u istoj na relaciji postojeći čvor pristupne mreže - novi čvor;*
- 9. tip kolokacije koju HT nudi na novoj lokaciji (prostor u kabinetu, unutrašnja kolokacija i sl.);*
- 10. funkciju raspodjele broja pretplatnika (kumulativno) u ovisnosti o vlastitom slabljenju na referentnoj frekvenciji od 1 MHz (odnosno duljini petlje) za novi pristupni čvor koji se planira uvesti;*
- 11. na mjerodavnoj karti mjerila 1:5000 ucrtano područje prekrivanja pristupne mreže i lokaciju novouvedenog čvora;*
- 12. popis adresa (naziv ulica i kućni broj) koje će biti preusmjerene s postojećeg čvora na novi čvor pristupne mreže.*

Komentar:

HT smatra kako je slanje detaljnih obavijesti o planiranim promjenama u mreži od velikog značaja za operatore korisnike budući da oni po objavi tih obavijesti moraju donijeti poslovnu odluku o novoj pristupnoj lokaciji. Međutim, opseg informacija koje HAKOM predlaže u odluci za tržište 4 (str. 66) je vrlo opsežan te sve navedene informacije nije moguće tretirati na jednak način. Drugim riječima, određene informacije HT nije mu mogućnosti dostaviti u propisanim rokovima od 5 godina unaprijed prije početka planiranih promjena u mreži. Konkretno:

- U dostavi obavijesti o podacima pod rednim brojevima 1., 4., 9., 11. i 12., nema ništa sporno s obzirom na predloženi vremenski trenutak u kojem bi o navedenim podacima HT trebao obavijestiti operatore korisnike – nema prepreka da HT o navedenim informacija obavijesti operatore korisnike 5 godina/6 mjeseci/3 mjeseca, prije početka planiranih promjena u mreži.

- Podaci pod rednim brojevima 3., 5., 6., 7. i 10 su sporni, ne sadržajno već isključivo vremenski, s obzirom na predloženi trenutak u kojem je HT obavezan o istima obavijestiti operatore korisnike. Konkretno, najava otvaranja novih čvorova šalje se u trenutku izrade projektne zadatka kada je poznato područje obuhvata, ali ne i točna lokacija novog čvora (već samo okvirna – unutar cca 100m). Ista se precizira tek nakon rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, a traženi podaci su poznati nakon izrade projektne dokumentacije. Slijedom navedenog, HT smatra opravdanim da o podacima pod rednim brojevima 3., 5., 6., 7. i 10. obavještava operatore korisnike tek kada operator korisnik iskaže interes da na lokaciji novog čvora montira kolokacijsku opremu, a nakon izrade projektne dokumentacije od strane HT-a.

- Podaci navedeni pod rednim brojem 8. trebaju se pribavljati tehničkim izvidima (otvaranjem svakog zdenca) te u pravilu nisu poznati u trenutnu najave. Budući da ovaj posao može biti izuzetno opsežan, resursno i financijski, HT smatra dovoljnim da se ti podaci dostavljaju samo onim operatorima korisnicima koji iskažu interes za uspostavu vlastitog spojnog puta navedenom trasom. Naime, operatori korisnici, ako iskažu interes za kolokaciju na novom čvoru, ne moraju nužno svoju aktivnu opremu na novoj lokaciji vezati prema lokaciji postojećeg čvora HT-a već je isto moguće i prema drugim lokacijama ili drugim tehnologijama (npr. RR). Ova tehnička mogućnost se ionako ispituje nakon iskazivanja interesa operatora korisnika za spojni put uz definiranu lokacija za povezivanje operatora korisnika.

- Podaci navedeni pod rednim brojem 2. nisu u potpunosti dostupni u sustavu za dokumentiranje HT-a i do njih je moguće doći jedino izvidima na terenu. Budući da HT ne vidi koje bi bilo značenje podataka o *broju parica koje završavaju na unutrašnjim, odnosno na vanjskim izvodima* za operatora korisnika, a istovremeno ispunjavanje te obveze iziskuje određeni ljudski angažman, HT smatra kako nema potrebe da se ti podaci propisuju kao obvezan skup podataka o kojima HT obavještava operatore korisnike.

Prijedlog:

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, HT predlaže u odluci za tržište 4, u poglavlju 7.2. „Obveza nediskriminacije“, točka 3, izmijeniti i dopuniti paragraf 2, na način da se informacija pod rednim brojem 2. briše te sve informacije pod rednim brojem 3.-12. postaju informacije pod rednim brojevima od 2.-11. Uz to, HT predlaže i dodatne dvije rečenice, tako da točka 3. paragraf 2. sada glasi kako slijedi:

„Operatori korisnici moraju imati potpune informacije o gore navedenim promjenama u mreži kako bi mogli donijeti odluku o ulaganjima na novoj pristupnoj lokaciji. Obavijest operatorima mora sadržavati najmanje sljedeće informacije:

- 1. ukupan broj parica koje će biti završene na razdjelniku u kabinetu ili novom nezavisnom čvoru kao i broj slobodnih parica;*
- 2. tipovi, konstrukcije i električne karakteristike kabela (opisno najmanje sljedeći podaci: promjer žile, tip izolacije, radni kapacitet parice) koji će biti u novoformiranoj pristupnoj mreži;*
- 3. korisnike putem izdvojenog pristupa lokalnoj petlji svakog pojedinog operatora korisnika s njegovim pripadajućim jedinstvenim identifikatorom (ID-om);*
- 4. podatak je li novouvedeni čvor pristupne mreže lociran tik na postojeći primarni kabel ili od njegove lokacije od postojećeg kabela postoji određena udaljenost, te kolika je udaljenost (izraženo u metrima) i kojim tipom kabela će biti realiziran taj privod;*
- 5. podatak o vlastitom slabljenju na frekvenciji od 1 MHz (ili duljine po segmentima kabela različitih električnih karakteristika) na dionici postojeći čvor pristupne mreže - novi čvor;*
- 6. podatak o vlastitom slabljenju na frekvenciji od 1 MHz (ili duljine po segmentima kabela različitih električnih karakteristika) najdulje pretplatničke petlje novo uvedenog čvora;*
- 7. podatak o kabelskoj kanalizaciji i odgovarajućem slobodnom prostoru u istoj na relaciji postojeći čvor pristupne mreže - novi čvor;*
- 8. tip kolokacije koju HT nudi na novoj lokaciji (prostor u kabinetu, unutrašnja kolokacija i sl.);*

9. funkciju raspodjele broja pretplatnika (kumulativno) u ovisnosti o vlastitom slabljenju na referentnoj frekvenciji od 1 MHz (odnosno duljini petlje) za novi pristupni čvor koji se planira uvesti;
10. na mjerodavnoj karti mjerila 1:5000 ucrtano područje prekrivanja pristupne mreže i lokaciju novouvedenog čvora;
11. popis adresa (naziv ulica i kućni broj) koje će biti preusmjerene s postojećeg čvora na novi čvor pristupne mreže.

O informacijama navedenim pod rednim brojevima 1., 3., 8., 10. i 11., HT ima obvezu obavijestiti operatore korisnike u trenutku najave planiranih promjena u mreži. O informacijama pod rednim brojevima 2., 4., 5., 6. i 9. HT ima obvezu obavijestiti operatore korisnike nakon izrade projektne dokumentacije od strane HT-a, a kada operator korisnik iskaže interes da na lokaciji novog čvora montira kolokacijsku opremu. Informaciju pod rednim brojem 7. HT dostavlja samo onim operatorima korisnicima koji iskažu interes za uspostavu vlastitog spojnog puta navedenom trasom.“

Ad 6

Prestanak važenja trenutno važećih odluka HAKOM-a o analizama tržišta 4 i 5 (odluke iz 2009. g.)

Prijedlogom odluke za tržište 4 i Prijedlogom odluke za tržište 5, regulatornom obvezom transparentnosti, predviđeno je da standardne ponude predmetnih veleprodajnih usluga ostaju nepromijenjene „...u svim onim dijelovima u kojima se regulatorne obveze nisu promijenile“. Navedena formulacija nije jasna, budući da ista otvara prostor da i nakon stupanja na snagu novih odluka o analizi tržišta 4 i 5, i dalje ostanu na snazi regulatorne obveze određene odlukama o analizi tržišta iz 2009. godine, ako se radi o onim regulatornim obvezama koje se *nisu promijenile*.

Novim odlukama o analizi tržišta definira se okvir za regulaciju tržišta za sljedeće tri godine, temeljem stanja tržišta u ovom trenutku, te nema opravdanja za daljnju primjenu regulatornih obveza koje su određene temeljem stanja tržišta u razdoblju prije 2009. godine. Stoga sve regulatorne obveze koje HAKOM određuje novim odlukama o analizi tržišta, trebaju nužno biti pobrojane i definirane upravo u tim novim odlukama. Bilo kakva referenca na ranije odluke o analizi tržišta kao i ostavljanje na snazi istih, ne bi bilo u skladu s zakonskim odredbama o analizi tržišta te bi predstavljalo značajnu pravnu nesigurnost u poimanju opsega važećih obveza za njihovog adresata (konkretno, za HT). Naime, svaka regulatorna obveza mora se, sukladno članku 56. stavak 3. ZEK-a temeljiti na prirodi utvrđenog nedostatka na tržištu. Budući da je HAKOM nedostatke na tržištima 4 i 5 utvrđivao temeljem podataka za protekle tri godine, time svaka regulatorna obveza koja će biti na snazi sljedeće 3 godine, mora proizlaziti upravo iz tih utvrđenih nedostataka odnosno upravo iz analize tržišta koja se provodi 2013. godine.

Slijedom toga, smatramo nužnim gore spomenutu formulaciju izmijeniti na način da se definira da standardne ponude ostaju neizmijenjene „...u svim onim dijelovima na koje ova odluka o analizi tržišta nema utjecaja“. Ujedno posebno važnim smatramo u samom tekstu odluka definirati da stupanjem na snagu odluka o analizi tržišta 4 i 5 prestaju važiti odluke o analizi tržišta od 17. srpnja 2009. godine (klasa: 344-01/09-01/1080, ur.broj 376-11-09-01 i klasa: 344-01/09-01/1079, ur.broj: 376-11-09-01).

Ad 7

Ostali prijedlozi izmjene Prijedloga odluke za tržišta 4 i Prijedloga odluke za tržište 5

1. Posebni virtualni kanali

Prijedlogom odluke za tržište 5, predlaže se odrediti da je HT obavezan, na zahtjeva operatora, omogućiti posebne virtualne kanale koji nisu izričito vezani uz određenu uslugu, pri čemu svi virtualni kanali moraju imati garantirani kapacitet i prioritizaciju nad ostalim prometom kroz mrežu HT-a.

Tehnički nije moguće osigurati proizvoljan broj virtualnih kanala jer postojeća oprema ne podržava više od 8 virtualnih kanala. Ujedno, nije moguće dodijeliti proizvoljni prioritet nenamjenskim virtualnim kanalima jer je najveći prioritet već dodijeljen virtualnim kanalima za VoIP i IPTV. Svi ostali virtualni kanali mogu imati „best effort“ kategoriju. Dodjela prioriteta nekom virtualnom kanalu znači da promet iz tog virtualnog kanala ima prednost pred prometom iz virtualnog kanala koji ima niži prioritet. Ima smisla dodijeliti jednu kategoriju prioriteta samo jednom virtualnom kanalu, jer se u slučaju dodjele iste kategorije prioriteta za više virtualnih kanala ne može odrediti koji ima prednost, tj. ponašaju se kao jedan virtualni kanal. Ujedno ističemo da HT za svoje maloprodajne korisnike koristi četiri virtualna kanala i tri tipa prioriteta, te ne vidimo osnovu za omogućavanje na veleprodajnoj razini većeg broja virtualnih kanala i kategorija prioriteta.

Predlažemo stoga se da se u odluci o analizi tržišta 5 predvidi formulacija koja je bila predviđena analizom tržišta iz 2009. godine:

„HT je obavezan omogućiti najmanje 4 posebna virtualna kanala, pri čemu HT mora osigurati poseban virtualni kanal za IPTV, poseban virtualni kanal za VOIP i poseban virtualni kanal za nadzor korisničke opreme, dok četvrti virtualni kanal nije izričito vezan uz neku određenu uslugu, pri čemu najmanje 2 posebna virtualna kanala moraju imati garantirani kapacitet i proritizaciju nad ostalim prometom kroz HT mrežu.“

2. Pristupni vodovi Operatora korisnika - naplata sučelja za pristup vlastitim vodom Operatora korisnika

Kako je predviđeno Prijedlogom odluke za tržište 5, HT mora osigurati da operator korisnik može pristupiti svakoj pristupnoj točki preko vlastitih pristupnih vodova za koje je odgovoran operator korisnik.

Provedba ove obveze, kako je ona bila definirana analizom tržišta iz 2009. godine, u praksi se provodi kroz izradu tehničkog rješenja za svaku pojedinu lokaciju, a tehničko rješenje ovisi o

- tipu usluga koje operator koristi (Internet, VoIP, IPTV),
- vrsti pristupa (nacionalni, regionalni, Ethernet, OLT),
- da li postoji kolokacijski prostor na lokaciji pristupa ili vod operatora dolazi s druge lokacije.

HT povlači svjetlovodni kabel od kolokacijskog prostora do prostorije prijenosa/centrale ako postoji kolokacijski prostor, ili od kablenskog uvoda u zgradu do prostorije prijenosa/centrale, ako ne postoji kolokacija. Za realizaciju nacionalnog i regionalnog pristupa, te za realizaciju Ethernet pristupa kada operator želi pristupiti samo jednim vodom na lokaciji glavnog preklopnika, HT samo za potrebe operatora korisnika instalira opremu (router/switch) sa

sučeljima na koje se spaja operatorov vod. U slučaju kad se operator spaja vlastitim vodom na Ethernet razini odvojeno na svaku domenu, opet koristi Ethernet sučelja na postojećim Ethernet preklopnima.

Budući da obveza pristupa mreži nužno podrazumijeva pravo operatora kojem je ta obveza određena naplatiti sve stvarne troškove radi pružanja iste, HT predlaže da se odlukom o analizi tržišta 5 izričito definira pravo HT-a naplatiti sve stvarne troškove koje HT ima po osnovi osiguravanja pristupnih vodova za operatora korisnika (kako radnih tako i pričuvnih vodova). Na ovaj način bi se i formalnopravno predvidjela osnova za uvrštavanje u standardnu ponudu za BSA uslugu mjesečne naknade za najam sučelja, odnosno routera i svjetlovodnog kabela u kabelskim kanalima na koja se spaja operatorov vod, te jednokratna naknada za uključanje koja pokriva troškove radova i materijala koji se koriste kod realizacije tehničkog rješenja za priključenje voda operatora korisnika na mrežu HT-a.

3. Rokovi realizacije novih veleprodajnih usluga

HAKOM u Prijedlogu odluke za tržište 4 navodi da vrijeme odgovora na zahtjeva, rokovi realizacije usluga, maksimalno vrijeme otklona kvara/smetnji i naknade za nepoštivanje rokova moraju biti jednaki za sve usluge izdvojenog pristupa koje HT ima obvezu pružiti na tržištu 4, neovisno o tehničkom rješenju.

Ističemo kako ovakvu formulaciju ne smatramo primjerenom niti opravdanom, budući da se njome unaprijed predmnijeva da će svaka od novih veleprodajnih usluga koje se predlažu odrediti HT-u, dakle, VULA, FA PON i *backhaul*, zahtijevati potpuno isto vrijeme za prihvaćanje a poglavito za realizaciju konkretne veleprodajne usluge. Budući da će HT, u slučaju implementacije predmetnih veleprodajnih usluga, tek trebati vidjeti koji su tehnički aspekti istih i koje je sve predradnje potrebno poduzeti u svrhu njihove realizacije, nije moguće u ovome trenutku, kako od strane HAKOM-a u odluci o analizi tržišta, tako niti od strane HT-a u ovoj javnoj raspravi, predvidjeti koji bi točno rokovi bili primjereni za pojedinu veleprodajnu uslugu. Isto tako, u ovome trenutku nema osnove za tvrdnju da bi predmetni rokovi trebali biti jednaki, kraći ili dulji od rokova za realizaciju usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji. Slijedom toga, a kako bi rokovi koji će u budućnosti vrijediti za pojedine veleprodajne usluge doista mogli biti postavljeni na način da odgovaraju specifičnostima pružanja konkretne veleprodajne usluge, predlažemo da se u odluci o analizi tržišta 4 predvidi da će se rokovi za odgovor na zahtjev, za realizaciju te za otklon kvara kod novih veleprodajnih usluga na tržištu 4, definirati u postupcima izrade pojedinih standardnih ponuda.

Ad 8

Ostali komentari HT-a

U nastavku iznosimo dodatne prijedloge poboljšanja i unaprjeđenja postupaka i pravila vezano za pružanje BSA i ULL usluge. Ukoliko HAKOM smatra da navedeni prijedlozi s obzirom na svoju detaljnost ne mogu biti uvršteni u sam tekst odluka o analizi tržišta, tada molimo da iste smatrate zahtjevom HT-a za pokretanje postupka izmjene standardnih ponuda.

Konkretno, a u slučaju da HAKOM bude potonjeg stava, radi ekonomičnosti predlažemo da HAKOM odlukama o analizi tržišta predvidi da je HT ovlašten prilikom objave standardnih ponuda u istima predvidjeti, pored izmjena određenih odlukama o analizi tržišta, također i izmjene koje predstavljaju HT-ove prijedloge izmjena standardnih ponuda. Na ovaj bi način HAKOM mogao do trenutka primjene standardne ponude odlučiti o opravdanosti

predmetnih izmjena te bi u istom razdoblju također i ostali operatori imali mogućnost komentirati predmetne prethodno objavljene izmjene.

1. Preciziranje razloga odbijanja zahtjeva za BSA uslugu

U primjeni standardne ponude za BSA uslugu, javili su se dodatni opravdani razlozi za odbijanje zahtjeva za BSA uslugu koji nisu uopće ili nisu dovoljno jasno precizirani u standardnoj ponudi. Nesporno je da HT ima pravo odbiti omogućiti pristup operatoru korisniku ako za to postoji opravdan razlog, međutim, tek izričito i precizno definiranje opravdanih razloga može jamčiti neometano odvijanje procesa obrade veleprodajnih zahtjeva.

Naime, standardna ponuda predviđa formulaciju „Razlozi za odbijanje zahtjeva su neispunjavanje uvjeta iz poglavlja 4.1 i 4.2. ove Standardne ponude“ što je formulacija koja je preopćenita i u praksi stvara pravnu nesigurnost vezano za mogućnost odbijanja zahtjeva za BSA uslugu u konkretnim slučajevima. Stoga, HT predlaže predviđanje sljedećih dodatnih opravdanih razloga za odbijanje zahtjeva za BSA uslugu:

- a) *pogrešno, odnosno nepotpuno ispunjen zahtjev za uslugu veleprodajni širokopolasni pristup (npr. ako se zahtjev odnosi na nepostojeći broj u mreži T-Coma, ako je zahtjev podnesen od strane neovlaštene osobe, ako zahtjevu nije priložena sva potrebna dokumentacija i sl.).*

Navedeni razlog odbijanja već postoji u drugim standardnim ponudama HT-a te smatramo da isti treba biti izričito predviđen i u sklopu standardne ponude za BSA.

- b) *neispravno popunjena ili nevažeća jedinstvena izjava krajnjeg korisnika o raskidu ugovora s postojećim operatorom.*

U situaciji kada operator dostavi neispravno popunjenu jedinstvenu izjavu krajnjeg korisnika, navedeno treba biti razlog odbijanja zahtjeva za veleprodajnu uslugu. Navedeni razlog primjenjiv je u svim onim slučajevima kada krajnji korisnik na izjavi nije naznačio da želi raskinuti onu maloprodajnu uslugu/više maloprodajnih usluga za koje pretplatnički ugovori moraju biti raskinuti da bi mogla biti realizirana veleprodajna usluga koju traži operator, npr:

- kada je na izjavi naznačeno da korisnik s postojećim operatorom želi raskinuti samo govornu uslugu (a radi se o HT-ovom korisniku koju kod HT-a koristi i govornu uslugu i Internet uslugu), a operator za konkretnog korisnika traži BSA uslugu;
- kada je na izjavi naznačeno da korisnik s postojećim operatorom želi raskinuti samo Internet uslugu (a radi se o korisniku alternativnog operatora za kojeg postojeći alternativni operator ima ugovorenu uslugu BSA i VoIP PVC), itd.

Ujedno, dostava izjave krajnjeg korisnika koja više nije važeća, bilo da se radi o izjavi na starom formularu ili o izjavi za koju je protekao rok valjanosti izjave (30 dana od dana potpisa krajnjeg korisnika, sukladno nižem prijedlogu), treba predstavljati razlog odbijanja zahtjeva za veleprodajnu uslugu.

- c) *neusklađenost podataka o unesenih u B2B sučelje i podataka u dokumentaciji.*

U praksi se javljaju slučajevi gdje HT kod provjere ispravnosti veleprodajnog zahtjeva ustanovi da se podaci u B2B sučelju ne poklapaju s podacima iz priložene dokumentacije.

- d) *ako je pretplatnički broj za koji se traži usluga veleprodajni širokopoljasni pristup privremeno ukopčan u mrežu T-Coma (tzv. privremeni priključak)*

Privremeni priključak je moguće ugovoriti na maksimalno 30 dana, stoga smatramo da nema smisla na takvoj vrsti priključka realizirati veleprodajni širokopoljasni pristup.

- e) *ako operator korisnik ima prema HT-u dospjela i nesporna dugovanja koja nisu podmirena u propisanom razdoblju od primitka pisane opomene ili ne dostavi HT-u instrument osiguranja plaćanja sukladno odredbama Standardne ponude u roku od 8 dana od zahtjeva HT-a ili ispunjava uvjet nelikvidnosti i/ili prezaduženosti sukladno važećim propisima, uključujući ali ne ograničavajući se na, Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi i/ili Stečajni zakon, ili je podnio prijedlog za otvaranje postupka predstečajne nagodbe ili stečajnog postupka, ili je vjerovnik operatora korisnika predložio otvaranje stečajnog postupka, ili je u odnosu na operatora korisnika otvoren postupak predstečajne nagodbe ili stečajni postupak.*

Sukladno obrazloženju HT-a pod točkom Ad 7 H).

- f) *pogrešna ili nepoznata adresa priključenja (kod aktivacije veleprodajne usluge za novog korisnika koji osnovni pristup mreži ostvaruje putem operatora korisnika ili kod preseljenja u odnosu na korisnika koji osnovni pristup mreži ostvaruje putem usluge operatora korisnika).*

Ovaj razlog odbijanja primjenjivao bi se kada se traži aktivacija BSA za novog korisnika koji osnovni pristup mreži ostvaruje putem operatora korisnika (NBSA novi korisnik) ili kada se u odnosu na korisnika koji osnovni pristup mreži ostvaruje putem usluge operatora korisnika traži preseljenje. U tom slučaju bi predmetni razlog odbijanja bio primjenjiv kada tehničar HT-a ne može locirati adresu na kojoj treba provjeriti tehničku mogućnost ili realizirati uslugu.

- g) *krajnji korisnik nije dostupan na lokaciji na kojoj se traži realizacija usluge do najkasnije 1 radni dan prije roka za realizaciju tražene usluge.*

Navedeno nužno mora biti razlog odbijanja zahtjeva za BSA uslugu u situacijama kada je adresa krajnjeg korisnika ispravno locirana no nije moguće stupiti u kontakt s krajnjim korisnikom radi ispitivanja tehničke mogućnosti ili realizacije usluge.

- h) *krajnji korisnik ne želi/odbija uključanje ili onemogućava pristup lokaciji.*

U praksi se javljaju situacije u kojima tehničar HT-a ne može realizirati veleprodajnu uslugu iz razloga što krajnji korisnik ne dozvoljava pristup lokaciji na kojoj je potrebno realizirati veleprodajnu uslugu (npr. na tavan kuće) ili pak iz razloga što korisnik odbija dopustiti uključanje veleprodajne usluge uz obrazloženje da je odustao od prelaska drugom operatoru.

- i) *krajnja točka odgovornosti T-Coma nalazi se na nekretnini na kojoj nije omogućen pristup.*

Navedeno nužno treba biti razlog odbijanja kada tehničar HT-a ne može pristupiti krajnjoj točki mreže koja se nalazi na nekretnini treće strane koja ne dozvoljava pristup (npr. tavan/dvorište treće strane).

j) kapacitet DSLAM-a ne zadovoljava servisni profil.

Navedeno treba biti razlog odbijanja u situaciji kada se, kod provjere tehničke mogućnosti, neovisno o postojanju slobodnog porta za BSA uslugu, ustanovi da je na DSLAM-u premašen „raspoloživi kapacitet“ za traženi servisni profil (npr. IPTV HD ili IPTV SD) te nije moguća realizacija veleprodajne usluge. Radi se o tehničkom ograničenju broja multimedijalnih usluga po DSLAM-u.

k) nije pronađen ni jedan DSLAM sa slobodnim kapacitetima.

U situaciji kada na lokaciji nema raspoloživih kapaciteta, odnosno slobodnih portova niti na jednoj tehnologiji DSLAM-a, potrebno je odbiti zahtjev za veleprodajnu uslugu.

l) zahtjev za veleprodajnu uslugu je povezan sa zahtjevom za prijenos broja koji je obrisan u Centralnoj administrativnoj bazi prenesenih brojeva (CABP).

Ovaj razlog odbijanja odnosi se na zahtjeve za veleprodajne usluge koji su povezani sa zahtjevom za prijenos broja, odnosno kada operator dostavlja zahtjev za prijenos broja u CABP a zahtjev za veleprodajnu uslugu preko B2B sučelja. U praksi se događa se da operator izbriše zahtjev u CABP ali u B2B sučelju zahtjev ostaje neriješen. Predlaže se stoga uvođenje mogućnosti odbijanja zahtjeva preko B2B sučelja s gore navedenim razlogom kako bi se takvi zahtjevi uredno zatvorili.

m) Operator korisnik je u B2B sučelju stornirao zahtjev najkasnije 2 radna dana prije realizacije veleprodajne usluge.

Operatori ponekad imaju potrebu za storniranje zahtjeva, što se trenutno u praksi događa putem poruka elektroničke pošte. Ovim prijedlogom omogućilo bi se da operatori storniraju zahtjeve putem B2B sučelja, s time da bi operator imao mogućnost stornirati svoj zahtjeve i time „povući“ zahtjev iz realizacije samo u situacijama kada realizacija veleprodajne usluge još nije započela.

n) ID usluge nije aktivan (u slučaju zahtjeva za deaktivaciju veleprodajne usluge).

Često se događa da operatori dostavljaju zahtjeve za deaktivaciju za veleprodajne usluge koje su već isključene. Predlaže se uvođenje razloga odbijanja „ID usluge nije aktivan“ kako bi operator kroz B2B sučelje dobio stvarni razlog odbijanja njegovog zahtjeva za deaktivaciju.

2. Predviđanje naknada za administrativnu obradu zahtjeva

Budući da operator kojem je određena obveza pristupa (ovdje HT) nužno ima pravo naplatiti sve stvarne troškove koji proizlaze iz obveze pružanja veleprodajnih usluga, time je potrebno u standardnim ponudama za BSA i ULL

uslugu predvidjeti naknade za administrativnu obradu zahtjeva u slučaju zahtjeva odbijenih zbog razloga na strani operatora ili povučenih zahtjeva.

Nerijetko se događa da HT odbija zahtjeve za veleprodajnim uslugama zbog grešaka na strani operatora, kao što je primjerice neadekvatna popratna dokumentacija (nedostaje dio dokumentacije, zastarjeli formular izjave, neispravno popunjena dokumentacija i slično). U ovim situacijama operatori *de facto* pretvaraju HT u njihov servis za obradu i provjeru veleprodajne dokumentacije, što nije i ne može biti svrha obveze pristupa. Ovo ujedno nepotrebno troši resurse na strani HT-a koji bi u isto vrijeme mogli provoditi administrativnu obradu ispravno dostavljenih zahtjeva. HT za potrebe administrativne obrade zahtjeva koji bivaju odbijeni zbog razloga na strani operatora, a čiji trošak HT stoga ne može naplatiti kroz naknadu za aktiviranu veleprodajnu uslugu, ima trošak u iznosu od 11,65 kn po zahtjevu. Naknada je izračunata na osnovu potrebnog vremena i cijene sata rada u 2012. godini u radnoj jedinici koja obavlja obradu veleprodajnih zahtjeva.

Neovisno o visokom stupnju automatizacije procesa zaprimanja zahtjeva B2B potrebna je verifikacija svakog zahtjeva kroz sustav ručne provjere dostavljene dokumentacije. Provjera se sastoji u „otvaranju“ svakog zahtjeva radi provjere i kontrole da li su dostavljeni svi potrebni dokumenti, da li su dokumenti dostavljeni na važećim formularima, da li se na izjavi nalaze potrebne suglasnosti, itd. Kod zahtjeva koji uspješno prođu fazu verifikacije (prihvaćeni zahtjevi) dolazi do realizacije a troškovi administrativne obrade uključeni su u cijenu usluge. Kod zahtjeva koji nisu prošli fazu verifikacije dolazi do odbijanja a troškove obrade za takve zahtjev HT do sada nije mogao naplatiti. Takva situacija je neodrživa jer nedvosmisleno troši velike resurse HT-a i ne motivira operatore da više pažnje posvete kvaliteti dostavljene dokumentacije. Dapače, operatori na taj način mogu manipulirati s brojem zahtjeva koji dostavljaju na obradu s ciljem da im HT obavlja kontrolu umjesto da to učine sami, što dovodi do iscrpljivanja resursa HT-a. Kod složenih zahtjeva u praksi se radi o provjeri dva zahtjeva te se sukladno tome treba plaćati naknada za svaki zahtjev.

HT ujedno predlaže da se uvede naknada za povlačenje prihvaćenog/potvrđenog zahtjeva kao naknada za administrativnu obradu i ostale pokrenute aktivnosti koje zbog povlačenja zahtjeva ne mogu biti naplaćene kroz aktivaciju usluge. Naknadu za povlačenje zahtjeva trebalo bi definirati u dvostrukom iznosu naknade za administrativnu obradu. Prihvaćeni zahtjev za uslugu veleprodajni širokopojasni pristup je moguće povući najkasnije 2 radna dana prije realizacije usluge.

Naime, u praksi se događa da operatori i na dan realizacije usluge traže storniranje odnosno povlačenje zahtjeva. Povlačenje zahtjeva znači da usluga neće biti realizirana te da je isti zahtjev HT sva puta obrađivao, prvi puta kod potvrde a drugi puta kod povlačenja. Sukladno tome, naknadu za povlačenje zahtjeva treba definirati u dvostrukom iznosu od iznosa naknade za administrativnu obradu zahtjeva. Kod složenih zahtjeva povlačenje zahtjeva se pak treba naplaćivati se za svaku uslugu zasebno.

3. Eliminacija dvostrukog penaliziranja kod aktivacije usluge veleprodajnog širokopojasnog pristupa i usluge najma korisničke linije

U slučajevima kada složeni zahtjev obuhvaća dvije usluge, primjena ugovornih kazni za kašnjenje u realizaciji trebala bi vrijediti samo za uslugu koja je tehnički zahtjevnija za realizirati. Također, s obzirom da usluga najma korisničke linije (WLR) mora čekati na realizaciju BSA usluge jer se obje moraju realizirati isti dan, nije primjereno dvostruko penaliziranje.

U takvim slučajevima, kada veleprodajni zahtjev obuhvaća dvije veleprodajne usluge od kojih je jedna veleprodajna usluga preduvjet za aktivaciju druge, kašnjenje s realizacijom jedne veleprodajne usluge nužno, s obzirom na povezanost istih, dovodi do kašnjenja i s realizacijom druge veleprodajne usluge. Stoga bi se primjena naknada za kašnjenje u realizaciji trebala primjenjivati samo na uslugu koja je „vodeća“ tj. na uslugu koju je nužno prvo aktivirati i koja je preduvjet za drugu uslugu u složenom veleprodajnom zahtjevu. Ovo iz razloga što do kašnjenja u realizaciji druge veleprodajne usluge nije došlo zbog razloga koji bi bio vezan za predmetnu veleprodajnu uslugu.

4. Rokovi za ispitivanje tehničke mogućnosti i realizaciju BSA usluge

Dosadašnja praksa u ispitivanju tehničke mogućnosti i realizaciji BSA usluge, pokazala je na nužnost revizije postojećih propisanih rokova kao i definicija pojmova Novi korisnik i Postojeći korisnik, kako su oni predviđeni u postojećem tekstu standardne ponude.

HT stoga predlaže redefinirati predmetne pojmove i u skladu s time predvidjeti i rokove za ispitivanje tehničke mogućnosti odnosno realizaciju BSA usluge, na sljedeći način:

- **Postojeći korisnik** – korisnik koji koristi maloprodajnu uslugu HT-a, a za kojeg se traži realizacija veleprodajne usluge koja je po tehničkim kriterijima ista te na istoj tehnologiji kao maloprodajna usluga koju koristi korisnik (npr. za korisnika koji je imao samo javno dostupnu telefonsku uslugu traži se upredena metalna parica za uskopojasnu tehnologiju; za korisnika koji je imao maloprodajni ADSL pristup Internetu 4 Mbit/s traži se BSA usluga za pristup Internetu brzine 4 Mbit/s). Za realizaciju veleprodajne usluge za Postojećeg korisnika predlažemo primijeniti postojeće rokove od 3 radna dana za ispitivanje tehničke mogućnosti odnosno ukupno 5 radnih dana za realizaciju.
- **Novi korisnik** – korisnik za kojeg se traži veleprodajna usluga koja je po tehničkim kriterijima složenija i zahtjevnija od do tada korištene maloprodajne usluge (npr. korisnik koji koristi maloprodajni Internet pristup 4Mbit/s a operator za njega zahtijeva 10 Mbit/s, dodatni PVC, povećanje brzine PVC-a itd.), odnosno ona veleprodajna usluga kod koje se traži ili je po definiciji neophodna promjena tehnologije za njenu realizaciju (npr. vraćanje s VOIP-a na PSTN, izmjena *broadband* porta na *narrowband* port, realizacija veleprodajne usluge kod koje je neophodno prethodno isključenje ISDN usluge itd.) ili ako korisnik uopće nije koristio sličnu uslugu na maloprodajnoj razini (npr. nije imao ADSL, nije imao javno dostupnu telefonsku uslugu itd.) Za realizaciju veleprodajne usluge za Novog korisnika primjerenima smatramo rokove od 5 radnih dana za ispitivanje tehničke mogućnosti odnosno ukupno 15 radnih dana za realizaciju.

Kod realizacije veleprodajnih usluga HT se susreće s praksom da je tražena veleprodajna usluga u odnosu na postojećeg HT-ovog korisnika složenija i zahtjevnija od do tada korištene maloprodajne usluge. Primjerice, kada se kod korisnika koji nije imao širokopojasni pristup internetu (ADSL) ili je imao ADSL brzine 4 Mbit/s, traži BSA brzine 10 Mbit/s potrebno je provjeriti tehničke mogućnosti, te ako one ne zadovoljavaju tražiti alternativnu paricu, što traži dodatne ljudske, vremenske i tehničke resurse. Realizacija usluge po alternativnoj parici zahtijeva izlazak tehničara na teren dva puta, jednom kada se ista provjerava i označava a drugi put kada se obavljaju neophodna ožičenja na dogovoreni datum realizacije. Također postoji cijeli niz tehnički zahtjevnih/složenih rješenja koja su ili zaostaci iz prošlih vremena (npr. ISDN) ili složene/posebno prilagođene suvremene poslovne usluge (npr. NetPhone) za čiju deinstalaciju je neophodan izlazak tehničara na teren kod korisnika. Ovo iziskuje puno više vremena jer dok se stara/postojeća oprema ne deinstalira nova veleprodajna usluga neće raditi. Navedene

aktivnosti ispitivanja tehničke mogućnosti za Nove korisnike nije moguće provesti u roku od 3 radna dana pa HT za navedeno predlaže rok od 5 radnih dana.

5. Definiranje radnog vremena za prijave smetnji u standardnoj ponudi za BSA i ULL

Prema navedenom u Standardnim ponudama za ULL, čl.25/1 i BSA čl.8.5.1(8) *prijave smetnje koje se zaprimе nakon 14:00 u subotu, odnosno nedjeljom ili u dane državnih praznika, vrijeme otklona smetnje počinje teći od sljedećeg radnog dana u 07:00 sati.*

Odgovorne službe pojedinih operatora čija je podrška za otklon smetnji neophodna tehničarima HT-a, prema saznanju HT-a, **uopće ne rade subotom, nedjeljom i u dane državnih praznika i blagdana.** Radi toga tehničari HT-a u periodu od petka nakon 19 h pa do subote u 14h nisu u mogućnosti obaviti radnje neophodne za rješavanje prijavljene smetnje/kvara a rok od 48 sati u okviru kojeg je HT obvezan otkloniti smetnju/kvar unatoč tome teče.

Komentar:

Radno vrijeme za otklon kvara/smetnje kod ULL i BSA usluge je od ponedjeljka u 7:00 do petka u 19:00 te subotom do 14:00 sati, dok je maksimalno vrijeme za otklanjanje kvara/smetnje 48 sati od trenutka započinjanja otklanjanja kvara/smetnje¹⁴ (u slučaju ULL-a) odnosno od trenutka primitka prijave smetnje¹⁵ (u slučaju BSA). Prijaviti kvar/smetnju operator korisnik može do subote u 14:00.

Činjenica je da odgovorne službe pojedinih operatora čiji je podrška neophodna tehničarima HT-a za otklon smetnji/kvara uopće ne rade subotom, nedjeljom i u dane državnih praznika i blagdana, te je stoga tehničarima HT-a nemoguće u pojedinim slučajevima obaviti radnje neophodne za rješavanje prijavljene smetnje/kvara. Tehničari HT-a prilikom obavljanja aktivnosti neophodnih za otklon smetnji/kvara u pojedinim slučajevima moraju imati podršku odgovornih službi operatora korisnika te bez njihove podrške kvar/smetnja ne mogu biti otklonjeni. Ukoliko HT zaprimi prijavu smetnje/kvara u petak iza 19 sati, te ako želi smetnju/kvar otkloniti u propisanom roku od 48 sati, isti mora započeti rješavati u subotu kada odgovorne službe operatora ili nisu uopće dostupne ili su dostupne pa je komunikacija otežana. Provjerom je utvrđeno kako nekoliko operatora korisnika tijekom tih dana uopće ne odgovara na pozive dok je s preostalim operatorima korisnicima tih dana otežana komunikacija. Navedeno je razlog zbog kojeg HT u nekim slučajevima ne može obaviti postavljeni zadatak u propisanom roku od 48 sati. Stoga, kod prijave smetnji/kvara koji se zaprimе nakon 19:00 sati u petak odnosno subotom ili nedjeljom ili u dane državnih praznika, vrijeme otklona smetnje/kvara trebalo bi početi teći od sljedećeg radnog dana u 07:00 sati. U suprotnom, HT je u nepovoljnijem položaju u odnosu na druge operatore korisnike budući da neotklanjanje smetnji/kvara u propisanom roku od 48 sati, znači da je HT je tada dužan operatoru korisniku isplatiti naknadu za zakašnjenje propisanu Standardnim ponudama za ULL i BSA.

Prijedlog:

¹⁴ Članak 2.5. stavak 1, Standardne ponude za ULL

¹⁵ Članak 8.5.1, stavak 8. Standardne ponude za BSA

Budući da odgovorne službe operatora korisnika čija je podrška neophodna tehničarima HT-a koji rade na otklonu prijavljenih smetnji/kvara ne rade subotom, tada HT tehničar niti nema mogućnosti rješavanje te smetnje/kvara. Radi toga, potrebno je u okviru analiza ULL i BSA tržišta utvrditi da *kod prijave smetnji/kvara koji se zaprimе nakon 19:00 sati u petak odnosno subotom ili nedjeljom ili u dane državnih praznika, vrijeme otklona smetnje počinje teći od sljedećeg radnog dana u 07:00 sati.*

6. Rok za pravovremeno priopćavanje HT-u zadržavanja prava na naknade za kašnjenje

Postojeće standardne ponude za BSA i ULL uslugu ne predviđaju u kojem je roku po realizaciji veleprodajne usluge sa zakašnjenjem operator dužan priopćiti HT-u da zadržava pravo na ugovornu kaznu. Stoga se u konkretnom slučaju primjenjuje Zakon o obveznim odnosima, članak 353. stavak 3., koji propisuje da je operator navedeno dužan učiniti „bez odgađanja“.

Budući da su se u praksi pojavile nejasnoće oko tumačenja pojma „bez odgađanja“, HT predlaže da se izričito definira pravilo koje je uspostavljeno u praksi HT-a, odnosno da operator korisnik ima pravo na naknade za kašnjenje pod uvjetom da je u roku od 30 dana od isteka mjeseca u kojem je usluga realizirana sa zakašnjenjem, pisanim ili elektroničkim putem priopćio HT-u da zadržava pravo na naknade za kašnjenje.

7. Predviđanje roka valjanosti jedinstvene izjave krajnjeg korisnika o raskidu ugovora s postojećim operatorom

Potrebno je uvesti rok valjanosti jedinstvene izjave krajnjeg korisnika na maksimalno 30 dana od datuma davanja potpisa na izjavi od strane krajnjeg korisnika. Ukoliko bi rok valjanosti jedinstvene izjave bio duži od 30 dana otvorile bi se mogućnosti zlouporabe i manipuliranja izjavama od strane operatora i u odnosu na krajnjeg korisnika i u odnosu na postojećeg operatora.

30 dana smatramo dovoljnim za administrativne radnje na strani operatora prije podnošenja zahtjeva operatoru pružatelju usluge (i HT-u i drugim operatorima) te realizaciju samog procesa aktivacije usluge te iz tih razloga nema potrebe za duljim rokom važenja jedinstvene izjave.

Također, na sam dan slanja jedinstvene izjave postojećem operatoru, postojeći operator u svojim sustavima radi provjeru postojanja ugovora s obveznim trajanjem. Novi operator trebao bi biti obavezan odmah nakon dobivene suglasnosti postojećeg operatora podnijeti HT-u zahtjev za aktivacijom tražene veleprodajne usluge jer krajnji korisnik može u međuvremenu s postojećim operatorom sklopiti novi ugovor s obveznim trajanjem (u praksi se tako događalo da operator od krajnjeg korisnika ishodi potpisanu izjavu u određenom mjesecu te u istom mjesecu dobije suglasnost postojećeg operatora, no da bi tek u nakon dva dodatna mjeseca tražio aktivaciju veleprodajne usluge, pri čemu je krajnji korisnik u međuvremenu s postojećim operatorom sklopio novi ugovor s obveznim trajanjem).

Također, ukoliko bi izjava krajnjeg korisnika vrijedila duže tada bi krajnji korisnik danom izjavom bio vezan za jednog operatora koji bi u kasnijem periodu mogao ponovno koristiti danu izjavu iako to nije bila namjera krajnjeg korisnika (npr. ukoliko prvi operator na vrijeme ne iskoristi dobivenu izjavu i ne pruži krajnjem korisnik traženu uslugu, krajnji korisnik se u međuvremenu može odlučiti za nekog trećeg pružatelja usluge, a dugim periodom važenja izjave mogao bi nakon nekog vremena bez svojeg znanja i volje biti prebačen kod operatora kojem je prvo potpisao izjavu).

Budući da se naknade za kašnjenje za davanje suglasnosti na jedinstvenu izjavu izračunavaju na temelju veleprodajne usluge koju će operator tražiti s predmetnom izjavom, potrebno je definirati da obveza snošenja naknada za kašnjenje u dostavljanju supotpisane izjave postoji isključivo u slučaju ako operator zaista i zatraži veleprodajnu uslugu od HT-a. U protivnom, ako operator nije tražio veleprodajnu uslugu jer je korisnik u međuvremenu odustao od sklapanja ugovora s njim, tada on niti ne trpi štetu zbog kašnjenja u dostavljanju izjave. Ujedno, a kako bi se u praksi jednostavnije računale naknade za kašnjenje u dostavljanju supotpisa na izjavama, predlažemo propisati obvezu da operator korisnik prilikom dostave jedinstvene izjave na suglasnost upiše na izjavu koju će veleprodajnu uslugu tražiti. U tu svrhu je potrebno proširiti jedinstvenu izjavu sa sljedećim:

Tražena veleprodajna usluga:

- CPS
- WLR
- ULL
- BSA
- NBSA

8. DELT/SELT mjerenja na zahtjev operatora izvan standardne procedure u rokovima od 3h

Sukladno Standardnoj ponudi za BSA, čl. 8.5. točka 7. HT je obavezan *na zahtjev Operatora korisnika, a prije nego isti formalno podnese zahtjev za otklon kvara, izvršiti SELT (DELT) mjerenja, bez naknade, i u roku od 3 sata dostaviti Operatoru korisniku rezultate izvršenog mjerenja.*

Komentar:

Poticaj za uvođenje navedene obveze u Standardnu ponudu za BSA bio je smanjiti broj neosnovanih prijava kvarova od strane operatora korisnika, jer bi operator korisnik prije nego podnese zahtjev za prijavu kvara imao mogućnost od HT-a dobiti sve relevantne informacije o kvaru. Pokazalo se međutim, u posljednje dvije godine od kada je navedena obveza sastavni dio Standardne ponude za BSA, kako se obvezom HT-a da izvrši SELT (DELT) mjerenja prije nego operator korisnik podnese formalni zahtjev za otklon kvara, uopće ne smanjuje broj nepotrebnih prijava kvarova tj. ne postiže se svrha radi koje je ova obveza postala sastavni dio Standardne ponude za BSA.

Važno je istaknuti kako HT ima udaljeni pristup HT-ovom DSLAM-u, međutim nema pristup CP opremi operatora korisnika koja se nalazi kod njegovog krajnjeg korisnika. Iz tog razloga HT niti ne može napraviti nikakva posebna mjerenja udaljenim putem, a koje ne bi mogao napraviti i sam operator korisnik iz svog nadzornog centra. Naime, preduvjet za pružanje BSA usluge krajnjem korisniku je uvođenje odgovarajućih sustava podrške na strani operatora korisnika koji među ostalim imaju mogućnost „udaljenog nadzora“. Operatori korisnici stoga, moraju imati mogućnost „udaljenog nadzora“ iz svog nadzornog centra, pa kada dođe do smetnje/kvara i operator korisnik ne može obaviti predmetna mjerenja iz svog nadzornog centra, to isto ne neće moći učiniti niti HT. Upravo je to i razlog zašto operatori korisnici uopće ne koriste ovu mogućnost te je tako u dvogodišnjem razdoblju od kad je obveza uvedena bilo sveukupno dva zahtjeva operatora korisnika da se izvrše SELT (DELT) mjerenja.

S obzirom da se pokazalo kako nema potrebe za ovom obvezom niti je postignuta svrha radi koje je ona uvedena istu je potrebno izbrisati kao obvezu iz Standardne ponude za BSA.

Prijedlog:

U okviru postupka analize BSA tržišta, tražiti brisanje te obveze za HT iz Standardne ponude za BSA.

9. Potvrđivanje prebacivanja upredene metalne parice

Sukladno Standardnoj ponudi za ULL, čl. 6.4.2. („Proces priključenja“) HT ima obvezu *kod izdvajanje petlje pozivom na broj telefona 0800 xxxx Operatora korisnika Standardne ponude, potvrdi prebacivanje upredene metalne parice te do trenutka izvršenja svojih obveza nema pravo na naplatu naknada za otklanjanje kvarova nastalih u T-Comovoj mreži ili mreži Operatora korisnika Standardne ponude. U slučaju da Operatori korisnici Standardne ponude distribuiraju analogni signal, T-Com je dužan kod izdvajanja petlje potvrditi prebacivanje upredene metalne parice, izvršenjem poziva s prebačene parice na MDF-u, na broj automatskog glasovnog centra Operatora korisnika Standardne ponude gdje bi se DTMF tonovima signalizirao ULL ID prenesene parice.*

Komentar:

Navedena je obveza nepotrebna u Standardnoj ponudi za ULL iz razloga što:

1. se potvrđivanjem prebacivanja upredene metalne parice na način kako je opisano ne preveniraju pogreške do kojih dolazi uslijed izdvajanje lokalne petlje,
2. analogne usluge s tehnološkog stajališta sve se manje koriste i postaju stvar prošlosti, a operatori korisnici prelaze na tehnologije koje se temelje na širokopojasnom pristupu,
3. potrebu za potvrđivanjem prebacivanja upredene metalne parice na ovaj način ima samo jedan operator korisnik dok svi ostali uopće ne mogu podržati taj proces s time da niti taj operator korisnik ne može podržati predmetnu funkcionalnost u potpunosti.

Aktivnost koja je propisana Standardnom ponudom za ULL podrazumijeva da tehničar HT-a kad izdvoji lokalnu petlju mora ručno nazvati broj telefona 0800 xxx operatora korisnika. Time se potvrđuje samo ispravnost elektroničke komunikacijske mreže u dijelu od MDF-a do HDF-a te do uređaja u prostorima operatora korisnika ali ne i pristupni dio mreže od MDF-a do krajnjeg korisnika. Iz tog razloga, pogreške do kojih dolazi uslijed izdvajanja lokalne petlje kao što je primjerice kvar mrtve linije ne mogu se izbjeći potvrđivanjem prebacivanja upredene metalne parice na ovaj način.

Pokazalo se u prethodnom razdoblju od kada je ova odredba sastavni dio Standardne ponude za ULL kako potrebu za potvrđivanjem prebacivanja upredene metalne parice na opisani način ima samo jedan operator korisnik, s time da niti on ne može uvijek podržati propisanu proceduru, dok ostali operatori korisnici ne mogu uopće podržati navedeni proces. Prilikom izdvajanja lokalne petlje te zvanja s iste da se potvrdi ULL ID potrebno je

zadovoljiti nekoliko bitnih uvjeta koje ne ovise o HT-u već o aktivnostima operatora korisnika te opremi koju isti koristi:

- ožičenje na HDF razdjelniku prema jezgrenoj mreži operatora korisnika i
- jezgrena mreža operatora korisnika spremna za prihvrat korisnika da bi se mogao ostvariti poziv prema broju.

Ukoliko operator korisnik ne provede navedene aktivnosti niti koristi odgovarajuću opremu, proces ne može biti podržan. S druge pak strane, navedena obveza je na snazi i HT mora imati spreman i proces i ljude koji će obvezu prema potrebi izvršiti pa se, obzirom na mali broj slučajeva u kojima se ova obveza mora primijeniti, postavlja pitanje efikasnog korištenja resursa kao i opravdanosti postojanja navedene obveze. Također, treba uzeti u obzir da se pri izvršavanju navedene obveze radi o ručnom radu tehničara koji se sastoji u „tipkanju“ DTMF tonova što unosi mogućnost ljudske pogreške.

I na kraju ističemo kako analogne usluge postaju stvar prošlosti s tehnološkog stanovišta jer se iste gase i prelaze na tehnologije koje se baziraju na širokopojasnu prijenosu. Operatori korisnici koji koriste uslugu izdvojenog pristupa širokopojasnoj lokalnoj petlji od svog MDF-a do krajnjeg korisnika ne distribuiraju analogni signal, stoga oprema koju posjeduje djelatnik HT-a prilikom izdvajanja parice nema ton slobodnog biranja već se čuje signal modema.

Prijedlog:

U okviru analize ULL tržišta predlažemo da se navedena obveza briše iz Standardne ponude za ULL.

10. Prijedlog izmjena Standardne ponude za ULL koji je HT podnio dana 9. svibnja 2012. godine

Komentar:

HT je dana 9. svibnja 2012. godine podnio HAKOM-u prijedlog izmjene Standardne ponude za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji (dalje u tekstu: Standardna ponuda za ULL) koji se sastojao od dva dijela: prvi dio prijedloga bio je vezan za uvođenje FTTN koncepta i drugi dio prijedloga bio je vezan za ostale izmjene. HAKOM je dana 18. srpnja 2012. godine donio djelomično rješenje, (Klasa: UP/I-344-01/12-05/10; Urbroj: 376-12/VŠ-12-3 (MW)) kojim je odbio prijedlog izmjena Standardne ponude za ULL u odnosu na FTTN dio, dok je u odnosu na drugi dio izmjena naveo *kako se pokreće postupak izmjene navedene Standardne ponude*. Budući da HAKOM do dana pisanja ovih komentara na prijedloge odluka za tržište 4 i 5 nije započeo postupak izmjene Standardne ponude za ULL u odnosu na drugi dio prijedloga izmjena Standardne ponude za ULL od dana 9. svibnja 2012. godine, HT koristi priliku u ovim komentarima podsjetiti HAKOM na taj prijedlog HT-a koji ovim putem ponavlja. HT pritom ističe kako ostaje pri svim iznesenim prijedlozima iz drugog dijela svog prijedloga od dana 9. svibnja 2012. godine, s manjim modifikacijama prvotnog prijedloga u točkama 8b i 8c, kako je izneseno niže u tekstu pod navedenim točkama.

10a Tehnički uvjeti kolokacije vezani uz kolokacijski prostor

Članak 10. pod nazivom „Kolokacija“, stavak 10.1. „Fizička kolokacija“, podnaslov: „Tehnički uvjeti kolokacije vezani uz kolokacijski prostor“ stavak koji definira obračun klimatizacije i utroška električne energije sada glasi kako slijedi:

„Troškove korištenja klimatizacijske opreme, koji čine trošak potrošene električne energije i trošak redovnog održavanja klimatizacijskog uređaja, snose svi Operatori korisnici Standardne ponude koji dijele zajedničku unutrašnju kolokaciju proporcionalno broju aktivnih „portova“ na opremi svakog Operatora korisnika kolokacijskog prostora. T-Com je dužan svaki mjesec prema broju aktivnih „portova“ svakog Operatora korisnika Standardne ponude koji koriste unutarnji kolokacijski prostor izračunati postotak od ukupnog broja aktivnih „portova“ svih Operatora korisnika Standardne ponude, te prema tom postotku podijeliti mjesečni trošak održavanja. Visina troška godišnjeg održavanja klimatizacijske opreme određena je iznosom koji T-Com plaća ovlaštenom serviseru za održavanje vlastite klimatizacijske opreme uvećan za administrativne troškove.“

Komentar:

HT predlaže izmjenu ovog dijela Standardne ponude za ULL radi pojednostavljena procesa kod obračuna klimatizacije i utroška električne energije. Konkretno, prema važećoj Standardnoj ponudi za ULL, HT obavlja obračun svaki mjesec, za svakog pojedinog operatora korisnika i za svaku pojedinu kolokaciju. Također, jedan radnik navedene poslove obračuna obavlja 5-7 dana svakog mjeseca. S obzirom na navedeno, kako bi se smanjila potreba za ručnim radom i izbjegle moguće greške koje iz toga proizlaze, predlažemo da se obračun klimatizacije i utroška električne energije vrši dva puta godišnje umjesto svaki mjesec.

Prijedlog:

Predlažemo ispod podnaslova „Tehnički uvjeti kolokacije vezani uz kolokacijski prostor“ stavak koji definira obračun klimatizacije i utroška električne energije izmijeniti na način da glasi kako slijedi:

„Troškove korištenja klimatizacijske opreme, koji čine trošak potrošene električne energije i trošak redovnog održavanja klimatizacijskog uređaja, snose svi Operatori korisnici Standardne ponude koji dijele zajedničku unutrašnju kolokaciju proporcionalno broju aktivnih „portova“ na opremi svakog Operatora korisnika kolokacijskog prostora. T-Com je dužan svaki mjesec slati obračun sukladno podatku iz prethodnog obračunskog razdoblja prema broju aktivnih „portova“ svakog Operatora korisnika Standardne ponude koji koriste unutarnji kolokacijski prostor. Troškovi korištenja klimatizacijske opreme a na osnovu broja aktivnih portova obračunat će se dva puta godišnje. Visina troška godišnjeg održavanja klimatizacijske opreme određena je iznosom koji T-Com plaća ovlaštenom serviseru za održavanje vlastite klimatizacijske opreme uvećan za administrativne troškove.“

10b Jednokratne naknade za stavljanje na raspolaganje i priključenje te otkazivanje i isključenje

Članak 13. pod nazivom: „Cijene usluga“, stavak 13.1. „Usluga izdvojenog pristupa lokalnoj petlji“, 13.1.1. „Stavljanje na raspolaganje i priključenje“ i 13.1.2. „Otkazivanje i isključenje“ (str. 62 Standardne ponude za ULL), tablica koja definira cijene jednokratnih naknada za stavljanje na raspolaganje i priključenje kao i tablica koja definira otkazivanje i isključenje glase:

13.1.1. Stavljanje na raspolaganje i priključenje

	cijena bez PDV-a, (jednokratno)
upredena metalna parica za uskopojasnu prijenosnu tehnologiju	31,15 HRK
upredena metalna parica za širokopojasne prijenosne tehnologije	31,15 HRK

13.1.2. Otkazivanje i isključenje

	cijena bez PDV-a, (jednokratno)
upredena metalna parica za uskopojasnu prijenosnu tehnologiju	31,15 HRK
upredena metalna parica za širokopojasne prijenosne tehnologije	31,15 HRK

Komentar:

Trenutna podjela jednokratnih naknada za stavljanje na raspolaganje i priključenje te otkazivanje i isključenje upredene metalne parice s obzirom na tehnologiju izdvojene upredene metalne parice za uskopojasne i širokopojasne tehnologije nije odgovarajuća iz aspekta troškova koje HT ima prilikom stavljanja na raspolaganje i priključenja i otkazivanja i isključenja krajnjih korisnika na zahtjev Operatora korisnika budući da trošak tih usluga ovisi o činjenici da li se radi o novoj ili postojećoj parici, odnosno da li je potreban odlazak tehničara kod krajnjeg korisnika ili ne. Naime, trošak koji HT snosi radi usluge stavljanja na raspolaganje i priključenje i usluge isključenja upredene metalne parice, a time posljedično i cijena jednokratnih naknada, ovise o utrošku vremena koje je potrebno za odrađivanje aktivnosti koje je potrebno obaviti da bi se stavljanje na raspolaganje i priključenje te isključenje upredene metalne parice obavilo. Usluge koje uključuju odlazak tehničara na lokaciju kod krajnjeg korisnika nužne su u slučajevima kada se realizira nova do tada nekorisćena upredena metalna parica ili se radi poštivanja pravila spektralne kompatibilnosti za širokopojasne usluge mora aktivirati nova alternativna parica. HT naglašava da se usluga otkazivanja i isključenja naplaćuje samo u slučaju takvog zahtjeva Operatora korisnika i ne odnosi se na slučajeve kada krajnji korisnik mijenja Operatora.

Ovim prijedlogom HT predlaže izmjenu logike izračuna jednokratnih naknada za stavljanje na raspolaganje i priključenje te otkazivanje i isključenje upredene metalne parice, vodeći računa o trošku koji proizlazi iz aktivnosti potrebnih za uključivanje nove odnosno postojeće upredene metalne parice. Budući da se radi o različitim aktivnostima te samim time i različitim vremenima i trošku, HT smatra da bi jednokratne naknade trebalo definirati sukladno terminu postojeće odnosno nove parice. Osim toga, potrebno je napomenuti kako bi se predloženom izmjenom jednokratnih naknada za stavljanje na raspolaganje i priključenje te otkazivanje i isključenje izjednačio način definiranja naknada iz ove Standardne ponude sa Standardnom ponudom HT-a za uslugu veleprodajnog

širokopojasnog pristupa¹⁶. Također, i praksa dostupna sa stranica Cullen International-a u kontekstu jednokratnih naknada spominje termine *existing* i *new loop*, te bi uz usvajanje ovog prijedloga prikaz cijena HT-a bio usklađen s drugim zemljama EU.

Nadalje, trenutno važeće naknade propisane u Standardnoj ponudi za ULL za uslugu stavljanja na raspolaganje i priključenje, otkazivanje i isključenje upredene metalne parice znatno su ispod troškova koje HT ima pri utrošku vremena za obavljanje aktivnosti koje su uključene u te usluge. HT je napravio kalkulaciju troškova za usluge stavljanja na raspolaganje i priključenje, otkazivanje i isključenje upredene metalne parice te ih naveo u tablici niže. Ukoliko je HAKOM-u potreban detaljan izračun, HT će mu isti po potrebi dostaviti. Navedeni trošak izračunat je na način da je uzet u obzir prosječan utrošak vremena iz 2011. godine za aktivnosti koje su potrebne kako bi se realizirala pojedina usluga počevši od rada na razdjelniku, a po potrebi i u pristupnoj mreži (na izvodu), s uračunatim potrebnim vremenom za dolazak na lokaciju. Budući da se radi o prosjeku vremena, broj događaja stavljanja na raspolaganje i priključenje veći je od broja događaja za otkazivanje i isključenje, te je sukladno tome i prosječno utrošeno vrijeme stavljanja na raspolaganje i priključenje niže u odnosu na prosječno vrijeme otkazivanje i isključenje, bez obzira što se radi o istim aktivnostima. Upravo je to razlog zašto je trošak HT-a za otkazivanje i isključenje veći od troška stavljanja na raspolaganje i priključenje. Napominjemo da je HT u izračun cijena uključio postotak za opće i administrativne troškove u iznosu od 12,84% prema revidiranim financijskim izvještajima za 2011.godinu.

Usluga	Trošak [kn]	Opći administrativni troškovi [kn] 12,84%	Cijena po usluzi [kn]
Stavljanje na raspolaganje i priključenje postojeće upredene metalne parice	77,23	9,92	87,15
Stavljanje na raspolaganje i priključenje nove upredene metalne parice	251,96	32,35	284,31
Otkazivanje i isključenje	101,87	13,08	114,95

Zaključno, u tablici iz priloga ovih komentara navedene su trenutno važeće cijene za priključenje upredene metalne parice te je iz nje vidljivo kako prosječna cijena u zemljama EU 27 iznosi **335,75** kuna za postojeću paricu odnosno **723,27** kuna za novu paricu¹⁷. Stoga proizlazi kako je važeća cijena navedena u Standardnoj ponudi u usporedbi s drugim zemljama unutar EU daleko najniža cijena stavljanja na raspolaganje i priključenje upredene metalne parice. Čak i u slučaju da HAKOM usvoji HT-ov prijedlog novih cijena za navedene usluge iste bi također bile među najnižim cijenama u odnosu na zemlje EU 27.

¹ Na strani 46 Standardne ponude za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa nalazi se Cjenik jednokratnih naknada za veleprodajni širokopojasni pristup na temelju ADSL tehnologije u slučaju kada Krajnji korisnik ostvaruje Osnovni pristup mreži putem usluge Operatora korisnika. U navedenom Cjeniku pravi se razlika između stavke *Aktivacija ADSL pristupa (novi korisnici)* i *Aktivacija ADSL pristupa (postojeći korisnici)*.

¹⁷ prilikom preračunavanja EUR u kune uzeli smo u obzir srednji tečaj HNB na dan 24.4.2013. koji za 1EUR iznosi 7,597582 kn

Prijedlog:

Slijedom svega navedenog, HT predlaže izmjenu jednokratnih naknada za stavljanje na raspolaganje i priključenje te jednokratnih naknada za otkazivanje i isključenje upredenih metalnih parica kako slijedi:

13.1.1. Stavljanje na raspolaganje i priključenje

	<i>cijena bez PDV-a, (jednokratno)</i>
<i>Stavljanje na raspolaganje i priključenje postojeće upredene metalne parice</i>	<i>87,15 HRK</i>
<i>Stavljanje na raspolaganje i priključenje nove upredene metalne parice</i>	<i>284,31 HRK</i>

13.1.2. Otkazivanje i isključenje

	<i>cijena bez PDV-a, (jednokratno)</i>
<i>Otkazivanje i isključenje</i>	<i>114,95 HRK</i>

10c Mjesečna najamnima za usluge kolokacije

U trenutno važećoj Standardnoj ponudi za ULL u poglavlju 13. pod nazivom „Cijene“, 13.3. „Usluga kolokacije“, 13.3.3. „Mjesečna najamnina“, glasi kako slijedi:

Mjesečna najamnina za unutrašnji ili vanjski kolokacijski prostor određuje se u okviru ponude. Svaki Operator korisnik Standardne ponude mora platiti mjesečnu najamninu po m² za korišteni kolokacijski prostor.

Mjesečna najamnina po m² određuje se prema lokaciji na kojoj se nalazi kolokacijski prostor, te iznosi:

Grad Zagreb – 86,18 kn/m²

Zagrebačka županija – 70,90 kn/m²

Veliki gradovi (Rijeka, Split, Osijek) – 75,99 kn/m²

Županije velikih gradova (Rijeka, Split, Osijek) – 56,19 kn/m²

Ostala županijska središta – 35,82 kn/m²

Mjesta unutar ostalih županijskih središta – 16,01 kn/m²

Komentar:

Standardnom ponudom za ULL definirane cijene najma kolokacijskog prostora temelje se na cijenama određenim Rješenjem HAKOM-a od 29. rujna 2010. godine, KLASA:UP/I-344-01/10-01/459, URBROJ:376-10-04-12 NC/VŠ/IF.

Na osnovu prikupljenih podataka te dostupnih informacija iz Javnih natječaja i Službenih glasnika lokalnih uprava¹⁸ u kojima su definirane početne cijene za licitaciju najma poslovnog prostora, proizlazi kako su važeće cijene u kategoriji 5 Standardne ponude (Ostala županijska središta – 35,82 kn/m²) i kategoriji 6 (Mjesta unutar ostalih županijskih središta – 16,01 kn/ m²) daleko ispod cijena koje se kreću na tržištu nekretnina. Uzimajući u obzir tu činjenicu kao i okolnost da je od posljednjeg definiranja cijena mjesečnih najamnina došlo i do izmjene WACC-a (trenutno iznosi 11,05%) kao i do izmjene u trošku čišćenja (u međuvremenu taj je trošak porastao s 5,65 kn/m² na 8,34 kn/m²), HT predlaže izmjenu iznosa mjesečnih najamnina za unutrašnji ili vanjski kolokacijski prostor kako je niže navedeno.

Dodatno, HT predlaže preraspodjelu gradova te ukidanje zasebne kategorije „Ostala županijska središta“. Naime, primjera radi, sukladno trenutno važećoj Standardnoj ponudi za ULL peratori korisnici za najam kolokacijskog prostora u Pazinu plaćaju T-Comu 16,01 kn/m² a prosječna početna cijena najma prije licitacije sukladno već navedenim dokumentima iz Javnih natječaja i Službenih glasnika lokalnih uprava iznosi 87 kn. Zbog takvih i sličnih primjera nužno je izvršiti preraspodjelu gradova na sljedeći način:

- **Kategoriju četiri** "*Županije velikih gradova (Rijeka, Split, Osijek)*" - predlažemo izmijeniti s „*Županije velikih gradova (Rijeka, Split, Osijek) i ostala županijska središta*“. Ovom izmjenom kategorija četiri pokriva i centre ostalih županija kao što su npr. Pazin s početnom cijenom najma 87 kn ili Sisak s početnom cijenom najma 49 kn. Također, ova kategorija pokriva gradove kao što su Dubrovnik, Šibenik, Zadar za koje nisu dostupni podaci o cijeni najma ali je za pretpostaviti (radi kretanja cijena nekretnina na tržištu) da su te cijene znatno više od cijena koje se trenutno nalaze u Standardnoj ponudi.
- **Kategorija šest:** Prebacivanjem gradova iz kategorije "*Ostala županijska središta*" u četvrtu kategoriju „*Županije velikih gradova*“, kategorija "*Mjesta unutar ostalih županijskih središta*" bi postala kategorija pet s cijenom od 35,82 kn/m². U ovu kategoriju ulaze naselja kao npr. Pula s prosječnom cijenom najma od 100 kn, Umag s prosječnom cijenom najma od preko 50 kn, Kutina s početnom cijenom najma od 49 kn, Prelog s početnom cijenom najma 52 kn. Također u ovu kategoriju spadaju gradovi kao što su: Rovinj, Zabok, Ivanić Grad, i ostali gradovi s većim brojem domaćinstava a također i s većom cijenom najma prostora od strane lokalnih uprava čime su isplativi Operatorima korisnicima. Stoga je za takva naselja je opravdano sagledati i veću cijenu najma kolokacijskog prostora.

¹⁸ Popis glasila lokalnih uprava i javnih natječaja s informacijama o početnim cijenama najma prostora:

1. Javni natječaj za davanje u zakup poslovnih prostora, Grad Krapina, 5. veljače 2010.
2. Javni natječaj za davanje u zakup poslovnih prostora, Grad Zadar 12. ožujka 2012.
3. Javni natječaj za davanje u zakup poslovnih prostora, Grad Šibenik, 20. ožujka 2012.
4. Javni natječaj za davanje u zakup poslovnih prostora, Grad Dubrovnik, 23. siječnja 2012.
5. Službeni glasnik – Grad Vinkovci Broj 7/99
6. Odluka Grada Vukovara, Klasa: 372-01/99-01/07, Ur. Broj 2188/02-02-99-1 od 14. listopada 1999.
7. Službene novine Grada Požege broj 18/09
8. Službeni glasnik Grada Bjelovara, Broj 11, 22. listopada 2009
9. Službeni glasnik Sisačko – Moslavačke županije Grad Sisak, Broj 1, 22. siječnja 1998.
10. Glasnik Grada Koprivnice, Broj 2/06
11. Službene novine Grada Pazina, Broj 17/06
12. Službene novine grada Pule, broj 10/03
13. Službeni vjesnik Grada Gospića, broj 1/08
14. Službene novine Grada Umaga, Broj 4, 1.lipnja 2007.

Prijedlog kategorija s gradovima i promijenjenim cijenama s obzirom na promjenu vrijednosti stavke troška kapitala kao i promjene sekundarnog troška čišćenja prostora po m² bi bio slijedeći:

Područje:	Prosječna izlicitirana cijena najma	Vezani troškovi (čišćenje)	Trošak kapitala (11,05%)	Cijena po m ²
Grad Zagreb	70,5	8,34	8,71	87,55
Zagrebačka županija	57	8,34	7,22	72,56
Veliki gradovi (Rijeka, Split, Osijek)	61,5	8,34	7,72	77,56
Županije - velikih gradova (Rijeka, Split, Osijek) i ostala županijska središta	44	8,34	5,78	58,12
Mjesta unutar ostalih županija	26	8,34	3,79	38,13

Prijedlog

S obzirom na prethodno navedeni, HT predlože izmjenu mjesečnih najamnina za unutrašnji ili vanjski kolokacijski prostor kao i preraspodjelu kategorija tako da navedeni članak 13.3.3. Standardne ponude za ULL glasi kako slijedi:

„Mjesečna najamnina za unutrašnji ili vanjski kolokacijski prostor određuje se u okviru ponude. Svaki Operator korisnik Standardne ponude mora platiti mjesečnu najmninu po m² za korišteni kolokacijski prostor. Minimalna veličina kolokacijskog prostora za izdvojeni pristup lokalnoj petlji iznosi 2 m².

Mjesečna najamnina po m² određuje se prema lokaciji na kojoj se nalazi kolokacijski prostor, te iznosi:

Grad Zagreb – 87,55 kn/m²

Zagrebačka županija – 72,56 kn/m²

Veliki gradovi (Rijeka, Split, Osijek) – 77,56 kn/m²

Županije velikih gradova (Rijeka, Split, Osijek) i ostala županijska središta – 58,12 kn/m²

Mjesta unutar ostalih županija – 38,13 kn/m²“

10d Naknade za naknadna odbijanja prethodno prihvaćenih zahtjeva za ULL uslugu

Članak 15.5. pod nazivom: „Naknade za naknadna odbijanja prethodno prihvaćenih zahtjeva za uslugom izdvojenog pristupa lokalnoj petlji“ sada glasi kako slijedi:

„Ukoliko T-Com unutar roka iz članka 6.2. ove Standardne ponude izričito ne odbije zahtjev za izdvajanjem lokalne petlje, zahtjev se smatra prihvaćenim od strane T-Coma i T-Com je obavezan izvršiti realizaciju izdvajanja lokalne

petlje u roku iz navedenog članka. Ukoliko T-Com nakon isteka roka iz članka 6.2. ove Standardne ponude naknadno odbije već prihvaćeni zahtjev za izdvajanjem lokalne petlje te time prekorači prag od 0,5% od ukupnog broja realiziranih zahtjeva, T-Com je dužan Operatoru korisniku Standardne ponude isplatiti jednokratnu naknadu od 500 kn po svakom pojedinom naknadno odbijenom zahtjevu.“

Komentar:

Radi sve većeg broja zahtjeva za upredenim metalnim paricama namijenjenim za pružanje širokopojasnih usluga od strane Operatora korisnika kao i zahtjeva za potrebnim proširenjima privodnih dijelova mreže, uspostavilo se kako je postojeća stopa tolerancije propisana Standardnom ponudom za naknadna odbijanja prethodno prihvaćenih zahtjeva u iznosu od 0,5% od ukupnog broja realiziranih zahtjeva (uključenih lokalnih petlji) izuzetno niska. Naime, za pojedine upredene metalne parice je nemoguće potvrditi mogućnost spajanja širokopojasnih usluga bez izlaska djelatnika T-Com-a na teren te ponekad i potrebnih mjerenja koja su nužna prilikom izdvajanja, stoga se u tom koraku zaključi nedovoljna kvaliteta parice koja za sobom nužno povlači odbijanje zahtjeva za izdvajanjem lokalne petlje iako je već unutar propisanog roka isti zahtjev već bio prihvaćen. Osim navedenog, slučaj naknadnog odbijanja zahtjeva može se dogoditi i zbog grešaka koje su posljedica neažurnosti podataka u raznim sustavima podrške, IT sustavima te bazama HT-a. Naime, iz objektivnih razloga nemoguće je postići 100% ažurnost sustava. Iz svega gore navedenog, T-Com smatra da je sadašnja stopa tolerancija od 0,5% za naknadna odbijanja prethodno prihvaćenih zahtjeva nedostatna te predlaže povećanje praga stope tolerancije na 3%.

Prijedlog:

Predlažemo izmjenu na način da članak 15.5. glasi:

„Ukoliko T-Com unutar roka iz članka 6.2. ove Standardne ponude izričito ne odbije zahtjev za izdvajanjem lokalne petlje, zahtjev se smatra prihvaćenim od strane T-Coma i T-Com je obvezan izvršiti realizaciju izdvajanja (uključenje) lokalne petlje u roku iz navedenog članka. Ukoliko T-Com nakon isteka roka iz članka 6.2. ove Standardne ponude naknadno odbije već prihvaćeni zahtjev za izdvajanjem lokalne petlje te time prekorači prag od 3% od ukupnog broja realiziranih zahtjeva (uključenih lokalnih petlji) u razdoblju od jedne kalendarske godine, T-Com je dužan Operatoru korisniku Standardne ponude isplatiti jednokratnu naknadu od 500 kn po svakom pojedinom naknadno odbijenom zahtjevu.“

10e Opći uvjeti kolokacije vezani uz kolokacijski prostor

Članak 10.1. pod nazivom „Fizička kolokacija u zasebnoj kolokacijskoj sobi - Opći uvjeti kolokacije vezani uz kolokacijski prostor“, stavak 7. glasi kako slijedi:

„Ovisno o narudžbi Operatora korisnika Standardne ponude, kolokacijski prostor može imati najmanje 2m² do najviše 8m² (povećanje po 1m²). T-Com će pružiti Operatoru korisniku Standardne ponude podatke o kolokacijskoj sobi, odnosno prostoru, kao što su visina sobe ili opterećenje poda, sustav grijanja, pristup vodi i sl.“

Komentar:

Prije svega ističemo kako Operatori korisnici sve češće podnose zahtjeve za proširenjem kolokacijskog prostora na određenim lokacijama pri čemu se većina tih zahtjeva odnosi na urbana područja. Prema važećem tekstu Standardne ponude T-Com nema pravo ustupiti Operatorima korisnicima veći prostor čak i onda kada za to postoji realna mogućnost. Kako bi se što više izašlo u susret Operatorima korisnicima, T-Com predlaže izmjenu teksta Standardne ponude na način da se tamo gdje je to moguće pruži usluga kolokacije na površini većoj od trenutno maksimalne 8m², uz preduvjet da postoji pisani zahtjev Operatora korisnika za većom površinom kao i mogućnost realizacije tog zahtjeva od strane T-Coma.

Prijedlog:

HT predlaže u članku 10.1. navedeni stavak 7. dopuniti na način da glasi:

Ovisno o narudžbi Operatora korisnika Standardne ponude, kolokacijski prostor može imati najmanje 2m² do najviše 8m² (povećanje po 1m²), uz iznimku u slučajevima kada Operator korisnik izričito pisanim putem zahtjeva veći prostor a T-Com ga je u mogućnosti osigurati. T-Com će pružiti Operatoru korisniku Standardne ponude podatke o kolokacijskoj sobi, odnosno prostoru, kao što su visina sobe ili opterećenje poda, sustav grijanja, pristup vodi i sl.

PRILOZI

Prilog 1 - vezan uz točku Ad 8/10b

Usporedba cijena jednokratnih naknada za izdvajanje parica

država	aktivacija postojeće parice		aktivacija nove parice	
	euro	kuna	euro	kuna
Austrija	31,50	239,32	109,10	828,90
Belgija	91,93	698,45	51,32	389,91
Bugarska	17,86	135,69	-	-
Cipar	45,07	342,42	90,15	684,92
Češka	51,13	388,46	83,91	637,51
Danska	107,00	812,94	150,00	1.139,64
Estonija	44,61	338,93	44,61	338,93
Finska*	51,35	390,10	390,10	2.963,80
Francuska	56,00	425,46	56,00	425,46
Grčka	21,80	165,63	59,66	453,27
Irska	29,30	222,61	92,39	-
Italija	37,35	283,77	60,10	456,61
Latvija	50,06	380,33	-	-
Litva	28,96	220,03	28,96	220,03
Luksemburg	58,79	446,66	102,69	780,20
Mađarska	-	-	-	-
Malta	59,89	455,02	122,27	928,96
Nizozemska	12,31	93,53	67,74	514,66
Norveška	143,35	1.089,11	-	-
Njemačka	55,80	423,95	62,32	473,48
Poljska	13,51	102,64	35,00	265,92
Portugal	38,00	288,71	-	-
Rumunjska	35,40	268,95	-	-
Slovačka	42,00	319,10	-	-
Slovenija	45,24	343,71	104,28	792,28
Španjolska	24,00	182,34	61,24	465,28
Švedska	58,58	445,07	161,14	1.224,27
Švicarska	37,45	284,53	33,79	256,72
Velika Britanija	41,54	315,60	63,36	481,38

Izvor: Cullen International February 2013 Table 8 and Cullen International March 2013 CEE

Napomena:

*prosjek dvije različite cijene

Obračun u kunama po srednjem tečaju HNB 7, 597582 na dan 24.4.2013.

Prilog 2 - Prijedlog izmjena Standardne ponude za ULL i za BSA koji je HT podnio dana 11. ožujka 2013. godine radi uvođenja FTTC koncepta

HT je dana 11. ožujka 2013. godine podnio prijedlog izmjena SP za ULL i BSA radi modernizacije mreže uslijed uvođenja FTTC koncepta te ih ovim putem ponavlja kao prilog ovim komentarima kako bi HAKOM iste uzeo u razmatranje.

A) Prijedlog izmjena Standardne ponude Hrvatskog Telekom d.d. za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji

Prijedlog izmjena vezane uz uvođenje zavisnog čvora (FTTC)

l) a) U članku 1.4. pod nazivom: „Pojmovi i značenja te popis korištenih kratica“ predlažemo uvođenje novih pojmova „Glavni razdjelnik lokalne zavisne petlje – (MDF)“, „Lokalna zavisna petlja“, „Nezavisni čvor“, „Pristupna zavisna mreža“, „Spojni bakreni kabel“ i „Zavisni čvor“.

Glavni razdjelnik lokalne zavisne petlje – (MDF) mjesto na kojem lokalna zavisna petlja završava i spaja se na širokopojasni pretplatnički uređaj (sučelje između DSLAM uređaja i pristupne mreže T-Coma) kao i mjesto na kojem završava spojni kabel kao veza sa glavnim razdjelnikom;

Lokalna zavisna petlja ili potpetlja

fizički žični vod (upredena metalna parica) koji povezuje krajnju priključnu točku elektroničke komunikacijske mreže u prostoru pretplatnika s priključkom na glavnom razdjelniku zavisnog čvora;

Nezavisni čvor

lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema T-Coma i na kojoj započinje pristupna mreža T-Com-a. Kada je lokacija nezavisnog čvora povezana putem spojnog bakrenog kabela sa lokacijom zavisnog čvora tada je sa lokacije nezavisnog čvora omogućeno pružanje pojedinih usluga i na području pristupne zavisne mreže;

Pristupna zavisna mreža

dio nepokretne elektroničke komunikacijske mreže T-Coma koji spaja pojedinačne krajnje korisnike nepokretne mreže s glavnim razdjelnikom lokalne zavisne petlje;

Spojini bakreni kabel

bakreni kabel koji povezuje glavni razdjelnik i glavni razdjelnik lokalne zavisne petlje;

Zavisni čvor

lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema T-Coma i na kojoj počinje pristupna zavisna mreža. Lokacija zavisnog čvora povezana je putem spojnog bakrenog kabela sa lokacijom nezavisnog čvora;

b) Uslijed uvođenja pojma „Nezavisni čvor“ potrebno je u istom članku izmijeniti definiciju Lokalne petlje.

Sukladno važećoj Standardnoj ponudi definicija Lokalne petlje sada glasi:

Lokalna petlja: fizički žični vod (upredena metalna parica) koji povezuje krajnju priključnu točku elektroničke komunikacijske mreže u prostoru pretplatnika s priključkom na glavnom razdjelniku (lokalne centrale ili udaljenoga pretplatničkog stupnja) ili na nekom drugom odgovarajućem dijelu javne nepokretne mreže T-Coma;

Predlažemo izmjenu definicije „Lokalna petlja“ na način da ista glasi kako slijedi:

Lokalna petlja: fizički žični vod (upredena metalna parica) koji povezuje krajnju priključnu točku elektroničke komunikacijske mreže u prostoru pretplatnika s priključkom na glavnom razdjelniku nezavisnog čvora;

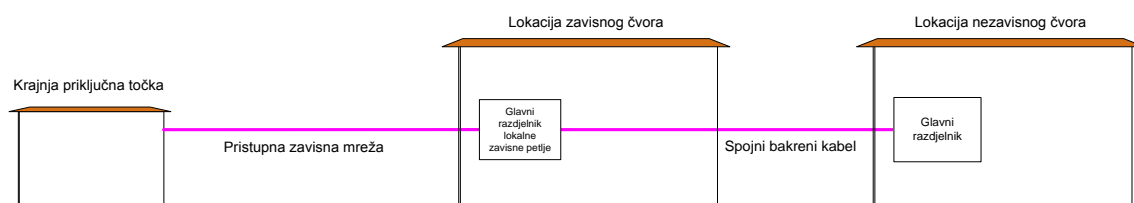
II) Članak 4. pod nazivom: „Tehnički uvjeti pristupa i uporabe lokalnih petlji, uključujući tehničke značajke fizičkog voda u lokalnoj petlji“, iza posljednjeg stavka predlažemo dodati novi članak 4.3 koji glasi:

4.3. Tehnički opis usluge – Lokalna zavisna petlja (potpetlja)

Koncept lokalne zavisne petlje uvodi se radi skraćivanja pristupne kableske mreže kako bi se krajnjim korisnicima (pretplatnicima) koji se trenutno nalaze na dugom pretplatničkom vodu omogućilo pružanje širokopoljnih usluga koje zahtijevaju veće brzine, a istovremeno se ne bi narušila kvaliteta usluga koje se krajnjim korisnicima (pretplatnicima) drugih Operatora korisnika Standardne ponude pružaju putem usluge izdvojenog pristupa lokalnoj petlji.

Osnovni elementi ovog koncepta su:

- *Glavni razdjelnik (na lokaciji nezavisnog čvora)*
- *Spojni bakreni kabel*
- *Glavni razdjelnik lokalne zavisne petlje (na lokaciji zavisnog čvora)*
- *Pristupna zavisna mreža*

Kod ovog koncepta, omogućeno je da se pojedine usluge u pristupnoj zavisnoj mreži mogu realizirati s dvije različite lokacije, lokacije nezavisnog čvora i lokacije zavisnog čvora. Mjesečne naknade lokalne zavisne petlje ista je mjesečnoj naknadi lokalne petlje (upredene metalne parice).

Objasnenje:

Iznos troška mjesečne naknade za potpetlju izračunat po CCA/LRIC metodologiji koju je HT-u odredio HAKOM veći je od trenutno važeće cijene mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu koja iznosi 43,61 kunu. Kako bi se umanjio utjecaj ovog troška na tržište usluga pristupa mreži, HT predlaže da cijena mjesečne naknade za potpetlju ostane na razini cijene mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu (tj. 43,61 kn).

Analiza cijena mjesečnih naknada potpetlje u zemljama EU iz Priloga 1 ukazuje na to kako većina EU zemalja ima mjesečnu naknadu za potpetlju višu od mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu prema Standardnoj ponudi HT-a. Navedeno je posljedica niske mjesečne naknade upredene metalne parice u RH koja iznosi 43,61 kunu i jedna je od najnižih u Europi. Analiza cijena mjesečnih naknada za lokalnu zavisnu petlju u zemljama EU iz Priloga 1 pokazuje kako prosječna mjesečna naknada u zemljama EU 27 iznosi 51,65 kuna¹⁹.

Nadalje, vodeći računa o tome da je potrebno ostaviti dovoljnu marginu između veleprodajnih i maloprodajnih cijena a kako ne bi došlo do istiskivanja cijena na pripadajućem maloprodajnom tržištu, mjesečnu naknadu za potpetlju potrebno je pozicionirati na razinu mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu. Uzimajući u obzir praksu u EU zemljama, istu cijenu mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu i potpetlju unutar EU imaju Austrija, Estonija, Francuska i Portugal²⁰.

Mjesečna naknada za upredenu metalnu paricu iz Standardne ponude HT-a za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji u iznosu od 43,61 kunu jedna je od najnižih u Europi. HAKOM je odlukom iz ožujka 2011. godine dodatno snizio cijenu mjesečne naknade za upredenu metalnu paricu HT-a premda je već tada cijena u RH bila među najnižima u EU. Skrećemo HAKOMu pozornost kako analize na razini Europske unije ukazuju da je potrebno zaustaviti negativan trend smanjenja veleprodajnih cijena izdvojene lokalne petlje²¹ te ističu nužnost održavanja trenutne prosječne cijene izdvojene lokalne petlje, uz inzistiranje na ujednačavanju ove cijene u državama članicama koje u prosjeku iznose 9€.

I na kraju smatramo bitnim za napomenuti kako korištenje potpetlje neće imati utjecaja na cijene maloprodajnih usluga za krajnje korisnike HT-a.

4.3.1 Princip nastanka lokalne zavisne petlje

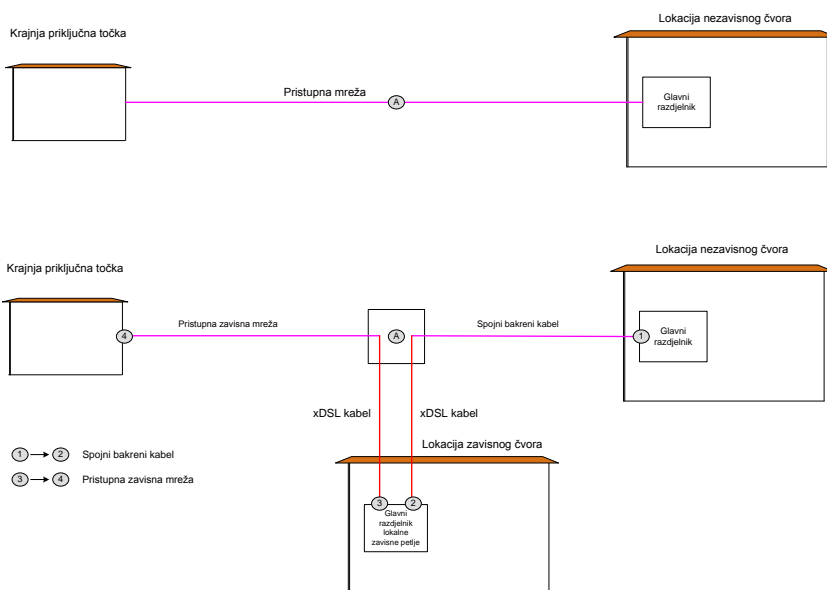
Lokalna zavisna petlja gradi se na području postojeće pristupne mreže na slijedeći način:

¹⁹ Prema srednjem tečaju HNB na dan 26. veljače 2013. godine 1EUR iznosi 7,585314 kn

²⁰ <http://www.cullen-international.com/cullen/main.htm>

²¹ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-552_en.htm?locale=en

1. Postojeći bakreni pretplatnički kabel u pristupnoj mreži presiječe se u točki A (u daljnjem tekstu: Točka razdvajanja)
2. Od točke A do glavnog razdjelnika lokalne zavisne petlje se postavi xDSL kabel koji završava na glavnom razdjelniku lokalne zavisne petlje. U točki A se ovaj segment xDSL kabela spoji na presječeni segment bakrenog kabela pristupne mreže u smjeru prema glavnom razdjelniku i na taj način nastaje spojni bakreni kabel
3. Od glavnog razdjelnika lokalne zavisne petlje postavi se xDSL kabel koji započinje na glavnom razdjelniku lokalne zavisne petlje. U točki A se navedeni segment xDSL kabela spoji na presječeni segment bakrenog kabela u smjeru prema krajnjoj priključnoj točki i na taj način nastaje bakreni pretplatnički kabel u pristupnoj zavisnoj mreži

4.3.2 Zadržavanje kvalitete za postojeće usluge

U cilju zadržavanja kvalitete postojećih usluga krajnjih korisnika na području pristupne zavisne mreže koji se pružaju sa lokacije nezavisnog čvora (putem spojnog bakrenog kabela) T-Com će poduzeti slijedeće korake:

- Za širokopolasne usluge sa lokacije zavisnog čvora koristit će se isključivo VDSL2 profil 17a dodatno prilagođen DPBO metodom (Downstream Power Back Off) kako ne bi imao negativan utjecaj na ADSL2+ signal sa lokacije nezavisnog čvora. Ovo vrijedi također i za druge Operatore korisnike Standardne ponude koji imaju kolokaciju na zavisnom čvoru.
- Maksimalna udaljenost između glavnog razdjelnika lokalne zavisne petlje i krajnjeg korisnika je 1.200 m
- Minimalna udaljenost između dva glavna razdjelnika (glavnog razdjelnika i glavnog razdjelnika lokalne zavisne petlje) je 1.300 m kako ne bi došlo do preklapanja VDSL 2 signala sa lokacije nezavisnog čvora (VDSL2, profil 8b) i lokacije zavisnog čvora (VDSL2, profil 17a)
- Pružanje usluga moguće je sa dvije međusobno zavisne lokacije (sa lokacije zavisnog čvora i lokacije nezavisnog čvora)
- Smjer signala sa lokacije zavisnog i lokacije nezavisnog čvora ide isključivo u smjeru korisničke lokacije
- Produljenje lokalne petlje je minimalno – dodatno uneseno slabljenje na 1Mhz iznosi maksimalno 4,6 dB (ekvivalent produljenja lokalne petlje od glavnog razdjelnika na lokaciji nezavisnog čvora do krajnjeg korisnika iznosi 200 m prilikom korištenja TK59-50 xDSL kabela promjera vodiča 0,4 mm)
- Između Točke razdvajanja i glavnog razdjelnika lokalne zavisne petlje koristit će se xDSL kabel

4.3.3. Kapacitet spojnog bakrenog kabela

Kapacitet spojnog bakrenog kabela treba biti minimalno 2,5 puta veći od ukupnog broja upredenih metalnih parica koje se koriste za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji i parica koje koriste sustavi za višestruku iskoristivost parice na tom spojnog kabela. U ukupni broj usluga ulaze isključivo usluge koje se nalaze na području obuhvata pristupne zavisne mreže.

Ukoliko je tako, izračunati minimalni kapacitet veći je od kapaciteta postojećeg bakrenog kabela između glavnog razdjelnika (na lokaciji nezavisnog čvora) i točke razdvajanja, tada je minimalni zahtijevani kapacitet definiran kao kapacitet postojećeg kabela između nezavisnog čvora i točke razdvajanja.

Kapacitet postojećeg kabela između glavnog razdjelnika (na lokaciji nezavisnog čvora) i točke razdvajanja koji neće biti korišten za spojni bakreni kabel T-Com može koristiti za spajanje novih ili postojećih krajnjih korisnika.

Konačni kapacitet spojnog bakrenog kabela određen je na dan kojim T-Com obavještava druge Operatere korisnike Standardne ponude o namjeri izgradnje pristupne zavisne mreže.

4.3.4. Migracija usluga za krajnje korisnike

Migracija usluga za postojeće krajnje korisnike (pretplatnike) sa pristupne mreže na pristupnu zavisnu mrežu obavlja se temeljem slijedećeg pravila:

- Krajnji korisnici Operatora korisnika Standardne ponude za koje Operatori korisnici Standardne ponude od T-Coma koriste uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji mogu biti spojeni na jedan od dva načina:
 - Sa lokacije nezavisnog čvora putem spojnog kabela (Operatori korisnici Standardne ponude koji imaju kolokaciju samo na lokaciji nezavisnog čvora)
 - Sa lokacije zavisnog čvora (Operatori korisnici Standardne ponude koji imaju kolokaciju na lokaciji zavisnog čvora).

Obrazloženje promjene za prijedlog izmjena vezane uz uvođenje novog nezavisnog FTTC čvora:

FTTC (Fiber to the Cabinet) koncept se uvodi u HT mrežu radi skraćivanja pretplatničke petlje čime bi se korisnicima koji se trenutno nalaze na dugoj pretplatničkoj petlji omogućilo pružanje širokopojasnih usluga koje zahtijevaju veću brzinu.

Ovaj koncept sastoji se od slijedećih elemenata:

- Postojeća lokacija (CO) - lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema i na kojoj trenutno započinje pretplatnički kabel
- Nova lokacija (FTTC) – lokacija na kojoj se instalira aktivna oprema i preusmjerava pretplatnički kabel sa Postojeće lokacije
- Spojni kabel – bakreni kabel koji služi sa povezivanje Postojeće lokacije i Nove lokacije
- Postojeći pretplatnički kabel – bakreni kabel za spajanje krajnjih korisnika koji započinje na Postojećoj lokaciji i koji u procesu kreiranja FTTC koncepta se razdvaja na Spojni kabel i Pretplatnički kabel
- Pretplatnički kabel – bakreni kabel za spajanje krajnjih korisnika koji započinje na Novoj lokaciji, a završava na lokaciji korisnika
- Aktivna oprema – na Novoj lokaciji se instalira DSLAM uređaj sa MSAN POTS i VDSL2 pločicama. VDSL2 portovi rade isključivo u profilu 17a
- Spojni optički kabel – za povezivanje DSLAM uređaja na Ethernet agregaciju

Osnovne značajke ovog koncepta su slijedeće:

- FTTC čvor je zavisni čvor i kreiraju se Glavna petlja (između CO i FTTC) i Podpetlja (između FTTC i krajnjeg korisnika)
- Krajnja udaljenost između FTTC čvora i krajnjeg korisnika je do 1.200 m
- Minimalna udaljenost između CO i FTTC je 1.300 m kako ne bi došlo do preklapanja VDSL 2 signala sa lokacije CO (VDSL2, profil 8b) i lokacije FTTC (VDSL2, profil 17a)
- Pružanje usluge moguće je sa dvije međusobno zavisne lokacije (sa Postojeće lokacije i Nove lokacije)

Također, bitno je napomenuti da se postojećim krajnjim korisnicima kojim se usluga pruža sa postojeće lokacije ne degradira kvaliteta usluge. Navedeno će se osigurati slijedećim mjerama:

- Produljenje petlje je minimalno - ukupno produljenje pretplatničke petlje od Postojeće lokacije do krajnjeg korisnika je manje od 200 m
- Za produljenje petlje će se koristiti xDSL kabel
- VDSL2 signal sa nove lokacije prilagođen je putem DPBO (Downstream Power Back Off) metode kako ne bi imao negativan utjecaj na ADSL2+ signal sa postojeće lokacije

Za potrebe veleprodajnih usluga HT će osigurati slijedeće:

- prostor za interkonekcijski kabel u 50% ukupnog kapaciteta pristupne mreže tog novog aktivnog čvora
- cijevi za druge operatore na trasi od Nove lokacije do točke preuzimanja postojećeg pretplatničkog kabela
- spojni kabel između Postojeće lokacije (CO) i Nove lokacije (FTTC) čiji će kapacitet biti $2,5 \cdot X$ (X = zbroj broj parica zauzetih ULL uslugom i PCM-om) s time da da kapacitet spojnog kabela ne može biti veći od kapaciteta postojećeg kabela koji dolazi u Novu lokaciju

Pružanje servisa u FTTC konceptu vrši se na slijedeći način:

- Postojeći ULL korisnici mogu biti spojeni na jedan od dva načina:
 - Sa Postojeće lokacije putem spojnog kabela (operatori koji imaju kolokaciju samo na Postojećoj lokaciji)
 - Sa Nove lokacije (operatori koji imaju kolokaciju i na Novoj lokaciji)
- Novi ULL korisnici mogu biti ukopčani na jedan od dva načina
 - Sa Postojeće lokacije putem spojnog kabela (operatori koji imaju kolokaciju samo na Postojećoj lokaciji)
 - Sa Nove lokacije (operatori koji imaju kolokaciju i na Novoj lokaciji)

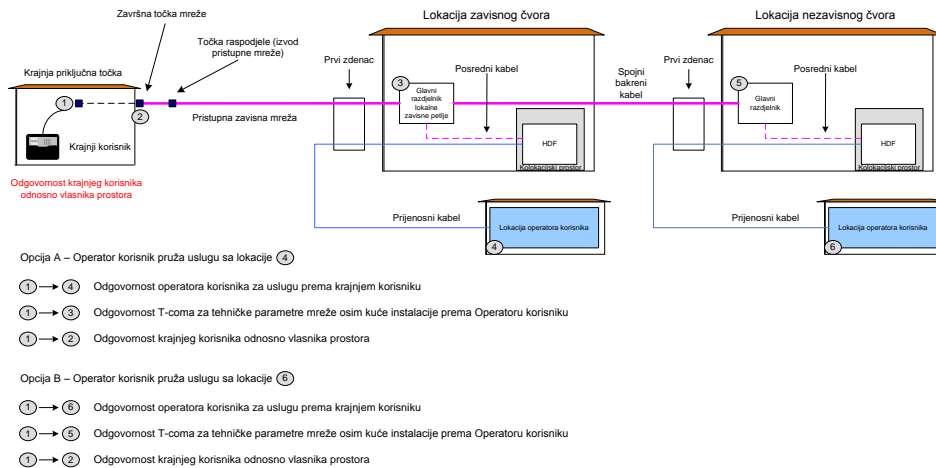
4.3.5 Realizacija zahtjeva Operatora korisnika Standardne ponude

Novi zahtjevi Operatora korisnika Standardne ponude za uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji koje Operator korisnik podnosi nakon završetka realizacije svih aktivnosti vezanih za instalaciju novog zavisnog čvora (instalacija aktivne opreme, instalacija spojnog bakrenog kabela, preusmjerenje bakrenog kabela pristupne mreže sa nezavisnog na zavisni čvor) mogu biti realizirani:

- *Sa lokacije nezavisnog čvora putem spojnog bakrenog kabela (Operatori korisnici Standardne ponude koji imaju kolokaciju samo na lokaciji nezavisnog čvora)*
- *Sa lokacije zavisnog čvora (Operatori korisnici Standardne ponude koji imaju kolokaciju na istoj)*

4.3.6. Podjela odgovornosti

Podjela odgovornosti u slučaju formiranja lokalne zavisne petlje prikazana je na donjoj slici

Objašnjenje promjena:

Prilikom formiranja novog zavisnog čvora (prema predloženim pravilima), na koji se migrira dio postojećih korisnika sa starog pristupnog čvora, Operatorima korisnicima koji koriste uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na području pokrivanja novog čvora, ponudit će se jedan od oblika kolokacije na novom čvoru ili uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa sukladno Standardnoj ponudi HT-a za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa.

Rijetko se može dogoditi da se prilikom formiranja zavisnog čvora svi korisnici postojećeg čvora Operatora korisnika nalaze na području novog čvora, odnosno da bi sve korisnike trebalo migrirati. Svrha formiranja novog čvora je u pravilu skraćivanje lokalne petlje, odnosno poboljšanje kvalitete usluga korisnicima na području pokrivanja novog čvora, odnosno, Operator korisnik dolazi bliže korisniku, time dobiva poboljšanje kvalitete usluga za vlastite korisnike.

III) Članak 10. pod nazivom: „Kolokacija“, nakon postojećeg teksta u članku 10. potrebno je dodati novi koji glasi kako slijedi:

Ukoliko se radi o uvodjenju novog zavisnog čvora, T-Com će osigurati prostor za interkonekcijski kabel kapaciteta 50% ukupnog kapaciteta pristupne zavisne mreže. T-Com će također osigurati cijevi za optičke kabele drugih Operatora korisnika Standardne ponude od točke razdvajanja do lokacije zavisnog čvora.

Na lokaciji zavisnog čvora mogući su slijedeći oblici kolokacije:

- Fizička kolokacija – u slučaju instalacije T-Com opreme u kabinetima, najčešći oblik kolokacije je zasebni vanjski kabinet
- Udaljena kolokacija.

IV) U dodatku 28.16 pod nazivom: „Statički plan upravljanja frekvencijskim spektrom“, uvodi se VDSL profil 17a s popratnim grafovima za frekvencijski plan, a spektralne maske za VDSL idu do 30 MHz. Sukladno tome, Statički plan upravljanja frekvencijskim spektrom će se ažurirati na svim potrebnim mjestima na koje se profil odnosi, sukladno navedenom niže u tekstu.

Statički plan upravljanja frekvencijskim spektrom

1. Okvir i primjena statičkog plana

Članak 3. stavak 2. glasi:

Statički plan upravljanja frekvencijskim spektrom

- *predviđen je da omogućuje, ali ne i da jamči, parametre (brzina, domet, penetracija) i koegzistenciju tehnologija (usluga); u tom smislu Statički plan daje preporuke namijenjene T-Comu i Operatorima korisnicima s ciljem što učinkovitijeg korištenja postojeće parične kabelaške infrastrukture T-Com-a; u slučaju postupanja protivno preporukama iz Statičkog plana, moguća je degradacija kvalitete usluga;*
- *iznimno od prethodne točke, Operatori korisnici postojeće parične kabelaške infrastrukture T-Coma dužni su primjenjivati maske spektralne gustoće snage koje su utvrđene u poglavljima 4. i 5. Statičkog plana; ovo se osobito odnosi na poglavlje 5.3 (referentni sustav ADSL/ADSL2/ADSL2+ Aneks A), čije će nepoštivanje u svakom slučaju rezultirati degradacijom kvalitete usluga;*
- *razmatra samo aktualne prisutne tehnologije;*
- *obuhvaća probleme preslušavanja između parica, a ne tehnologija koje mogu zajedno koegzistirati na jednoj parici;*
- *ne pokriva probleme vezane uz vanjsko RF zračenje i druge vanjske utjecaje;*
- *omogućuje korištenje frekvencija do 12 MHz;*

Budući da se ovom izmjenom Standardne ponude uvodi profil 17a, spektralne maske za VDSL idu do 30 MHz. Stoga, potrebno je izmijeniti članak 3. stavak 2. na način da isti glasi kako slijedi:

„Statički plan upravljanja frekvencijskim spektrom

- predviđen je da omogućuje, ali ne i da jamči, parametre (brzina, domet, penetracija) i koegzistenciju tehnologija (usluga); u tom smislu Statički plan daje preporuke namijenjene T-Comu i Operatorima korisnicima s ciljem što učinkovitijeg korištenja postojeće parične kabelaške infrastrukture T-Com-a; u slučaju postupanja protivno preporukama iz Statičkog plana, moguća je degradacija kvalitete usluga;
- iznimno od prethodne točke, Operatori korisnici postojeće parične kabelaške infrastrukture T-Coma dužni su primjenjivati maske spektralne gustoće snage koje su utvrđene u poglavljima 4. i 5. Statičkog plana; ovo se osobito odnosi na poglavlje 5.3 (referentni sustav ADSL/ADSL2/ADSL2+ Aneks A), čije će nepoštivanje u svakom slučaju rezultirati degradacijom kvalitete usluga;

- razmatra samo aktualne prisutne tehnologije;
- obuhvaća probleme preslušavanja između parica, a ne tehnologija koje mogu zajedno koegzistirati na jednoj parici;
- ne pokriva probleme vezane uz vanjsko RF zračenje i druge vanjske utjecaje;
- omogućuje korištenje frekvencija do 30 MHz;

2. Maske spektralne gustoće snage (frekvencijski plan 998)

Članak 4.8.1. glasi:

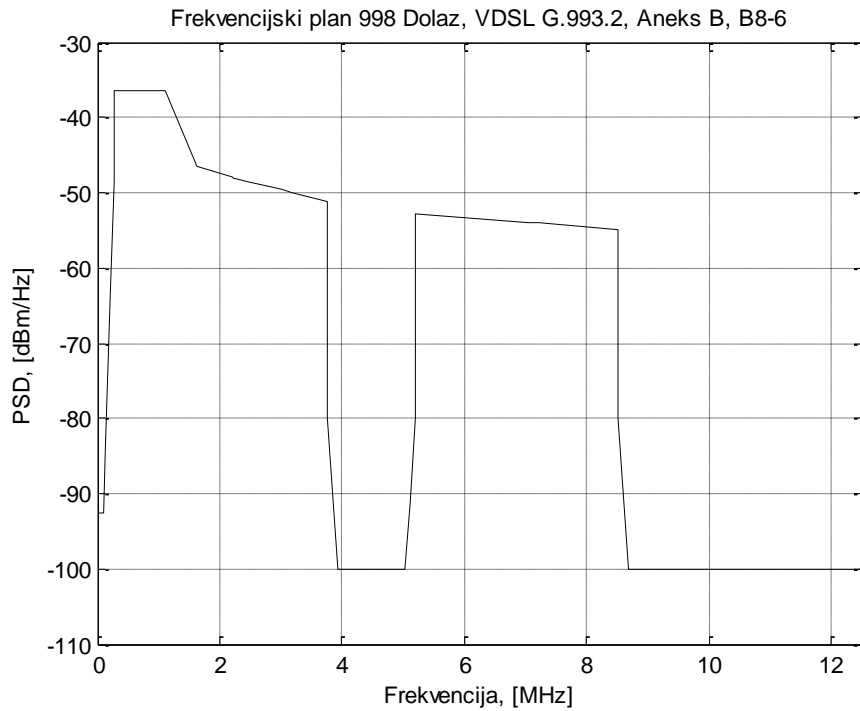
Tablica 4.8.3 Granice za PSD (Frekvencijski plan 998, Europa)

Kraći naziv	Frek. plan (duži naziv)	Frekvencija	
		US0 (A/B/M)	Gornja korištena frekvencija u odlazu ili dolazu [kHz]
B8-1	998-M1x-A	A	12000
B8-2	998-M1x-B	B	12000
B8-3	998-M1x-NUS0	////	12000
B8-4	998-M2x-A	A	12000
B8-5	998-M2x-M	M	12000
B8-6	998-M2x-B	B	12000
B8-7	998-M2x-NUS0	////	12000

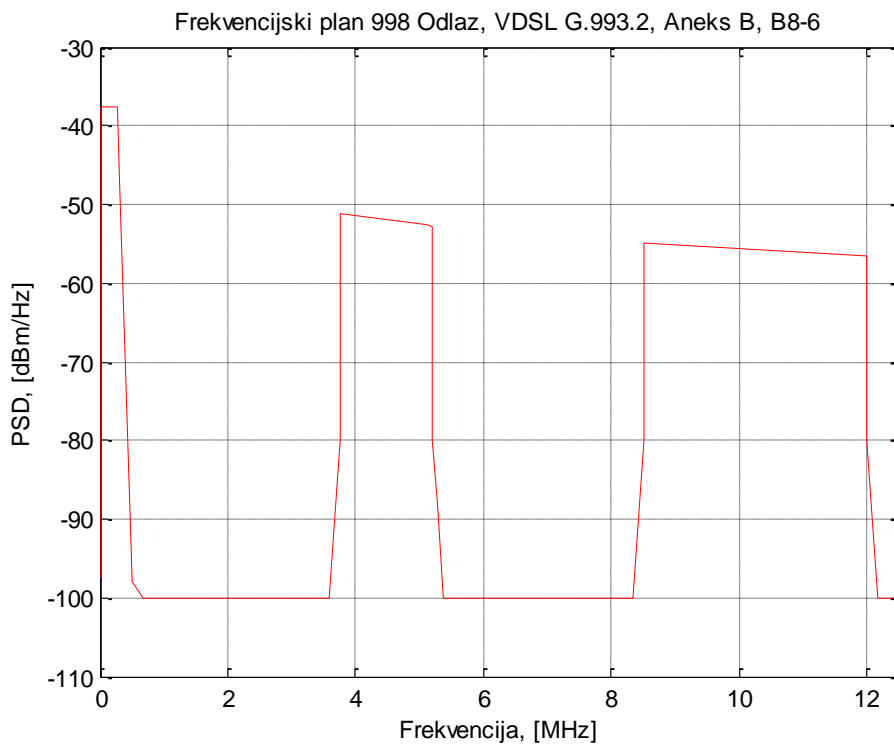
➤ US0 tip A odgovara Aneksu A/G.992.5.
 ➤ US0 tip B odgovara Aneksu B/G.992.5.
 ➤ US0 tip M odgovara Aneksu M/G.992.3/G.992.5.
 ➤ US0 tip //// definira izvedbu frekvencijskog plana koja ne koristi US0.

Od mogućeg odabire se za primjenu VDSL 2 frekvencijski plan 998, B8-6.

Slikama 4.8.2. i 4.8.3. dane su maske PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 dolaz (sl. 4.8.2) i odlaz (sl. 4.8.3).

Slika 4.8.2 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 dolaz (crno).

Slika 4.8.3 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 odlaz (crveno)

S obzirom da se ovim statičkim planom definira profil 17a dolazi do promjena u članku 4.8.1 i to na način da se tablica 4.8.3 proširuje vrijednostima do 30 MHz (u frekvencijskom planu kraće oznake od B8-8 do B8-16) te se dodaju slike 4.8.4 koja prikazuje PSD masku za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 dolaz i 4.8.5 koja prikazuje PSD masku za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 odlaz.

Tablica 4.8.3 Granice za PSD (Frekvencijski plan 998, Europa)

Kraći naziv	Frek. plan (duži naziv)	Frekvencija	
		US0 (A/B/M)	Gornja korištena frekvencija u odlazu ili dolazu [kHz]
B8-1	998-M1x-A	A	12000
B8-2	998-M1x-B	B	12000
B8-3	998-M1x-NUS0	////	12000
B8-4	998-M2x-A	A	12000
B8-5	998-M2x-M	M	12000
B8-6	998-M2x-B	B	12000
B8-7	998-M2x-NUS0	////	12000
B8-8	998E17-M2X-NUS0	////	17664
B8-9	998E17-M2X-NUS0-M	////	17664
B8-10	998ADE17-M2X-NUS0-M	////	17664
B8-11	998ADE17-M2X-A	A	17664
B8-12	998ADE17-M2X-B	B	17664
B8-13	998E30-M2x-NUS0	////	30000
B8-14	998E30-M2x-NUS-M	////	30000
B8-15	998ADE30-M2x-NUS-M	////	30000
B8-16	998ADE30-M2x-NUS-A	////	30000

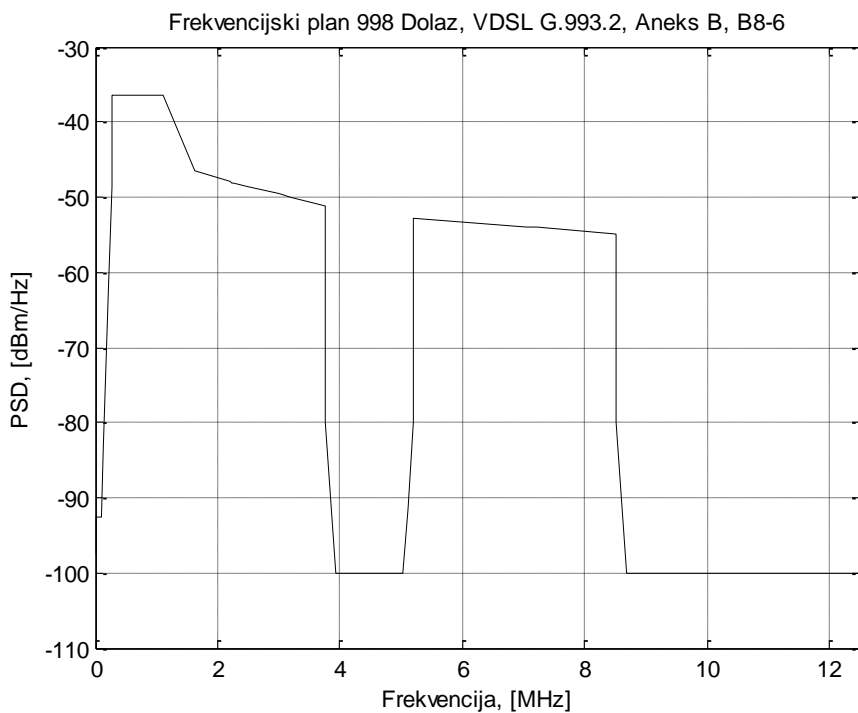
➤ US0 tip A odgovara Aneksu A/G.992.5.
➤ US0 tip B odgovara Aneksu B/G.992.5.

- US0 tip M odgovara Aneksu M/G.992.3/G.992.5.
- US0 tip //// definira izvedbu frekvencijskog plana koja ne koristi US0.
- 998ExX-M2x-NUS0-M definira izvedbu frekvencijskog plana na kojima DS1 starta na 276 kHz umjesto na 138 kHz

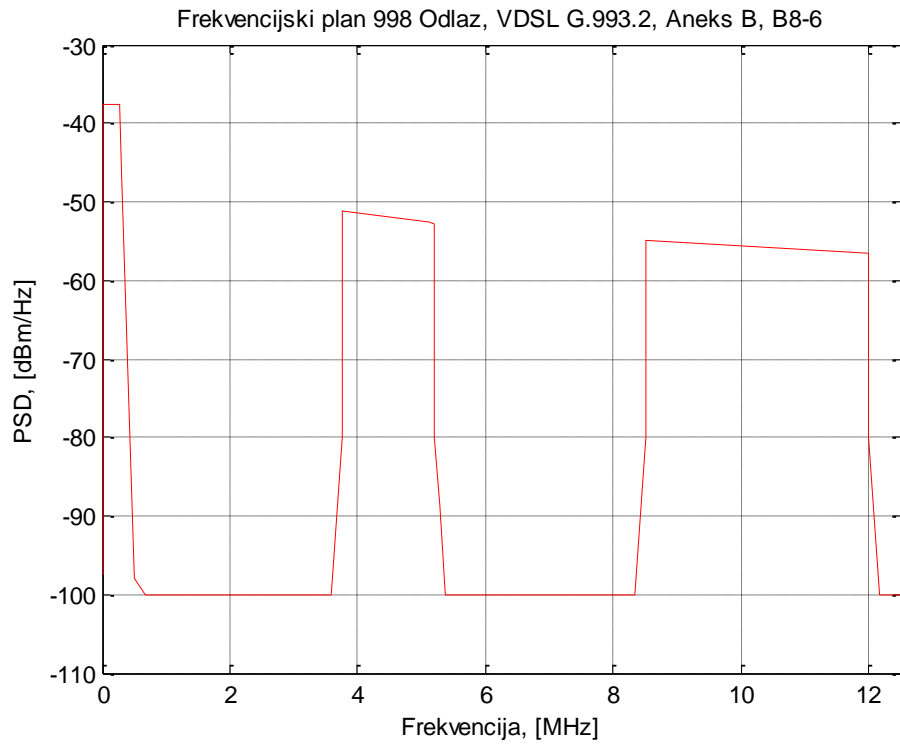
Od mogućeg odabiru se za primjenu VDSL 2 frekvencijski plan 998, B8-6 te VDSL 2 frekvencijski plan B8-12.

VDSL 2 frekvencijski plan B8-12 namijenjen je isključivo za primjenu u scenarijima skraćena lokalne petlje.

Slikama 4.8.2. i 4.8.3. dane su maske PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 dolaz (sl. 4.8.2) i odlaz (sl. 4.8.3).

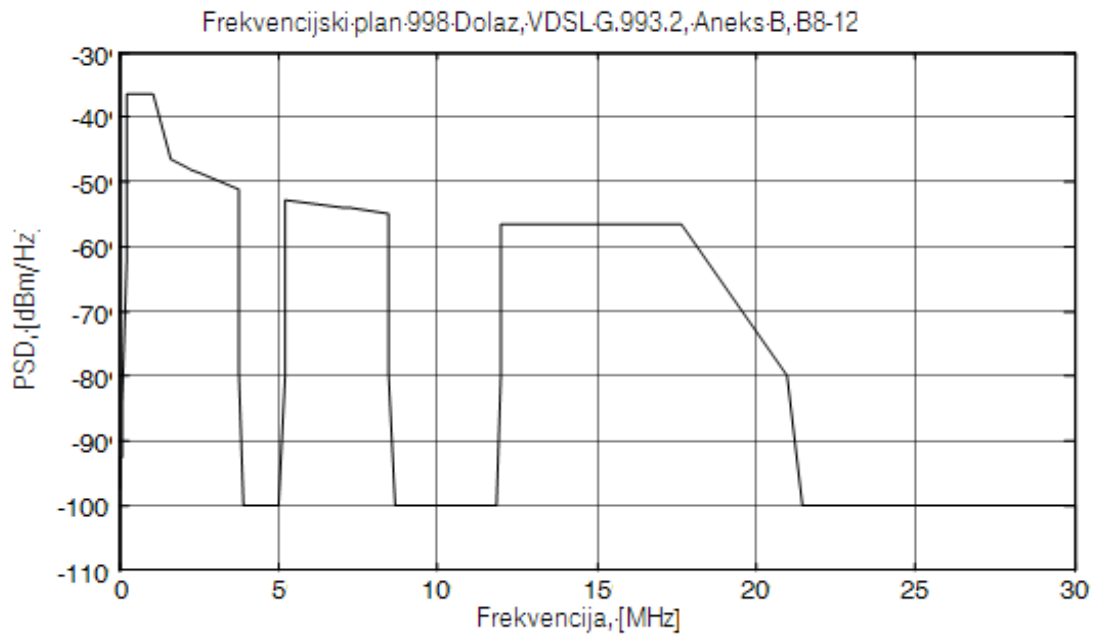

Slika 4.8.2 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 dolaz (crno).

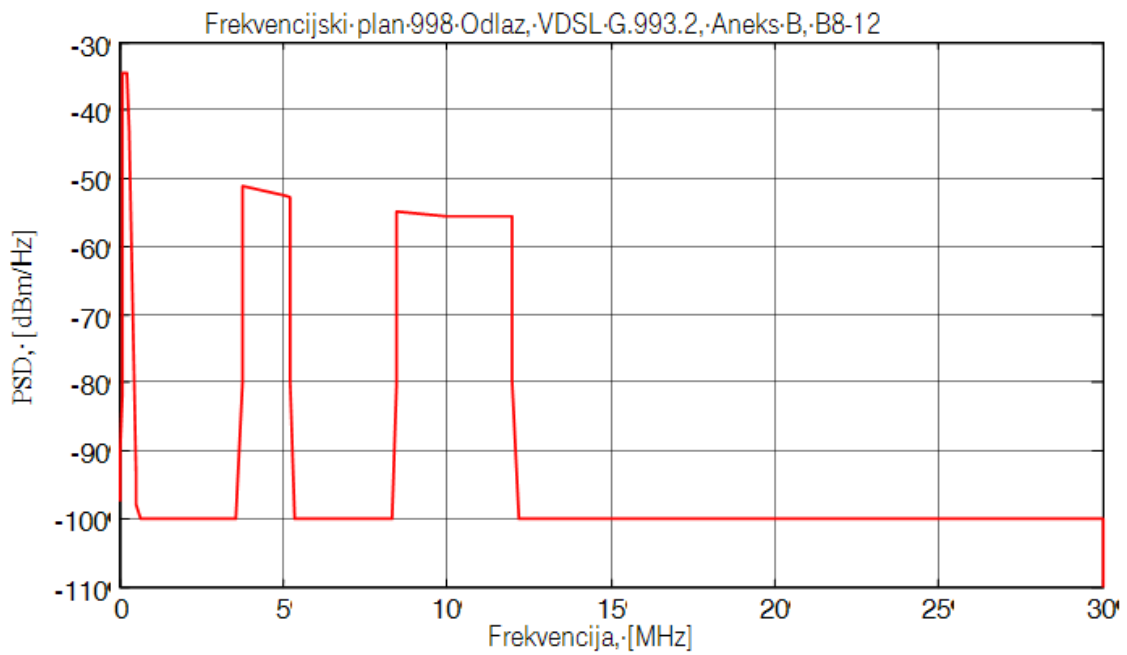

Slika 4.8.3 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6 odlaz (crveno)

Slikama 4.8.4. i 4.8.5. dane su maske PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 dolaz (sl. 4.8.4) i odlaz (sl. 4.8.5)

Slika 4.8.4 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 dolaz (crno).

Slika 4.8.5 Maska PSD za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 odlaz (crveno)

3. Frekvencijski predlošci za maske spektralne gustoće snage

Članak 5. glasi:

Statički plan temelji se na frekvencijskim predlošcima za PSD maske slijedećih prijenosnih sustava:

- *ISDN, osnovni pristup*
- *HDSL, 2p*
- *SHDSL, brzine manje od 2,304 Mbit/s, 1 ili 2 parice*
- *ADSL/ADSL2/ADSL2+, Dodatak (Aneks) A*
- *ADSL/ADSL2/ADSL2+, Dodatak (Aneks) B*
- *Potpuno digitalni ADSL2/ADSL2+ (engl. All digital ADSL), Dodatak (Aneks) J*
- *ADSL2/ADSL2+ iznad POTS-a (engl. ADSL/ADSL2/ADSL2+ over POTS), Dodatak (Aneks) M*
- *VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6,*

Trenutačno se u T-Com-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži koristi ADSL/ADSL2+ over ISDN-a (Aneks B) i stoga je on bio razmatran u procesu definiranja frekvencijskih predložaka. Isto tako, ADSL/ADSL2/ADSL2+ dolazi u dvije izvedbe:

- a) *s frekvencijski razdvojenim odlaznim i dolaznim pojasevima prijenosa i*
- b) *s pojasevima prijenosa koji se preklapaju.*

Trenutačno se u T-Com-ovoj mreži koristi izvedba a).

Trenutačno se u T-HT-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži od VDSL standarda koristi smj VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6, varijanta pružanja VDSL2 prijenosne tehnologije iz centralnog mjesta cijelom duljinom petlje do krajnjeg korisnika. Pri tome se koristi opcionalni nulti odlazni pojas (US0) u granicama od 138 kHz do 276 kHz što je potpuno spektralno kompatibilno ADSL/2/2+ tehnologiji po aneksu B (ITU-T G.992.5). Ovim statičkim planom obuhvaćena je samo varijanta VDSL CO, dok VDSL sustavi u hibridnim mrežama poput FTTC ili FTTB nisu obuhvaćeni.

Na osnovu frekvencijskih predložaka (engl. templates), definiranih preko maski spektralne gustoće snage, određuju se transmisijski sustavi koji mogu biti implementirani u T-Com-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži.

Ovaj plan daje jedan frekvencijski predložak za simetrične prijenosne sustave, kao i jedan frekvencijski predložak za dolazni smjer komunikacije asimetričnih prijenosnih sustava te VDSL2 prijenosnih sustava po frekvencijskom planu 998, B8-6.

Analizama ADSL/2/2+ sustava po aneksu A i njegovim utjecajem na sustave ADSL/2/2+ po aneksu B ustanovljeno je da mora doći do izmjene maske za sustave po aneksu A u dolaznom smjeru, te su ti frekvencijski predlošci posebno dani.

Za odlazni smjer komunikacije definirana su četiri frekvencijska predloška ovisno o duljini pretplatničke linije gdje su za dugu petlju definirana dva frekvencijska predloška, ovisno o primijenjenom aneksu a za VDSL2 B8-6 jedan frekvencijski predložak, samo za kratku petlju.

Predlaže se izmjena članka 5. na niže opisani način tako da se u statički plan dodaje dijelovi vezani za VDSL2 frekvencijski plan B8-12.

Frekvencijski predlošci za maske spektralne gustoće snage

Statički plan temelji se na frekvencijskim predlošcima za PSD maske slijedećih prijenosnih sustava:

- ISDN, osnovni pristup
- HDSL, 2p
- SHDSL, brzine manje od 2,304 Mbit/s, 1 ili 2 parice
- ADSL/ADSL2/ADSL2+, Dodatak (Aneks) A
- ADSL/ADSL2/ADSL2+, Dodatak (Aneks) B
- Potpuno digitalni ADSL2/ADSL2+ (engl. All digital ADSL), Dodatak (Aneks) J
- ADSL2/ADSL2+ iznad POTS-a (engl. ADSL/ADSL2/ADSL2+ over POTS), Dodatak (Aneks) M
- VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6, B8-12

Trenutačno se u T-Com-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži koristi ADSL/ADSL2+ over ISDN-a (Aneks B) i stoga je on bio razmatran u procesu definiranja frekvencijskih predložaka. Isto tako, ADSL/ADSL2/ADSL2+ dolazi u dvije izvedbe:

- a) s frekvencijski razdvojenim odlaznim i dolaznim pojasevima prijenosa i
- b) s pojasevima prijenosa koji se preklapaju.

Trenutačno se u T-Com-ovoj mreži koristi izvedba a).

Trenutačno se u T-HT-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži od VDSL standarda koristi VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6, varijanta pružanja VDSL2 prijenosne tehnologije iz centralnog mjesta cijelom duljinom petlje do krajnjeg korisnika. Pri tome se koristi opcionalni nulti odlazni pojas (US0) u granicama od 138 kHz do 276 kHz što je potpuno spektralno kompatibilno ADSL/2/2+ tehnologiji po aneksu B (ITU-T G.992.5). Ovim Statičkim planom uvodi se na korištenje VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 koji će se primjenjivati u konceptu pristupne zavisne mreže (koristit će se na lokaciji zavisnog čvora).

Na osnovu frekvencijskih predložaka (engl. templates), definiranih preko maski spektralne gustoće snage, određuju se transmisijski sustavi koji mogu biti implementirani u T-Com-ovoj bakrenoj pristupnoj mreži.

Ovaj plan daje jedan frekvencijski predložak za simetrične prijenosne sustave, kao i jedan frekvencijski predložak za dolazni smjer komunikacije asimetričnih prijenosnih sustava te VDSL2 prijenosnih sustava po frekvencijskom planu 998, B8-6 i frekvencijskom planu 998, B8-12.

Analizama ADSL/2/2+ sustava po aneksu A i njegovim utjecajem na sustave ADSL/2/2+ po aneksu B ustanovljeno je da mora doći do izmjene maske za sustave po aneksu A u dolaznom smjeru, te su ti frekvencijski predlošci posebno dani.

Za odlazni smjer komunikacije definirana su četiri frekvencijska predloška ovisno o duljini pretplatničke linije gdje su za dugu petlju definirana dva frekvencijska predloška, ovisno o primijenjenom aneksu a za VDSL2 B8-6 i VDSL2 B8-12 jedan frekvencijski predložak, samo za kratku petlju.

4. Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6

Članak 5.4 glasi:

Frekvencijski predložak definiran je na osnovu svih ostalih dozvoljenih prijenosnih sustava tj. dolazni smjer prijenosa u razmatranje uključuje sljedeće sustave prijenosa:

- *ISDN, osnovni pristup*
- *HDSL, 2p*
- *SHDSL, brzine manje od 2,304 Mbit/s, 1 ili 2 parice*
- *ADSL/ADSL2/ADSL2+ po aneksu A, dolazni smjer prijenosa*
- *ADSL/ADSL2/ADSL2+ po aneksu B, dolazni smjer prijenosa*

Predlaže se izmjena članka 5.4 na način isti glasi kako slijedi:

„5.4. Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-6

Frekvencijski predložak definiran je na osnovu ITU-T preporuke G.993.2“

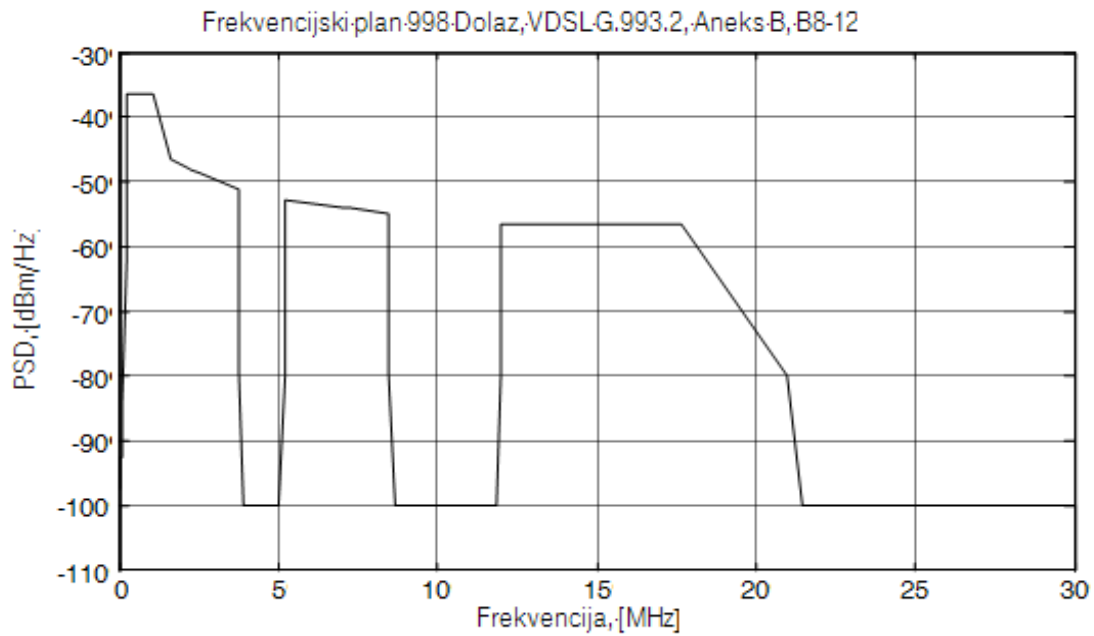
Predlaže se u statički plan umjesto postojećeg članka 5.5 dodati novi članak 5.5. pod nazivom: „Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12“. Također, postojeći članak 5.5. postaje članak 5.6. uz nadopune kako je niže navedeno.

5. Sukladno prethodno navedenom, predlaže se da novi članka 5.5. glasi:

„5.5. Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12

Frekvencijski predložak definiran je na osnovu ITU-T preporuke G.993.2, Dodatak 1.

Frekvencijski predložak dan je na slici 5.5.1. Potpun opis frekvencijskog predloška dan je u tablici 5.5.1.

Slika 5.5.1 Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 dolaz (crno).

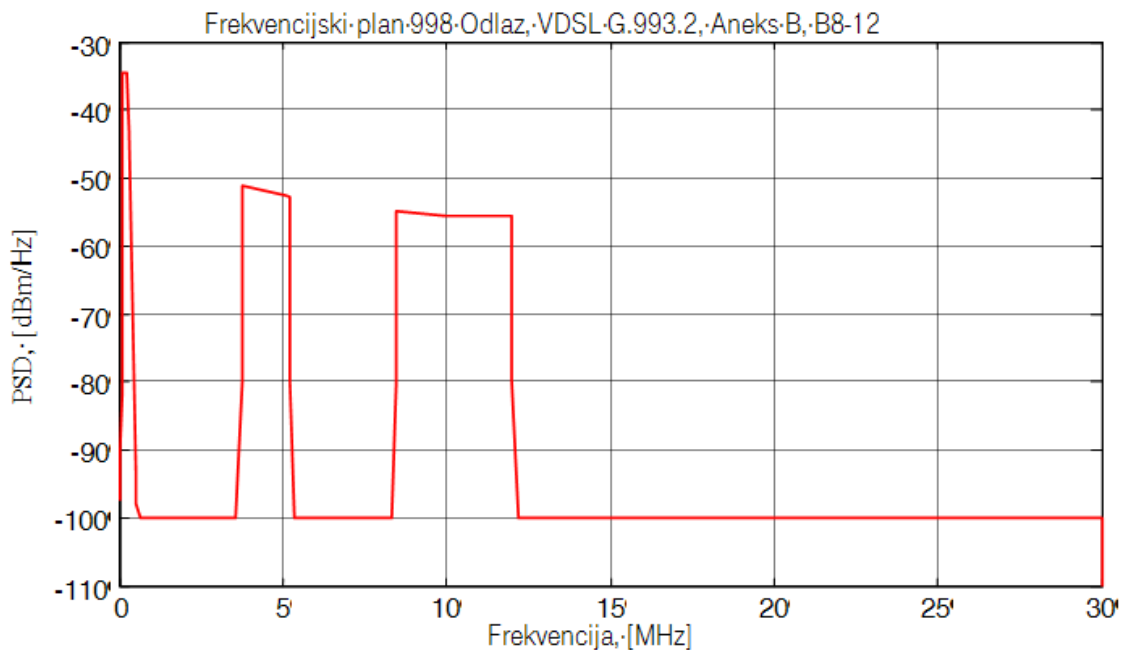
Tablica 5.5.1 Frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12

Frekvencija, [kHz]	Spektralna gustoća snage-PSD, [dBm/Hz]
0	-97,5
4	-97,5
4	-92,5
80	-92,5
101,2	-92,5
227,11	-62,0
276	-48,5
276	-36,5
1104	-36,5

Frekvencija, [kHz]	Spektralna gustoća snage-PSD, [dBm/Hz]
1622	-46,5
2208	-48,0
3750	-51,2
3750	-80,0
3925	-100,0
5025	-100,0
5200	-80,0
5200	-52,7
8500	-54,8
8500	-80,0
8675	-100,0
11825	-100,0
12000	-56,5
13285	-56,5
14000	-56,5
17664	-56,5
21000	-80,0
30000	-100,0
30000	-110,0

6. Kako je prethodno već navedeno, članak 5.5. postaje članak 5.6, s time da se predlaže u članak 5.6 dodati slike 5.6.3 i tablica 5.6.3 koje opisuju frekvencijski predložak za VDSL2 frekvencijski plan 998, B8-12 za odlazni smjer prijenosa za pretplatničke linije kratke duljine.

Za pretplatničke linije kratke duljine za VDSL2 prijenosnu tehnologiju po frekvencijskom planu 998, B8-12 frekvencijski predložak za odlazni smjer prijenosa dan je slikom 5.6.3 i tablicom 5.6.3

Slika 5.6.3 Frekvencijski predložak za odlazni smjer prijenosa za VDSL2, frekvencijski plan 998, B8-12

Tablica 5.6.3 Frekvencijski predložak za odlazni smjer prijenosa za VDSL2, frekvencijski plan 998, B8-12

Frekvencija, [kHz]	Spektralna gustoća snage-PSD, [dBm/Hz]
0	-97,5
4	-97,5
4	-92,5
50	-90,0
80	-81,8
120	-34,5

Frekvencija, [kHz]	Spektralna gustoća snage-PSD, [dBm/Hz]
276	-34,5
508,8	-98,0
686	-100,0
3575	-100,0
3750	-80,0
3750	-51,2
5200	-52,7
5200	-80,0
5375	-100,0
8500	-80,0
8500	-54,8
10000	-55,5
12000	-55,5
12000	-80,0
12175	-100,0
30000	-100,0
30000	-110,0

7. Izuzeci od primjene Statičkog plana

Članak 7. glasi:

Ovime se definiraju sljedeći izuzeci od primjene Statičkog plana:

- 1. Simetrični sustavi koji su u uporabi u bakrenoj pristupnoj mreži zadržat će se u mreži ukoliko ne uzrokuju interferencijske smetnje sustavima koji su u skladu s Planom. U slučaju da se dogodi interferencija, T-Com, odnosno Operator korisnik će pod određenim uvjetima zamijeniti takav sustav drugim koji je u skladu s Planom. U svakom slučaju T-Com, odnosno Operator korisnik će poduzimati razumne mjere za izbjegavanje interferencija. Sukladno tome, simetrični sustavi koji su zatečeni u mreži u trenutku donošenja Statičkog plana ostaju u primjeni dok se redovnim postupkom ne povuku iz uporabe.*
- 2. Postojeće stanje popunjenosti u osnovnoj grupi asimetričnih sustava koji su u uporabi u bakrenoj pristupnoj mreži zadržat će se u mreži ukoliko ne uzrokuju interferencijske smetnje sustavima koji su u skladu s Planom. U slučaju da se dogodi interferencija, T-Com, odnosno Operator korisnik će pod određenim uvjetima zamijeniti takav sustav drugim koji je u skladu s Planom. U svakom slučaju T-Com, odnosno Operator korisnik će poduzimati razumne mjere za izbjegavanje interferencija.*
- 3. Trenutna situacija postavljanja transmisijskih sustava u osnovnoj grupi ostaje dok se ne utvrdi da je ono izravna smetnja. U tom slučaju T-Com će uložiti najbolje napore da uskladi popunjavanje osnovne grupe transmisijskim sustavima s preporukama ovoga plana.*
- 4. VDSL2 sustavi nisu dio ovog dokumenta.*

Predlaže se u članku 7. brisanje točke 4., tako da isti glasi:

„Ovime se definiraju sljedeći izuzeci od primjene Statičkog plana:

- 1. Simetrični sustavi koji su u uporabi u bakrenoj pristupnoj mreži zadržat će se u mreži ukoliko ne uzrokuju interferencijske smetnje sustavima koji su u skladu s Planom. U slučaju da se dogodi interferencija, T-Com, odnosno Operator korisnik će pod određenim uvjetima zamijeniti takav sustav drugim koji je u skladu s Planom. U svakom slučaju T-Com, odnosno Operator korisnik će poduzimati razumne mjere za izbjegavanje interferencija. Sukladno tome, simetrični sustavi koji su zatečeni u mreži u trenutku donošenja Statičkog plana ostaju u primjeni dok se redovnim postupkom ne povuku iz uporabe.*
- 2. Postojeće stanje popunjenosti u osnovnoj grupi asimetričnih sustava koji su u uporabi u bakrenoj pristupnoj mreži zadržat će se u mreži ukoliko ne uzrokuju interferencijske smetnje sustavima koji su u skladu s Planom. U slučaju da se dogodi interferencija, T-Com, odnosno Operator korisnik će pod određenim uvjetima zamijeniti takav sustav drugim koji je u skladu s Planom. U svakom slučaju T-Com, odnosno Operator korisnik će poduzimati razumne mjere za izbjegavanje interferencija.*
- 3. Trenutna situacija postavljanja transmisijskih sustava u osnovnoj grupi ostaje dok se ne utvrdi da je ono izravna smetnja. U tom slučaju T-Com će uložiti najbolje napore da uskladi popunjavanje osnovne grupe transmisijskim sustavima s preporukama ovoga plana.“*

B) Prijedlog izmjena Standardne ponude Hrvatskog Telekom d.d. za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa

I) U članku 1.8. pod nazivom: „Pojmovi i značenja te popis korištenih kratica“ dodane su definicije novih pojmova i kratica kako slijedi:

Nezavisni čvor

lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema T-Coma i na kojoj počinje pristupna mreža. Kada je lokacija nezavisnog čvora povezana putem spojnog bakrenog kabela sa lokacijom zavisnog čvora tada je sa lokacije nezavisnog čvora omogućeno pružanje pojedinih usluga i na području pristupne zavisne mreže;

Pristupna zavisna mreža

dio nepokretne elektroničke komunikacijske mreže T-Coma koji spaja pojedinačne krajnje korisnike nepokretne mreže s glavnim razdjelnikom lokalne zavisne petlje (potpetlje);

FTTC

Fiber-to-the-Cabinet, koncept svjetlovodne niti do kabineta;

Zavisni čvor

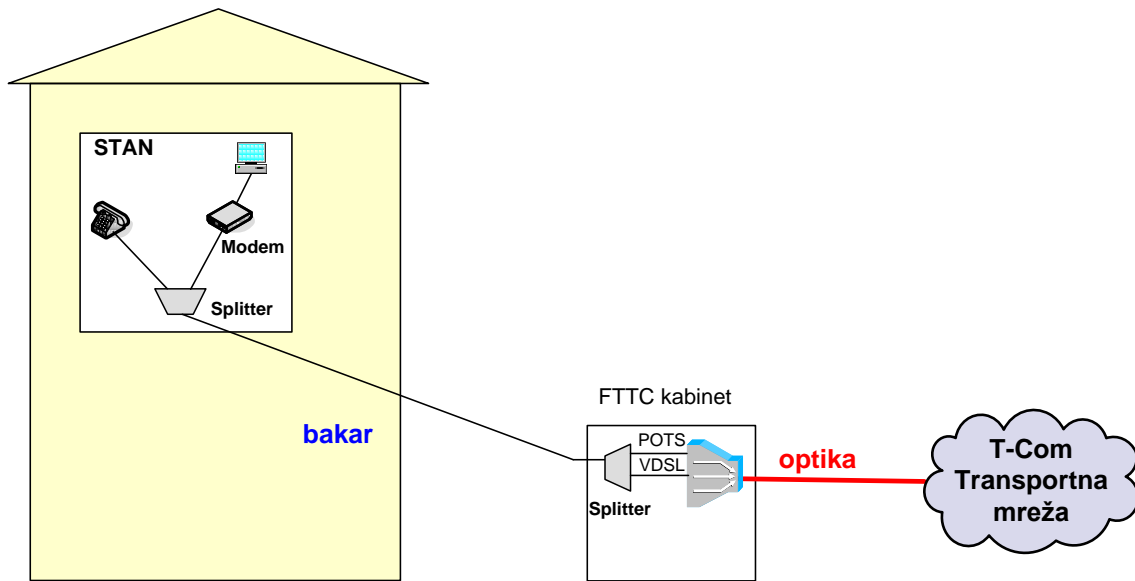
lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema T-Coma i na kojoj počinje pristupna zavisna mreža. Lokacija zavisnog čvora povezana je putem spojnog bakrenog kabela sa lokacijom nezavisnog čvora;

II) Dodaje se Poglavlje 3.14. pod nazivom: „Realizacija usluge veleprodajnog širokopojasnog pristupa na temelju FTTC rješenja“ koji glasi:

Pristupna zavisna mreža T-Com-a realizirana je temeljem FTTC rješenja, odnosno zavisnog čvora, korištenjem VDSL tehnologije.

FTTC koncept podrazumijeva postavljanje DSLAM uređaj u posebni ulični kabinet kako bi se skratila pretplatnička petlja. Zbog kraće duljine parice i u svrhu postizanja većih pristupnih brzina koristi se samo VDSL tehnologija (VDSL2 profil 17a).

Na DSLAM uređaju se koriste širokopojasni portovi za terminaciju širokopojasnih usluga dok se za pružanje POTS usluge koristi MSAN port na istom uređaju.

Slika 23. Način realizacije FTTC koncepta u pristupnoj mreži

Realizacija Internet usluge na IP razini i Ethernet razini

Opisano u poglavljima 3.6 i 3.8. Vrijede postavke navedene za VDSL pristupnu tehnologiju.

Posebni virtualni kanal za VoIP uslugu

Opisano u poglavlju 3.10. Vrijede postavke navedene za VDSL pristupnu tehnologiju.

Posebni virtualni kanal za IPTV uslugu

Opisano u poglavlju 3.11. Vrijede postavke navedene za VDSL pristupnu tehnologiju

Posebni virtualni kanal za nadzor korisničke opreme

Opisano u poglavlju 3.12. Vrijede postavke navedene za VDSL pristupnu tehnologiju

Obrazloženje promjene za prijedlog izmjena vezane uz uvođenje novog nezavisnog FTTC čvora:

FTTC (Fiber to the Cabinet) koncept se uvodi u HT mrežu radi skraćivanja pretplatničke petlje čime bi se korisnicima koji se trenutno nalaze na dugoj pretplatničkoj petlji omogućilo pružanje širokopoljnih usluga koje zahtijevaju veću brzinu.

Ovaj koncept sastoji se od slijedećih elemenata:

- Postojeća lokacija (CO) ili nezavisni čvor - lokacija na kojoj je instalirana aktivna oprema i na kojoj trenutno započinje pretplatnički kabel
- Nova lokacija (FTTC) ili zavisni čvor - lokacija na kojoj se instalira aktivna oprema i preusmjerava pretplatnički kabel sa Postojeće lokacije
- Aktivna oprema - na Novoj lokaciji (zavisnom čvoru) se instalira DSLAM uređaj sa MSAN POTS i VDSL2 pločicama. VDSL2 portovi rade isključivo u profilu 17a
- Spojni optički kabel - za povezivanje DSLAM uređaja na Ethernet agregaciju
- Krajnja udaljenost između FTTC čvora i krajnjeg korisnika je do 1.200 m
- VDSL2 signal sa nove lokacije prilagođen je putem DPBO (Downstream Power Back Off) metode kako ne bi imao negativan utjecaj na ADSL2+ signal sa postojeće lokacije

III) U poglavlje 4.1. iza postojećeg teksta u članku 20. dodaje se slijedeći tekst:

„Neovisno o prethodno navedenom, aktivaciju novog veleprodajnog širokopolasnog pristupa koji se nalazi u području obuhvata zavisnog čvora moguće je realizirati samo putem VDSL tehnologije. Stoga će zahtjev za aktivaciju novog veleprodajnog širokopolasnog pristupa koji se nalazi u području obuhvata zavisnog čvora, a za kojeg je operator korisnik označio da želi ADSL tehnologiju biti odbijen.“

Objasnenje:

Pružanje novih usluga na FTTC konceptu obavlja se tako da će svi novi širokopolasni korisnici (maloprodajni i veleprodajni) u obuhvatu novog čvora (zavisnog čvora) biti realizirani na tom čvoru. Budući da je na zavisnom čvoru dostupna samo VDSL tehnologija, novi veleprodajni širokopolasni pristupi će biti realizirani (ukoliko su svi ostali preduvjeti za realizaciju zadovoljeni) ako je operator korisnik na zahtjevu za aktivaciju naznačio da želi VDSL tehnologiju, a ako je naznačio da želi ADSL tehnologiju zahtjev za aktivaciju će biti odbijen.

IV) U poglavlje 4.1. iza postojećeg teksta u članku 21. dodaje se slijedeći tekst.:

„Neovisno o prethodno navedenom, promjene na aktivnim veleprodajnim širokopolasnim pristupima koji se nalaze u području obuhvata zavisnog čvora, a koji su trenutno realizirani na nezavisnom čvoru, a za koje Operator korisnik traži promjenu brzine ili uključenje novih usluga, biti će realizirane putem VDSL tehnologije. Stoga će zahtjev za promjenu na veleprodajnom širokopolasnom pristupu koji se nalazi u području obuhvata zavisnog čvora biti odbijen, ukoliko je Operator korisnik na zahtjevu za promjenu označio da želi ADSL tehnologiju.“

Objasnenje:

Promjene na aktivnim širokopolasnim pristupima, koje podrazumijevaju promjenu brzine ili dodavanje nove usluge (IPTV ili VoIP), na FTTC konceptu obavlja se tako da se zahtijevana promijene na veleprodajnom širokopolasnom pristupu koji je trenutno radi s nezavisnog čvora, realizira tako da se veleprodajni širokopolasni pristup prebaci s nezavisnog na zavisni čvor i realizira se putem VDSL tehnologije. Ukoliko je operator korisnik na zahtjevu za promjenu naznačio da želi ADSL tehnologiju, zahtjev za promjenu će biti odbijen jer na zavisnom čvoru dostupna samo VDSL tehnologija.

V) U poglavlje 5.3. pod nazivom „Cjenik jednokratnih naknada za veleprodajni širokopolasni pristup na temelju ADSL/VDSL tehnologije u slučaju kada Krajnji korisnik ostvaruje Osnovni pristup mreži putem usluge T-Coma“ i „Cjenik jednokratnih naknada za veleprodajni širokopolasni pristup na temelju ADSL/VDSL tehnologije u slučaju kada Krajnji korisnik ostvaruje Osnovni pristup mreži putem usluge Operatora korisnika“ potrebno je dodati stavku:

Usluga	Cijena [kn]
Promjena brzine ADSL/VDSL pristupa koja uključuje prebacivanje ADSL/VDSL pristupa s nezavisnog čvora na zavisni čvor	217,00

Objasnenje:

Promjena na aktivnom širokopojasnom pristupu koji trenutno radi na nezavisnom čvoru, obavlja se na način da se veleprodajni širokopojasni pristup prebaci s nezavisnog na zavisni čvor te se na zavisnom čvoru aktivira promjena na novom VDSL portu. Pri tome se obavljaju aktivnosti kao i kod uključanja novog „naked“ veleprodajnog širokopojasnog pristupa za koje jednokratna naknada prema Cjeniku trenutno važeće Standardne ponude za uslugu veleprodajnog širokopojasnog pristupa iznosi 217,00 kuna.